

„Csináljon bármit, ami nyitogatja szemét és eszét, szaporítja tapasztalatait.

Ő azt hiszi: csak játszik. De mi már tudjuk, mire megy a játék.

Arra, hogy e világban, otthonosan mozgó, eleven eszű és tevékeny ember váljék belőle.”

(Varga Domonkos)

TEVÉKENYSÉGGKÖZPONTÚ

HELYI

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Érvényes 2022. szeptember 01-től

Azonosító szám: 2022/TO-PP

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék	2
1 Jogszabályi háttér	4
2 Bevezetés	5
2.1 <i>Az intézmény adatai</i>	5
2.2 <i>Óvodánk bemutatása</i>	5
2.3 <i>Pedagógiai programunk története</i>	6
3 Óvodakép, gyermekkép, pedagóguskép	7
3.1 <i>Óvodakép</i>	7
3.2 <i>Gyermekkép</i>	8
3.3 <i>Pedagóguskép</i>	8
4 Nevelésünk alapjai	9
4.1 <i>A szükségletek szerepe a nevelési cél elérésében</i>	9
4.1.1 <i>Az egészséges életmód alakítása</i>	9
4.1.2 <i>Az érzelmi-, erkölcsi- és közösségi nevelés</i>	14
4.1.3 <i>Egészségfejlesztési program</i>	17
4.2 <i>A képességek szerepe a nevelési cél elérésében</i>	21
4.3 <i>A tevékenységek szerepe a nevelési cél elérésében</i>	22
4.4 <i>A tudatos fejlesztés feltételei</i>	23
4.4.1 <i>Az óvodai nevelés objektív feltételei</i>	23
4.4.2 <i>A tudatos fejlesztés szubjektív feltételei</i>	24
5 Az óvodai élet megszervezésének elvei	27
5.1 <i>Személyi és tárgyi feltételek</i>	27
5.2 <i>Az óvoda csoportszerkezete</i>	28
5.3 <i>Napi- és hetirend</i>	28
5.4 <i>Az óvoda kapcsolatrendszere</i>	30
5.4.1 <i>Együttműködés a családokkal</i>	30
5.4.2 <i>Külső kapcsolatok</i>	32
6 A nevelés tervezése	33
7 Az óvodai élet tevékenységformái	36
7.1 <i>A feladatrendszer elemei</i>	36
7.1.1 <i>Játék és szabadidős tevékenység</i>	36
7.1.2 <i>Társas és közösségi tevékenység</i>	39
7.1.3 <i>Munkatevékenység</i>	41
7.1.4 <i>A tanulás</i>	44

7.2	<i>A komplex tevékenységek rendszere</i>	47
7.2.1	<i>Anyanyelv</i>	47
7.2.2	<i>Természet, társadalom, ember</i>	50
7.2.3	<i>Matematikai tartalmak</i>	53
7.2.4	<i>Művészeti tevékenységek</i>	57
7.2.5	<i>Mozgás, testnevelés</i>	63
8	<i>Az óvoda hagyományos ünnepei és egyéb rendezvényei</i>	67
9	<i>Integráció, inklúzió</i>	69
9.1	<i>Különleges bánásmódot igénylő gyermekek</i>	69
9.1.1	<i>Sajátos nevelési igényű gyermekek inklúzív nevelése</i>	69
9.1.2	<i>Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek (BTMN) az óvodában</i>	71
9.1.3	<i>„Tehetség-ígéretek” kibontakoztatása</i>	74
9.2	<i>Hátrányos (és halmozottan hátrányos) helyzetű gyermek egyéni fejlődésének elősegítése</i>	75
10	<i>Gyermekvédelem az óvodában</i>	78
11	<i>Az óvodás gyermekek fejlődésének nyomon követése</i>	80
11.1	<i>A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció</i>	80
11.2	<i>A nevelőmunka során alkalmazott vizsgálatok rendje</i>	81
12	<i>A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére</i>	82
13	<i>Érvényességi rendelkezések</i>	84
14	<i>Legitimációs záradék</i>	85
15	<i>Mellékletek</i>	86

1 JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

- § 2011. évi CXCV. törvény A nemzeti köznevelésről
- § 2020. évi LXXXVII. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény módosításáról
- § 229/2012. (VIII.28.) Korm. Rendelete a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- § 2019. évi LXX. törvény a közneveléssel összefüggő egyes törvények módosításáról és a nemzeti köznevelés tankönyvellátásáról szóló 2013. évi CCXXXII. törvény hatályon kívül helyezéséről;
- § 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- § 137/2018. (VII.25.) Korm. rendelet Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII.17.) Korm. rendelet módosításáról
- § 1997. évi XXXI. tv. a Gyermek védelemről és gyámügyi igazgatásról
- § 2021. évi LXXIX. törvény a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról
- § 2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- § 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- § 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- § 1998.évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- § 277/1997. (XII.22.) kormányrendelet a pedagógus - továbbképzésről, a pedagógus - szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről
- § 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
- § 48/2012. (XII.12.) EMMI rendelet a pedagógiai - szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai - szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai - szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről
- § 15/2013. (II.26. EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről

- § Az óvoda hatályos Alapító Okirata (Okirat száma: 01/806-8/2019.)
- § Nevelőtestületi határozatok

Törvényi megfelelést szolgáló egyéb információk: A nevelés és fejlesztés magyar nyelven folyik.

2 BEVEZETÉS

2.1 Az intézmény adatai

Az óvoda neve: Budakalászi Telepi Óvoda

rövidített neve: Telepi Óvoda

címe: 2011 Budakalász Mályva u. 1.

OM azonosító: 032877

Az intézmény fenntartója: Budakalász Város Önkormányzata

címe: 2011 Budakalász Petőfi tér 1.

Az óvoda elérhetőségei:

Telefon: 26/340-556

Mobiltelefon: - intézményvezető: 70/319-2350

- intézményvezető helyettes: 70/653-4312, 70/653-4315

- óvodatitkár: 70/653-4316

e-mail: telepiovi@budakalasz.hu

Honlap: www.telepiovoda.hu

Alapító okirat szerint a - csoportok száma: 8 csoport

-férőhelyek száma: 232 gyermek

2.2 Óvodánk bemutatása

Intézményünk 1976-ban nyitotta meg kapuit, kétszintes, hatcsoportos óvodaként. Belső átalakításoknak köszönhetően a nyolcvanas évek végétől hét-, 2008-tól immár nyolc csoporttal, több mint 200 kisgyermek ellátásáról gondoskodunk.

A kétszintes épületben világos csoportszobák, tágas kiszolgáló helyiségek és tornaszoba áll a gyerekek rendelkezésre. Hatalmas, jól felszerelt játszóudvarunkon KRESZ-pálya, és 2012-től OVI-FOCI multifunkciós pálya is hozzájárul óvodásaink mozgásigényének kielégítéséhez.

A nevelőtestület a 3-6-7 éves gyermekek sokoldalú harmonikus fejlődésének elősegítésére és egyéni fejlesztésére törekszik. Az óvodai alkalmazottak gyermek- és szakmaszeretettel, hozzáértéssel bizonyítja a nyugodt, derűs, családi légkörben végzett, sokféle, változatos tevékenység biztosítása, a gyermekek szeretete, elfogadása, segítése, támogatása, tisztelete, a nevelésbe vetett hitük, hivatástudatuk.

Az óvodapedagógusok az új, alternatív irányzatokból igyekeznek kiszűrni és hasznosítani azokat a jó dolgokat, amelyek a gyermekek megismerésében, nevelésében eredményesek lehetnek, illetve változatosabbá teszik a csoportok arculatát. Fontosnak tartjuk az óvodapedagógusok állandó továbbképzését, a módszertani, pszichológiai ismeretek folyamatos korszerűsítését.

Az óvoda alkalmazásában két logopédus a gyermekek beszédhibáit (hangzóhibák, megkésett beszédfejlődés, dadogás, hadarás stb.) igyekszik korrigálni, valamint gyógypedagógus munkatársunkkal közösen segít az óvodapedagógusoknak a különleges bánásmódot igénylő gyermekek ellátásában, egyéni fejlesztést, felzárkóztatást végez.

Óvodánkban beszéd fogyatékoság vagy kevert specifikus fejlődési zavar miatt sajátos nevelési igényű gyermekek integrált nevelését is ellátjuk.

2.3 Pedagógiai programunk története

Nevelési programunk kialakítása során a **Tevékenységek központú óvodai nevelési program** szemlélete nyerte el a tetszésünket, mert:

- ✓ ebben fedeztük fel a legerősebben azokat a vonásokat, melyek tükrözik az eddig kialakult szokásainkat, szemléletünket:
- a gyermekek őszinte szeretetét és tiszteletét,
- az egyéni képességeknek megfelelő differenciáltfejlesztést,
- a szabadjáték elsődlegességét,
- ✓ a gyermeket az életre, a mindennapi társadalmi gyakorlatra készíti fel tevékenységek által, és tevékenységeken keresztül;
- ✓ kooperációra és kommunikációra képes gyermekek nevelését tűzte ki célul.

Ehhez a szemlélethez összegyűjtöttük az elméleti, gyakorlati pedagógiai, pszichológiai ismereteinket, tapasztalatainkat. Felmértük lehetőségeinket, a szülői igényeket és az egészet jól „összegyűrtük”, igényeinknek, helyi sajátosságainknak, szokásainknak, és az elvárásoknak megfelelően. Megtartottuk saját idő- és szervezeti kereteinket, a fejlesztési tartalmakat. Nagy szabadságot és önálló döntési jogokat kaptak az óvodapedagógusok munkájuk megszervezésében, megtervezésében, a kivitelezésben. A pedagógusok módszertani szabadsága maximálisan biztosított, hiszen óvodapedagógusaink jó szakemberek, akik képesek az önálló, színvonalas munkára.

A nevelőtestület azon munkálkodott, hogy az Óvodai nevelés országos alapprogramjának szellemében alakítsa az optimális cél- és feladatrendszert a helyi sajátosságok és a reális tárgyi- személyi feltételek figyelembevételével, és az elkészült program megfeleljen a gyermeki, a szülői és fenntartói igényeknek egyaránt.

Az jogszabályi változások, valamint az intézményes nevelés iránti társadalmi elvárások miatt a program többször felülvizsgálatra és aktualizálásra került. Valamennyi módosítás annak érdekében készült -és szükség szerint módosul, alakul-, hogy az óvodánkból kikerülő gyermekek alkalmasak legyenek az iskolai élet megkezdésére és rendelkezzenek olyan szokás és szabályrendszerrel, fejlettséggel, amelyek megalapozzák az életre való felkészülést.

Az „óvodapedagógus feladata” és a „fejlődés várható jellemzői” önállóan is értelmezhetők, de a tartalmi leírásokat benne hagytuk, mert véleményünk szerint így érthetőbb a szülők számára is a nevelési attitűd, illetve az újonnan beilleszkedő kollégákat is segítheti.

3 ÓVODAKÉP, GYERMEKKÉP, PEDAGÓGUSKÉP

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család, melyben az óvoda kiegészítő szerepet vállal; a három főszereplő tehát a gyermek a szülő és a pedagógus.

3.1 Óvodakép

Nevelésünk célja a gyermeki képességek és készségek alakítása optimális feltételekkel, mely vidám, boldog, örömteli szabad, játékos, bizalmas légkörben valósul meg, igazodva az életkori igényekhez és egyéni képességekhez.

Óvodánk nyitott a szülők számára, betekintést enged a gyermekek óvodai mindennapjaiba, szülői értekezletek, fogadó órák, befogadás (beszoktatás), közös programok, nyílt ünnepek alkalmával.

A Telepi Óvodában alkalmazotti közösségének tagjai megtalálják az óvodások fejlesztésének szépségét, egyediségét, valóra tudják váltani emberi és pedagógiai törekvéseiket, és átlátják a nevelés távlati céljait is. Nevelőtestületünk szakmai tudására, saját emberi erőforrására, adottságára, végzettségére támaszkodva, a mai kor társadalmi igényeinek megfelelően korszerű, a nevelés távlatait is figyelembe vevő óvodai nevelőmunkát végez.

Munkánk során az Óvodai nevelés országos alapprogramjában meghatározott alapelvekre építünk:

- a gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi
- a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását
- az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai hatások a gyermek személyiségéhez igazodnak

Az óvoda közvetlenül segíti az iskolai beilleszkedéshez szükséges gyermeki személyiségvonások fejlődését, így gondoskodik:

- a gyermeki szükségletek kielégítéséről,
- érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes légkör megteremtéséről,
- a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról;
- a gyermeki közösségben végezhető sokszínű - az életkornak és fejlettségnek megfelelő - tevékenységekről, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető játékról,
- az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltség-tartalmakról, emberi értékek közvetítéséről;
- a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.
- migráns, nemzetiségi gyermekek nevelése esetén az önazonosság megőrzéséről és ápolásáról; a multikulturális nevelésen alapuló integráció biztosításáról,
- a sokoldalú, harmonikus személyiség fejlődéséről, fejlesztéséről az életkori és egyéni sajátosságok valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is), a hátrányok csökkentéséről,
- a gyermekek környezettudatos magatartásának kialakulásáról.

3.2 Gyermekkép

Abból a tényből kell kiindulnunk, hogy az ember -s így a gyermek- mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre.

A 3-7 éves életkori szakasz a gyermek fejlődésében, személyisége alakulásában az egész életére meghatározó, megismételhetetlen lehetőségeket rejt. Óvodáskorban gyorsan és intenzíven fejlődő személyiség, fejlődését meghatározzák a veleszületett genetikai adottságok, az érés törvényszerűségei valamint a környezeti hatások.

Az óvodás gyermeknek életkori sajátosságai és egyéni igényei alapján testi és lelki szükségletei vannak. Jellemzője a sokirányú érdeklődés, a környező világ megismerésére. Nagy mozgásigénye kielégítése során fejlődik érzékelése, észlelése, akarat tulajdonsága, szociális képessége.

Alapvető tevékenysége a játék, mely sokoldalú tapasztalást biztosít számára, közben csiszolódik anyanyelvi kultúrája.

Pedagógiai programunk megvalósításával óvodáskor végére olyan gyermekeket kívánunk nevelni, akikre jellemző:

- az összerendezett, harmonikus mozgás,
- a nyitott érdeklődés,
- a differenciált érzékelés és észlelés,
- a kialakult testséma, éntudat és téri tájékozottság,
- a tanulás alapját képező szándékos figyelem, feladatértés, feladattartás, és feladattudat,
- együttműködés a társakkal, felnőttekkel.

3.3 Pedagóguskép

A programunk sikeres megvalósítása olyan pedagógust kíván, aki folyamatosan megújulni képes, nem elégszik meg a pusztán rutinnal, azzal, hogy „így szoktuk, ez korábban már bevált”.

Öröm és sikerorientált. Személyisége modell, pozitív értéket közvetít. Figyelembe veszi az óvodások egyéni és életkori sajátosságait. Tiszteletben tartja és megérti a gyermekek és szüleik különbözőségét.

Az ideális óvodapedagógus az alapvető humanista értékek hordozója, amelyhez megfelelő szakmai felkészültség társul, s ez a mindennapi tevékenységében kifejeződik. Fontos a „belső” és a „külső” összhangja, az érzések, a gondolatok és a viselkedés megfelelése, egyezése. Ez biztosítja a nevelői magatartás hitelességét.

Nevelőtestületünk közös értéknek fogadja el a toleranciát, empátiát, egymás segítségét, együttműködést, egymás véleménye iránti megértést, az emberi méltóság tiszteletben tartását, az esztétikus óvodai környezet jelentőségét, a nevelői tevékenység rugalmasságát, a helyzethez és a gyermek egyéni jellemzőihez történő alkalmazkodást, felelősségtudatot, az önművelési-önfejlesztési igényt.

Az óvodapedagógusok bevonják a pedagógiai asszisztenseket, dajkákat is a közösségi élet és az egészséges életmód szokásainak tervezésébe és megvalósításába. A közösség tagjaként valamennyien felelősséget vállalnak a kitűzött célok és feladatok megvalósításáért. A szakmai munkában valamint a munkatársi kapcsolatokban is őszinte, nyílt kommunikációval segítik a legjobb megoldás elérését.

4 NEVELÉSÜNK ALAPJAI

Alapvető feladatunknak a gyermek középpontba helyezését és az óvoda nevelési funkciójának kiteljesítését tekintjük. A gyermeki személyiséget úgy definiáljuk, mint az egyedi, megismételhetetlen, mással nem helyettesíthető szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben individuum és szociális lény. A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, a belső fejlődés - az érés - sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg.

Az óvoda nevelő intézmény, s mint ilyen a gyermeki személyiség kibontakoztatására, nevelésére, fejlesztésére törekszik. Tehát nem csupán "megengedi", hogy a gyermek fejlődjön, nem passzívan szemléli ezt a fejlődést, hanem lehetővé teszi, elősegíti azt, tudatosan tervezett, szervezett nevelési helyzetek megteremtésével. A 3-7 éves korú gyermekek szociális nevelését minden későbbi fejlődés alapjaként kezeljük.

Tevékenységek központú nevelésünk célja a 3-7 éves korú gyermekek társadalmi gyakorlatra való általános felkészítése, tevékenységek által és a tevékenységeken keresztül, amely magába foglalja:

- a teljes gyermeki személyiség sokoldalú, harmonikus fejlesztését,
- a közösségi életre és ezen belül az iskolára való felkészítést,
- a kiemelt figyelmet igénylő és/vagy eltérő fejlődési ütemű gyermekekkel való foglalkozást,
- a kooperációs és kommunikációs képességek fejlesztését
- a környezettudatos magatartás-formálás alapozását és alakítását

4.1 A szükségletek szerepe a nevelési cél elérésében

Az óvoda szociális, óvó-védő és nevelő- személyiségfejlesztő funkcióinak ellátása valamint a családi nevelés összehangolt együttműködése biztosítja a kiegyensúlyozott, vidám, óvodai életet szerető, kedvelő gyermekek optimális fejlődését. A gyermeknek sajátos, életkoronként, életkori szakaszonként és egyénenként változó testi, lelki szükségletei vannak. A szükségletek kielégítésében, a gyermeki személyiség alakulásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezetnek meghatározó szerepe van.

4.1.1 Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés mai életünkben felértékelődött, fontossága hosszú távon meghatározza a felnövő gyermekek önmaguk által kialakított életstílusát; magában foglalja a környezettel való harmonikus együttélést, a természet szeretetét és védelmét, a fenntarthatóságra törekvést is.

Az egészség megőrzésére irányuló gondozás magába foglalja a személyi és környezeti higiéniát, az egészséges táplálkozást, kulturált étkezést, a szervezet edzését, a testnevelést és a betegségek, kisebb rendellenességek prevencióját, korrekcióját.

Gondozás

Az óvodába kerülő gyermek számára elsősorban alapvető testi szükségleteinek kielégítése jelent biztonságot úgy, ahogy azt már megszokta, hiszen ő ebben a tekintetben, sok esetben szinte teljes mértékben kiszolgáltatott. Kiszolgáltatott azért, mert önmaga nem képes még minden esetben kielégíteni szükségleteit

A gondozási feladatok magas szintű, hatékony megoldását feltételnek tekintjük a gyermekek kedvező fejlődésének és általános egészségügyi állapotának fenntartása, illetve erősítése tekintetében. A gondozás nevelésünk szerves részét képezi, azzal egységben valósul meg; célja, hogy óvodásaink egyéni képességeikhez mérten önállóak legyenek a személyükkel kapcsolatos teendőkben. A gyerekek életkori sajátosságait figyelembe véve az egészségügyi szokások kialakításában az óvodáskort alapozó jellegűnek tekintjük.

A gondozás folyamatában (is) lényeges a fokozatos szoktatás és gyakorlás, a szokáskialakításban pedig a következetesség. A különböző szokások (étkezés, önkiszolgálás, tisztálkodás, stb.) kialakulási folyamatában törekszünk arra, hogy a gyermekek sok elismerést, bizalmat kapjanak, jussanak sikerélményhez. Úgy gondoljuk, hogy az óvodáskor átmenetnek is tekinthető, hisz óvodáskorban tudatosulnak, rögzülnek, igénnyé alakulnak bizonyos tevékenységek. A kiscsoportos gyermek még sokszor szorul a felnőtt segítségére, majd fokozatosan önállóvá válik, és egyre jobban megérti a kialakítandó szokások értelmét.

Az egészséges életmód, az egészségügyi szokások kialakításában a gyermekek azonosulási, utánzási törekvésére építünk. A sikerélmény biztosítása, a szeretetteljes hangulat, a kellemes közérzet segíti az elfogadást, a beépülést. Fontosnak tarjuk a felnőtt példamutató magatartását, a megfelelő minta közvetítését, a gyermekek életkori és egyéni sajátosságainak megfelelő magyarázattal kísért bemutatást. Eredményes munkánk biztosítéka, hogy a pedagógiai asszisztensek, dajkák is tevékenyen részt vesznek - az óvodapedagógussal egyeztetve - a szokások megtartásában.

Törekszünk a családi és óvodai gondozási szokások összehangolására.

A gondozás nemcsak a gyermekek egészséges fejlődését biztosítja, hanem magában rejti a megbetegedések megelőzését, a gyermekek egészségének védelmét is.

Táplálkozás

Az óvodában napi háromszori étkezést biztosítunk térítési díj ellenében. Az étrendet kiegészítjük a családok által biztosított gyümölcsökkel, az ebből közösen elkészített gyümölcslevekkel, vitaminsalátákkal. Az étkezések azonos időpontban, 2,5-3 órás időközökre elosztva, kulturált körülmények között, derűs légkörben zajlanak. Az étkezések kötött keretek között folynak, de minden esetben tekintetbe vesszük a gyerekek egyéni tempóját, egyéni szükségleteit.

Az étkezés körülményei, esztétikuma mindig is erőssége volt az óvodai gyakorlatnak. A mindig tiszta, finom színekben pompázó asztalterítők, a minőségi, esztétikus étkezőedények, a szalvéták, az asztaldíszek stb. mind-mind erősíti az étkezés pozitív hatását és nevelő értékét. Az étkezés közbeni halk beszélgetés, zsongás a kulturált étkezési szokások elsajátítása pedig tovább fokozza az egész tevékenységhez kapcsolódó pozitív hatásokat. A gyermek nem megérti, hanem megérzi ennek az egész miliónek a jótékony hatását és megőrzi magában a későbbi életében is.

Törekszünk arra, hogy a gyermekek csak akkor üljenek asztalhoz, amikor az étel már a rendelkezésükre áll, ezzel minimálisra csökkentve a várakozási időt. A helyes étkezési (pl: alapos rágás), illetve táplálkozási (pl: sok gyümölcs és zöldség) szokások kialakításra nagy hangsúlyt helyezünk. A gyermekeket ösztönözzük, de nem kényszerítjük az új ízek megismerésére, az étel elfogyasztására.

Folyadék egész nap a gyermekek rendelkezésére áll, így mindenki egyéni szükségleteinek megfelelő mennyiséget fogyaszthat, de emellett is figyelmeztetjük őket a rendszeres folyadékbevitelre.

Fontosnak tartjuk a kölcsönös információcserét a szülőkkel az egyes gyermekek étkezési szokásairól.

Testápolás

A testápolás a gyerekek egészségének védelmét, testük, ruházatuk gondozását, rendszeres, szükség szerinti tisztálkodásukat és tisztaságigényük kialakulását szolgálja. A gyermek tisztálkodási teendőiben segítséget kap a dajkától, pedagógiai asszisztentstől vagy az óvodapedagógustól; fokozatosan és folyamatosan szoktatjuk óvodásainkat az önálló tisztálkodásra.

A személyi tisztaság alapkövetelménye, hogy a gyermekben szokássá, igénnyé válik a tisztálkodás és a fésülködés, a testápolás tevékenysége. A test higiéniajának alapjai a mosakodással kezdődnek. E szempontból a legfőbb feladatunk az önálló kézmosás begyakorlása. Játék, munka vagy egyéb tevékenységek folyamán a gyerekek keze gyakran piszkos lesz, ilyenkor figyelmeztetjük őket az alapos kézmosásra (körömkefével is). A WC használata után és evés előtt is a rendszeres kézmosás segít a kórokozók ellen.

A papír zsebkendő a gyerekek számára elérhető. A helyes orrfújást és zsebkendő helyes használatát segítjük.

Kialakítjuk és megalapozzuk a fésülködés igényét és annak helyes szokásait.

Öltözködés

A gyermekek öltözéke akkor célszerű, ha összhangban áll önállóságukkal és az óvodai élettel. Az öltözködésnél a rétegeességet hangsúlyozzuk, mely az öltözködési szabályok közül a leglényegesebb. Így kerülhető el az izzadás, amit gyakran megfázás követ. A jó lábbeli kényelmes, levegőzik, és tartja a bokát.

Pihenés

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy az óvadás a gyermekek délutáni pihenése élettani szükséglet. A megfelelő mennyiségű alvás a fejlődő szervezetnek különösen fontos, mert segíti a neuronjaik megfelelő fejlődését. A pihenés hiánya a tanulási képességekre, a memóriára, a szellemi teljesítményre negatív hatással van, ráadásul a hangulatra is ráteszi a bélyegét.

A nyugodt pihenéshez biztosítjuk az optimális feltételeket (a külső és belső zavaró ingerek megszüntetése, szellőzés, csend, nyugalom, megfelelő nagyságú fektető, ágy, megfelelő kényelmes ruházat, szükség szerint pizsama). Mesével csendesítjük le, nyugtatjuk meg a gyerekeket. A különböző alvásigényeket figyelembe vesszük, nem erőltetjük az alvást, a gyerekek alvásigényében is érvényesül az egyéni sajátosság elve. Alvó gyermeket lehetőség szerint gyengéden ébresztünk fel. A folyamatos kelést lehetővé tesszük a gyermekek számára. Az egész óvodában fokozott gonddal szervezzük meg azokat a munkafolyamatokat, amelyek a pihenő időre esnek.

Az óvodapedagógus (, a pedagógiai asszisztens és a dajka) feladatai a gondozás során:

- ☞ biztosítja a gyermek szükségleteinek kielégítését;
- ☞ igényesen alakítja a testápolással, étkezéssel, edzéssel, mozgással, pihenéssel, egészségvédelemmel kapcsolatos szokásokat;
- ☞ segíti az önállósodást, szeretetteljes légkört és sikerélményt biztosít
- ☞ gondoskodik a megfelelő eszközökről; felszerelésekről
- ☞ együttműködik a szokásrend megalapozásában, szemléltetéssel, magyarázattal, gyakoroltatással, pozitív megerősítéssel;
- ☞ példát mutat; munkáját a csoportban dolgozó felnőttekkel összhangban végzi
- ☞ együttműködik a családokkal

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére: a gyermek

- ✓ szokásává válik a rendszeres, gondos tisztálkodás;
- ✓ önállóan mos kezet, használja a körömkefét;
- ✓ vigyáz a mosdó rendjére;

- ✓ önállóan használja a WC-t;
- ✓ önállóan mos fogat, a fogápoló szereket tisztán tartja;
- ✓ szükség szerint használ zsebkendőt; fésülködik;
- ✓ helyesen használja az evőeszközöket;
- ✓ ügyel az étkező asztal esztétikumára;
- ✓ kulturáltan étkezik;
- ✓ helyesen, megfelelő sorrendben öltözködik, vetkőzik, ruháját rendben tartja.
- ✓ gombol, cipőt köt, csatol;
- ✓ ruházatát önállóan megigazítja, betűri,
- ✓ pihenő társaira tekintettel van

Egészségvédelem és mozgás

Ismert tény, hogy a testi és lelki egészség eléréséhez a test rendszeres edzése is hozzájárul valamit, hogy a mozgásöröm és a szellemi fejlődés egymással szoros kapcsolatban áll. A gyermekek mozgásának fejlesztése örömforrás és alkalmas lehetőség az esetleges mozgáshibák korrigálására is.

Betegségmegelőzés, egészségvédelem

A gyermekek óvodai életében a személyi és tárgyi környezet biztonsága egyaránt meghatározó. A fertőzések elterjedését gyakori szellőztetéssel, a helységek alapos napi takarításával, heti „nagy” takarításával, illetve az évente több alkalommal történő teljes fertőtlenítésével igyekszünk minimálisra csökkenteni.

Az óvoda berendezése, eszközei csak a baleset megelőzés szempontjai alapján történt vizsgálat után kerülnek használatba, állapotuk folyamatosan ellenőrzésre kerül, ez az udvari eszközök esetében szakértői felülvizsgálattal egészül ki.

A gyermekekkel a védő-óvó előírásokat, a higiénias és balesetmegelőzési szabályokat életkoruknak és fejlettségi szintjüknek megfelelően ismertetjük, betartjuk és betartatjuk. Fontos, hogy rájöjjenek az óvodások; hogy kis odafigyeléssel és óvatossággal rengeteg baleset és a vele járó fájdalom elkerülhető. (Az ismertetés ténye és tartalma évente a Balesetvédelmi jegyzőkönyvben kerül dokumentálásra.)

Elsősegély doboz az irodában található.

Az óvodában megbetegedett vagy balesetet szenvedett gyermek a szüleit értesítjük. Megérkezéséig a gyermekről gondoskodunk, felnőtt felügyeletet biztosítunk. A betegségére és annak igazolására vonatkozó teendőket a Házirend írja elő.

Mozgásigény kielégítése és a mozgásfejlődés elősegítése

Az óvodáskor a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, ezt a fejlődést sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal tudjuk elősegíteni. A rendszeres egészségfejlesztő testmozgást mindennapi testnevelés, testnevelés foglalkozás vagy szabadban végzett különböző tevékenységek során mozgásos játékokkal és feladatokkal biztosítjuk, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjét figyelembe véve (Pl.: változatos udvari játékok, sokféle és sokirányú mozgásos szabályjátékok, népi dalos játékok, körjátékok)

Célunk minél nagyobb mozgástér biztosítása természetes körülmények között. Nevelési feladataink megvalósításához tágas tornaszoba és fákkal, növényekkel, füves területekkel beültetett udvar is rendelkezésre áll. Igyekszünk minden adódó lehetőséget kihasználni a nap folyamán a mozgásra.

A gyermekek napirendjét úgy állítjuk össze, hogy elkerüljük az egyoldalú terhelést, azaz lehetőleg felváltva biztosítsuk a mozgást és az ülésel együtt járó tevékenységeket.

Levegőzés, levegőztetés

Nagy figyelmet fordítunk a levegőztetésre; különösen arra, hogy gyerekek lehetőség szerint minden évszakban, naponta minél több időt a szabad levegőn tartózkodnak, az időjárástól függően délután is. A levegőztetés idejére is gondoskodunk a gyermekek tevékenységének megszervezéséről.

Az óvoda udvara az egészséges életmódra nevelés egyik színtere. Kialakítása, felszerelése az óvodának sokféle tevékenységét szolgálja minden évszakban és a különböző napszakokban. Talajfelületét igyekszünk változatossá tenni, jelenleg füves, aszfaltozott, és gumiburkolattal ellátott részek váltják egymást. Megfelelő arányban biztosítjuk a napos és az árnyékos részeket. Mozgást fejlesztő eszközök, homokozók és egyéb udvari, egyéni-társas játékszerek teremtik meg a lehetőségét a sokoldalú szabadon választott tevékenységeknek.

Az egészséges életmódra nevelés nem csak az óvoda épületének és udvarának célszerű hasznosítását jelenti, hanem gyakori sétákat, kirándulásokat a szabad természetben. A séták alkalmával, a párosával haladást csak addig követeljük meg, amíg a gyermekek biztonsága, testi épségének megóvása ezt igényli. A játék, a kirándulások célját és ezzel együtt időtartamát a gyermekcsoport életkori sajátosságaihoz igazítjuk.

Télen a szánkózás, csúszkálás, a hóval való játék is örömet jelenti. Nagyon szeles, viharos időben, sűrű ködben, vagy ha a hőmérséklet -10 C alá esik a csoportszobák fokozott szellőztetése mellett a gyermekek az épületben maradnak.

Nyári kánikulában fokozottan ügyelünk arra, hogy a gyerekek ne hevülhessenek túl, tevékenységüket a szabadban, árnyékban, vagy az épületben, elsősorban a klímaberendezéssel felszerelt csoportszobákban szervezzük meg.

A csoportszobák megfelelő hőmérsékletét fali hőmérővel ellenőrizzük, (a fűtési időszakban $20-22^{\circ}\text{C}$; nyáron a kinti levegőnél $5-6\text{ }^{\circ}\text{C}$ nem hűvösebb.), de fontos a rendszeres szellőztetés, különös tekintettel az étkezések utáni, a lefekvés előtti alapos és a délutáni pihenés ideje alatti folyamatos szellőztetésre.

Az óvodapedagógus feladatai az egészségmegőrzés és a mozgásfejlesztés érdekében:

- ☞ a tisztaság alapvető fontosságának, a betegségmegelőzés és fertőzések megelőzésének jelentőségét életkor specifikus módszerekkel tudatosítja a gyermekekben.
- ☞ figyel a derűs légkör folyamatos biztosítására
- ☞ biztosítja a rendszeres, napi levegőzést
- ☞ biztosítja a rugalmas napirendet csoportjában,
- ☞ minden nap szervez mozgásos tevékenységet,
- ☞ együttműködik a családokkal (ruházat, eszközök, szülői kíséret kirándulásokra, stb.).
- ☞ a gyermekek által használt eszközöket fokozott odafigyeléssel kezeli (különösen az udvari, vagy játszótéri játékoknál, és séták alkalmával), szükség esetén javítását, cseréjét kezdeményezi.
- ☞ felhívja a gyermekek figyelmét a helyes eszközhasználatra, biztonságos közlekedés szabályaira
- ☞ differenciált bánásmódot alkalmazva elősegíti a gyermek megfelelő edzettségének kialakítását
- ☞ szükség szerint együttműködik speciális szakemberekkel

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére a gyermek:

- ✓ szívesen és sokat játszik a szabadban,
- ✓ szabályokat, szokásokat betartja,
- ✓ ismeri az összefüggéseket az öltözködés, időjárás, betegség között,
- ✓ ismeri a segítségkérés formáit,
- ✓ vigyáz maga és társai testi épségére,

4.1.2 Az érzelmi-, erkölcsi- és értékorientált közösségi nevelés

Arra törekszünk, hogy a gyereket az óvodába lépéstől kezdve pozitív érzelmi hatások ériék, mert csak ennek eredményeképpen látjuk biztosítottan a pozitív felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolatok kialakulását. Az önkifejező és önértékesítő gyermeki törekvéseket figyelembe vesszük, a különbözőségeket elfogadjuk. Célunk a társaival és a felnőttekkel egyaránt nyitott, elfogadó, befogadó, együttműködő gyermeki személyiség alakítása, egyre erősödő esztétikai, szociális és erkölcsi érzéssel.

A fejlesztés csak azután kezdődhet, miután a gyermek beilleszkedett a csoportba, jól érzi magát, alapvetően derűs, vidám légkör veszi körül, megismerkedett a felnőttekkel és a gyerekekkel, azaz bátran, biztonságosan mozog az őt körülvevő környezetben.

Beszoktatás, befogadás

Különösen fontosnak tartjuk, hogy a szülőkkel való kapcsolatfelvétel már az óvodakezdés előtt megtörténjen, hiszen sok előzetes konkrét ismeret szükséges ahhoz, hogy az óvodapedagógus fokozatosan elnyerje a gyermek bizalmát, átvehesse és biztosíthassa a szülő távollétében a felnőtt-kapcsolat biztonságát a gyermekben. Olyan családi légkört teremtünk az óvoda dolgozóival, amelyben a gyermekek érzelmileg kötődnek egymáshoz és a felnőttekhez. Arra törekszünk, hogy ez a légkör hasson ösztönzőleg kapcsolat-teremtésükre, cselekvésükre, játékaikra.

Lehetőséget adunk arra, hogy a szülők és a gyermek együtt ismerkedjen az óvodával. Betekinthetnek az óvoda szokásrendjébe, belső életébe, ezzel könnyebbé szeretnénk tenni a gyermek számára az új környezet elfogadását. A gyermekek magukkal hozhatják kedves tárgyait, játékaikat, mely az otthonról hozott biztonság egy darabkáját jelentik számukra.

A beszoktatás, befogadás idején is természetesnek tartjuk az egyéni eltérésekhez, igényekhez való igazodást, mely megjelenik a gyermekekkel való bánásmódban. Az érzékeny, félénk gyermekek esetében az óvodapedagógusok sok türelemmel, gyengédséggel, nyugalmat sugárzó magatartással igyekeznek a gyermekek lelki egyensúlyát biztosító kedélyállapot megteremtésére (ölbeli játékok, halk zene, meghitt mese...) Olyan gyermekeknél, akiket az érdeklődésből fakadó aktivitás és az intellektuális érzelmek motiváló hatása jellemez az ésszerű szabályok, szokások kialakítására, betartására helyezzük a hangsúlyt. A passzív, visszahúzó gyerekeket fokozott odafigyeléssel és bátorítással segítjük az előrelépésben, és sikerélményekhez juttatjuk.

Az önkéntesség az egész óvodai élet folyamán rendkívül fontos, a beszoktatás alatt pedig egyenesen hangsúlyos szabálya a gyermekekkel való foglalkozásnak. Az utánzási hajlamra építve előbb-utóbb úgyis minden gyermeknél elérjük, hogy beilleszkedik a csoportba és bekapcsolódik a tevékenységekbe, tehát ne legyünk türelmetlenek. A beszoktatás során kiépül a gyermekben az a bizalom, ami később az óvodapedagógus és a gyermek aktív együttműködését meghatározza. A bizalom kiépítése a szülők irányában is rendkívül fontos. Éppen ezért beszoktatás első napjaiban a szülők bent tartózkodhatnak az óvodában, így saját tapasztalataik győzik meg őket arról, hogy jó helyre került a gyermekük.

Az első egy-két hónap különösen sok gyöngédséget és időt igényel, mivel a gyermek egész későbbi óvodai életére kihat a beszoktatás, befogadás minősége. Ilyenkor egyéni igények szerint

először 1-2 órát, majd egyre hosszabb időtartamot tölt el a gyermek az óvodában a szülő nélkül. Nincs szabály arra vonatkozóan, meddig tartson a beszoktatás; minden kisgyermek esetében egyénileg, a szülővel közösen kell ebben a kérdésben dönteni.

A beszoktatás napjaiban -lehetőség szerint- a csoportok mindkét óvodapedagógusa együtt foglalkozik a gyermekekkel.

A középső vagy a nagycsoportban óvodánkba érkező gyermekek számára is biztosítjuk a befogadó, szeretetteljes légkört, és a fokozatosságot. A csoport „régii” tagjait érzelmileg előkészítjük az új gyermekek fogadására.

Közösségi nevelés, szocializáció

Nyomon követjük a gyerekek társas kapcsolatainak alakulását, adott esetben erősítjük a baráti kötődéseket, máskor társakhoz segítjük a magányosokat. Bevonjuk a gyerekeket a csoportélet hagyományainak, a szabályainak kialakításába, a gyermekek tevékenységéhez mindenkor szabadságot biztosítunk, a határok pontos megjelölésével. Követelményeinket röviden, érthetően, pozitívan fogalmazzuk meg, a javításhoz mindig lehetőséget adunk

A kapcsolatok erősítése érdekében minden gyermek számára biztosítjuk a személyes alkalmakat, ahol lehetőség nyílik a saját érzések elmondására, mások érzésének meghallgatására, elfogadására. Az óvodapedagógusként nagyon eltérő érzelmi kívánalmakkal találkozunk. Az óvodában a gyermek egyéni igényeit megértéssel fogadni és empátiakészséget mutatni ugyanúgy hozzátartozik az érzelmi nevelésünkhöz, mint a kiegyensúlyozott, harmonikus alaphangulat kialakítása. Abból indulunk ki, hogy az az óvodai atmoszféra, amelyik sokoldalú érzelmi kifejezéseket és pozitív élményeket tesz lehetővé, hozzájárul a gyermek boldog alaphangulatának kifejlődéséhez és ezzel együtt a másik megértéséhez.

A szocializáció szempontjából különös jelentősége van a közös élményekre épülő tevékenységek gyakorlásának. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme olyan erkölcsi tulajdonságokat erősít, mint az együttérzés, segítőkészség, lelkiismeretesség, őszinteség, igazmondás, önzetlenség, figyelmesség. Fejleszti akarataikat, ezen belül önállóságukat, önfegyelmüket, kitartásukat, feladattudatukat, szabálytudatukat.

Minimálisra igyekszünk csökkenteni a nemkívánatos magatartás módokat, figyeljük és elemezzük azokat a tüneteket, amelyek a gyerekek társas kapcsolatainak zavarát jelzik, és megkeressük az egyén viselkedésének rendezési lehetőségeit.

Az értékelés és jutalmazás:

Pedagógusaink gazdag értékelési eszköztárral rendelkeznek, melyből a gyermekek életkori sajátosságainak figyelembevételével tudatosan választják ki a leginkább megfelelőt. Ennek elsődleges célja a gyermek helyes megnyilvánulásainak alakítása és a pozitív motiváció biztosítása. A konkrét cselekvésre, teljesítményre vonatkozó visszajelzésnek mindig világosnak és egyértelműnek kell lennie a kisgyermek számára.

Az értékelést fontos személyiség és közösségalkakító tényezőként alkalmazzuk.

Az életkori sajátosságokból fakadóan elsősorban a pozitív irányba ható, akár megelőlegezett jutalmazást preferáljuk: biztatás, mintaadás, áttétel, motiválás, megbeszélés, szélsőséges esetben/baleset-megelőzés érdekében a tevékenység megállítása. Sosem a gyermeket ítéljük el, hanem a pillanatnyilag adott magatartást és a magatartás közösségre vonatkozó rossz hatását. Törekszünk az önellenőrzésre, önértékelésre alkalmas munkaformák és módszerek alkalmazására

Az általunk alkalmazott jutalmazás formái verbális és nonverbális kifejezések, kommunikációs eszközök: érzelmek kifejezése, (simogatás, kézfogás), kiemelt-megtisztelő feladatadás, kedves tevékenység biztosítása. A jutalmazás mindig konkrét, a gyermek számára érthető, a társak számára is motiváló hatású.

Szokásalakítás, erkölcsi nevelés

Az óvoda, illetve a csoportok mindennapi életének zökkenőmentességét, harmonikusságát és nyugalmit csak megfelelő szokásrendszer kialakításával tudjuk biztosítani. A szokásalakítás hosszú, fáradságos munka, a mindennap gyakorolt cselekvések sorozatának állandó ismétlése. A szokásalakításban is elsődleges maga a cselekvés, a tevékenység, ami az egész személyiséget fejleszti.

A szokásrend alakításában a példamutatásnak kiemelt szerepet tulajdonítunk. (Ez igazán egyszerűen belátható, hiszen köszönni megtanítani a gyermeket úgy lehet, ha az óvodapedagógus is köszön minden nap minden egyes gyermeknek.)

A pedagógus és a gyerekek között létrejövő érzelmi kötődésre építve saját maga modell értékével hat; így teremtik meg a feltételeket a gyermekek között kialakuló őszinte, biztonságos, toleráns egymás mellett éléshez. Munkánk akkor eredményes, ha az óvodapedagógus- gyermek, felnőtt-gyermek és gyermek-gyermek kapcsolatokat is pozitív attitűd jellemezi. A kisgyermekkel igazságosan és differenciáltan, egyéni sajátosságaihoz igazodva bánunk, megkeresve azt az egyedi képességet, megnyerő tulajdonságot, mely a fejleszthetőség alapját képezi. A gyermekkel megérezzetjük, majd elfogadtatjuk mit, miért tartunk helyesnek, illetve utasítunk el. Kialakítjuk a társakkal való együttjátszás, egymáshoz való alkalmazkodás normáit. A gyermekeket a különbözőségek elfogadására és tiszteletére neveljük

Természetes élethelyzetek tudatos felhasználásával az udvariasság, önzetlenség tulajdonságát alakítjuk a felnőttek mintaadásával. Célunk, hogy kialakítsuk a gyermekek pozitív érzelmi viszonyulását az óvodapedagógus által közvetített szabályokhoz, értékekhez és a fejlesztő tevékenységekhez.

Pozitív erkölcsi érzelmek kialakításával, a szabálytudat erősítésével a gyermekek akaratát fejlesztjük a játéktevékenység és versenyjátékok során, a különböző feladathelyzetekben, a munka jellegű tevékenységekben. A változatos, érdekes és játékos feladatok végzése közben önállóságukat, önfegyelmüket, önbizalmukat, önbecsülésüket alakítjuk; a kitartást, pontosságot, feladattudatot, szabálytudatot, önértékelést gyakoroltatjuk.

A szokásrendszer a csoport nyugalmit, derűs légkörét alapvetően befolyásolja, hiszen erre építhető fel a harmonikus, kiegyensúlyozott, tevékenységgel teli napi óvodai élet.

Az óvodapedagógus feladatai az érzelmi, erkölcsi, közösségi nevelés terén:

- ☞ óvodába lépés előtt felveszi a kapcsolatot a családokkal, és meglátogatja otthonukban a felvételt nyert gyerekeket
- ☞ az óvodai környezetet a gyerekek fogadásának megfelelően alakítja (jelek, dekoráció...)
- ☞ biztosítja és támogatja a családi óvodakezdet
- ☞ szükség esetén tapasztalataival, tanácsaival segíti a szülőket
- ☞ mintakövető magatartással példát ad a gyermekeknek és a szülőknek;
- ☞ a beszoktatás/befogadás ideje alatt szükség szerint (hosszított munkarendben) jelen van a csoportban
- ☞ biztosítja az érzelmi biztonságot nyújtó, otthonos, derűs, szeretetteljes légkört a beszoktatástól az óvodáskor végéig
- ☞ folyamatosan kommunikál a gyermekekkel, biztosítja az állandó személyes érintkezést, és erre biztatja őket társas kapcsolataikban;
- ☞ támogatja a gyermekek barátkozását;
- ☞ segíti az egymáshoz való alkalmazkodás elsajátítását
- ☞ helyes, helytelen szituációs játékokat kezdeményez

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére a gyermek:

- ✓ érzelmi törések nélkül, el tud válni a szülőtől;
- ✓ szeretet óvodába járni;
- ✓ érzelmi kötődés alakul közte és a pedagógusok, óvodai dolgozók, illetve az óvoda között.
- ✓ ragaszkodik óvodájához, társaihoz, a felnőttekhez; ezt érzelmekben, szavakban, tettekben hozza nyilvánosságra;
- ✓ egyre több szabályhoz alkalmazkodik, késleltetni tudja szükségleteinek kielégítését,
- ✓ igényévé válik a helyes viselkedés és cselekvés, a szokások, szabályok betartása;
- ✓ figyelmezteti társait a szabályok megszegése esetén;
- ✓ segítőkész, együttérez a közösség tagjaival;
- ✓ szívesen dolgozik a közösségért, bízik képességeiben;
- ✓ törekszik a konfliktus helyzetek önálló megoldására;
- ✓ képes nyugodtan ülni, figyelmesen meghallgatja a felnőttek, gyermekek közléseit;
- ✓ értékeli saját és társai tetteit, megpróbál megfelelni az eléje tárt pozitív magatartási formáknak;
- ✓ érvényesíti kezdeményező képességét, kinyilvánítja tartósabb érdeklődését;
- ✓ a játékeszközön megosztja a társaival;
- ✓ érdeklődik társai iránt, érdeklődik hiányzásának okáról;
- ✓ kialakul képessége a kapcsolatteremtésre, és a szabályokhoz való alkalmazkodásra.

4.1.3 Egészségfejlesztési program

A folyamatosan változó világ, az elmúlt évtizedekben ugrásszerűen felgyorsult életünk egyre újabb egészségvédő/egészségfejlesztő feladatok elé állítja az óvodai nevelést (is).

Az egészség fejlesztése kisgyermekkorától kezdődik, így az óvodai egészségnevelés megalapozó jelentőségű a személyiség fejlesztésében. A modern értelmezésű egészségnevelés széleskörűen készíti fel az óvodás gyermeket az egészség védelmére: edzi a testi erőnlétét, gondozza lelki (érzelmi, akarat, értelmi) kiművelését és az embertársakkal kapcsolatos (szociális) együttműködési képességét. A gyermekeink egészsége társadalmi ügy, megvédése és fejlesztése a nemzeti nevelési program szerves része, így válik az egészségpedagógia az óvodapedagógia kulcsfeladatává. A mindennapos óvodai nevelés az egészséget, mint alapvető értéket állítja programjába, biztosítja az esélyegyenlőséget, fejleszti és korrigálja életmódbeli képességeit. Az egészség hármasság (testi, lelki, társkapcsolati) jellemzője megbonthatatlanul egybefonódik a személyiségfejlesztés feladatával, azaz: annak védelme, fejlesztése nem önálló nevelési feladat. A speciális egészségfejlesztő szempontokra és módszerekre azonban az óvodapedagógusnak tudatosan kell felkészülnie.

Célunk, hogy az óvodában töltött időben minden gyermek részesüljön a teljes testi-lelki jóllétét, egészségét, egészségi állapotát hatékonyan fejlesztő tevékenységekben. Az óvoda mindennapjaiban rendszeresen megvalósuló teljes körű egészségfejlesztés során kiemelt hangsúlyt kapnak a prevenció folyamatok figyelembe véve a gyermekek biológiai, társadalmi, életkori sajátosságait.

A személyi higiéné

A gyermek a családból érkezik az óvodába, magával hozva az otthoni higiénés szokásokat, amelyek nem feltétlenül azonosak az óvoda mindennapos tisztálkodási, testápolási rendjével.

A gyermek higiénés állapotának megítélése, szükség esetén a testápolás pótlása az óvodapedagógustól (illetve a pedagógiai asszisztentstől és a dajkától) a bensőséges ellátás (megszégyenítéstől távoltartás) képességét igényli.

A legfőbb higiéniai nevelési feladatunk a helyes kézmosás szokássá fejlesztése (szeretetteljes légkörben), a saját személyi felszerelés (törülköző, zsebkendő, fésű, fogmosó-felszerelés, tornafelszerelés, alvópárna) használata. Alapkövetelmény, hogy a személyi higiénés felszerelés minden gyermek számára külön-külön rendelkezésre álljon.

Fokozott intimitást követel, a WC-papír használata, és különösen bevizelés, beszélés után a kimosakodás.

Óvoda és az óvodai alkalmazottak feladata a személyi higiéné terén:

- ☞ gondoskodik az egészséges tiszta biztonságos környezet megteremtéséről higiéniai szabályok kialakításáról biztosítja a helyes kézmosás feltételeit
- ☞ a szülőkkel együttműködve ügyel a személyi higiénés eszközök biztosítására;
- ☞ motiválja és szükség szerint segíti a gyermeket az önállósodás során,
- ☞ elegendő időt, helyet biztosít a higiénés feladatok elvégzéséhez,
- ☞ a betegség megelőzés és fertőzések megelőzésének jelentőségét életkor specifikus módszerekkel tudatosítja a gyermekekben

Az egészséges táplálkozás

A helyes táplálkozási szokások kialakításánál az étkezés körülményeinek, esztétikumának biztosítása mellett a rendszeresség az első szempont, ami óvodásaink egészséges táplálkozási szokásainak megerősítését és az óvodai étkeztetés otthoni kiegészítését szolgálja.

Az óvodás gyermek az ébrenlétének háromnegyed részét az óvodában tölti, ahol az óvodapedagógusok a gyermek testi-szellemi fejlődésének feltételeit igyekeznek biztosítani. A fejlődés alapfeltételei között kiemelt jelentőségű a gyermek egészséges táplálása. Az óvodai étkeztetés - minden igyekezetünk ellenére - sem tudja az egészséges táplálkozás minden követelményét teljesíteni.

Az óvoda és a pedagógus feladatai az egészséges táplálkozás alakítása terén:

- ✗ megkedvelteti az ízeket, intenzív rágásra ösztönöz, folyamatosan folyadékot biztosít.
- ✗ fokozottan ügyel a táplálék érzékeny gyermekek diétájára
- ✗ megismerteti a gyermekeket óvodai étkezés keretében új ízekkel, addig ismeretlen étel-és italfélésekkel.
- ✗ az étkezést örömtelivé teszi, jó hangulatot teremt az ételek elfogyasztásához.
- ✗ játékos alkalmat teremt arra, hogy a gyermekek maguk is részesei legyenek egyszerűbb ételek elkészítésének (pl. saláta készítés, tízórai összeállítás).
- ✗ a nevelési év során legalább két alkalommal az egészséges táplálkozást népszerűsítő foglalkozás szervez.

Az egészséges táplálkozás egészségre gyakorolt hatásai adnak alapot a foglalkozásoknak. Így a gyerekek őszi piacot, zöldséges üzletet, kerteket látogatnak meg. Ismerkednek gyümölcsökkel, zöldségfélékkel. Minden érzékszervet megmozgatnak a tapasztalat-szerzés során, mindezeket versekkel, mondókákkal, mesékkel, körjátékokkal kísérve.

A legvonzóbb tevékenységek a kóstolók, amikor saláta készül zöldségből, gyümölcsből, sütemény teljes kiőrlésű lisztből; vagy tejtermékeket vásárolnak és a gyerekek végigkóstolják a kínálatot. Beszélgetnek a tej emberi szervezet számára fontos hatásairól, kiemelve a csontok, és a fogak egészségét

Mindennapos testnevelés, testmozgás

Közismerten korunk civilizációs ártalmai közé tartozik a mozgásszegény életmód, pedig a mozgás az óvodás gyerekek számára nélkülözhetetlen. A mozgás, legyen az bármilyen mozgásforma, alapvetően neveli és tereli a gyermeket az egészséges életmód irányába, jótékony hatással van a figyelemre, fegyelemre, fejleszti a koncentrációt. Óvodásaink játékos mozgás közben tanulják meg a stresszes helyzetek könnyebb elviselését, segíti őket a szociális beilleszkedésben és egy egészséges önbizalom kialakulásában is. Így tehát nagyon fontos szerepe van az egészség megőrzésében, megóvásában.

A mindennapi mozgás semmi mással nem helyettesíthető és nem pótolható.

Az óvoda és a pedagógus feladatai a mindennapi testmozgás érdekében:

- † változatos napi és heti rendben biztosítja a gyermek mozgásigényének folyamatos kielégítését.
- † mindennap szervez mozgástevékenységet
- † heti 1-2 kötelező testnevelés foglalkozást vezet.
- † edzési lehetőséget biztosít a testnevelés, a környezet, a levegő, a nap kihasználásával. Megtervezi a helyet, időt, a tevékenységeket fokozatos terheléssel, figyelembe véve a korosztályok életkori sajátosságait.
- † a nyári napirendet az egész napos levegőn való tartózkodásra építi.
- † biztosítja a gyermekek számára a napi levegőzést, kirándulásokat, sétákat szervez;
- † elősegíti a gyermekek megfelelő edzettségének kialakulását;

A baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás

Nagy hangsúlyt helyezünk a baleset-megelőzésre. Ennek fontos összetevőjének tekintjük a balesetmentes óvodai környezet kialakítását a megfelelő méretű, biztonságos eszközök biztosítását, valamint az óvodások életkorának megfelelő balesetvédelmi oktatást - ezen belül a figyelem és a megfelelő veszélyérzet kialakítását a gyermekekben. Rámutatunk arra, hogy egy-egy hétköznapi tárgy (pl.: bicikli, mászóka, autó, gyógyszer), illetve azok nem rendeltetésszerű használata milyen veszélyforrásokat hordoz, illetve mire érdemes odafigyelniük a balesetek megelőzése érdekében.

A gyerekeket megismertetjük a vészhelyzetek, vagy balesetek során elvégzendő legfontosabb teendőkkel, illetve ezek közül is azzal, amit ők el is tudnak végezni. Ide tartozik a segítségkérés (felnőtt értesítése, vagy esetleg mentőhívás).

Az óvoda és a pedagógus feladata a baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás terén

- biztonságos óvodai környezet biztosít (gyermekméretű bútorok, rögzítés, stb.)
- a csoport szokás és szabályrendszerét a fenti elvárásoknak megfelelően alakítja és ügyel azok betartására
- a nevelési év elején -és szükség szerint év közben- gyermekcsoportjában balesetvédelmi oktatást tart
- a gyermekek által használt eszközöket fokozott odafigyeléssel kezeli, szükség esetén kezdeményezi javítását, cseréjét
- séta alkalmával felhívja a gyermekek figyelmét biztonságos közlekedés szabályaira, gondoskodik megfelelő létszámú felnőtt kíséretéről. (10 főnként minimum 1 felnőtt kísérő; kirándulásra szülői segítséget kérhet.)
- beszélgetést kezdeményez a baleset-megelőzéséről,
- szerepjátékot szervez a baleset témakör feldolgozására,
- gyermek megbetegedése, vagy balesete esetén a házirendben leírtak szerint jár el

A testi, lelki, mentális egészség fejlesztése, a viselkedési függőség, a szenvedélybetegségkialakulásához vezető szerek fogyasztásának megelőzése

Az óvodában folyó lelki egészségfejlesztés célja, hogy elősegítse a kiegyensúlyozott pszichés fejlődést, támogassa a kisgyermek esetében a környezethez történő alkalmazkodást, felkészítéssel és megoldási stratégiákat kínáljon az ártalmas hatásokkal szemben, így csökkentve a káros következményeket, és pozitív hatást gyakoroljon a személyiséget érő változásokra.

Az óvoda és a pedagógus feladatai a viselkedési függőség, a szenvedélybetegség megelőzésére:

- » szeretetteljes, harmonikus óvodai légkört biztosít
- » megalapozza a tudatos önművelődést és önfejlesztést;
- » szabad beszélgetést kezdeményez a dohányzás ártalmairól, és ismereteket nyújt a gyermekek érdeklődésének és életkorának megfelelően,
- » beszélgetést kezdeményez arról, milyen leszek, ha nagy leszek - és a beszélgetést az egészséges életmód felé irányítja.
- » tanmesét mond a helyes magatartásról, életvitelről.

Ajánlott segédanyag: Óvodai dohányzás megelőzés Programdoboz

A bántalmazás, az erőszak megelőzése

A WHO definíciója szerint „a gyermek bántalmazása és elhanyagolása (rossz bánásmód) magában foglalja a fizikai és/vagy érzelmi rossz bánásmód, a szexuális visszaélés, az elhanyagolás vagy hanyag bánásmód, a kereskedelmi vagy egyéb kizsákmányolás minden formáját, mely a gyermek egészségének, túlélésének, fejlődésének vagy méltóságának tényleges vagy potenciális sérelmét eredményezi egy olyan kapcsolat keretében, amely a felelősségen, bizalmon vagy hatalmon alapul.” A pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek nevelése; s egyúttal kötelessége különösen, hogy közreműködjön a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok ellátásában, a gyermek fejlődését veszélyeztető körülmények megelőzésében, feltárásában, megszüntetésében.

Jól tudjuk, hogy a kisgyermek minden erőszakos cselekvéssel kapcsolatosan "érzékeny". Nemcsak az erős fizikai ingerek okoznak az óvodás gyermeknél egészségkárosodást, hanem az erőszakos cselekmények (brutalitás, vérengzés, gyilkosság) látványa is.

Az óvodában előforduló különleges ellátást és kezelést igénylő eset, ha gyermek bántalmaz gyermeket (vagyis egy gyermeket egy másik gyermek, vagy gyermekek csoportja a konfliktusok szokásos kezelésén túl - ismételt - fizikailag, lelkileg bántalmazza.) A probléma kezelésénél igen fontosnak tartjuk, hogy az áldozat és az elkövető egyaránt kapjon megfelelő segítséget.

Speciális terület a testvérbántalmazás, annak érzelmi vonatkozásai, indulati tartalma miatt.

Az óvoda és a pedagógus feladatai a bántalmazás, erőszak megelőzésében:

- » folyamatosan kapcsolatot tart a szülőkkel, szükség szerint családot látogat
- » a gyermekek rezdüléseit figyelemmel kíséri,
- » a gyermektől szerzett információkat bizalmasan kezeli,
- » abban az esetben, ha a gyermek bántalmazását vagy deviáns viselkedésformákat észlel, a gyermekvédelmi felelős és/vagy a csoport nevelésében közreműködők bevonásával esetmegbeszélést kezdeményez, igyekszik feltárni a lehetséges okokat, amelyek a viselkedés sajátos formájához vezethettek.
- » alapos gyanú esetén tájékoztatja az óvodavezetőt, jelez a Gyermekjóléti Szolgálatnak,

illetve megfelelő szakember segítségét kéri

- » Az intézmény közreműködik a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során együttműködik a Gyermejkölési Szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési intézmény a gyermekeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, segítséget kér a Gyermejkölési Szolgálattól.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére: a gyermek

- ✓ testi, lelki, mentális fejlődése kiegyensúlyozott;
- ✓ kialakul benne a tiszta, esztétikus környezet igénye;
- ✓ tudja és érzi, hogy az egészség érték, melyet védeni és őrizni kell.
- ✓ igényévé válik a rendszeres testmozgás;
- ✓ mozgása harmonikus, összerendezett;
- ✓ szervezete teherbíró, a betegségekkel szemben ellenálló;
- ✓ megtartja az egészség- és balesetvédelmi szabályokat;
- ✓ szívesen tartózkodik a friss levegőn, igényli a sétákat, kirándulásokat;
- ✓ viselkedésében megjelennek azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- ✓ fogékonyá válik a környezettudatos magatartásra, ügyel környezete rendjére;

Mérhetőség, értékelhetőség - csoportonként:

- ☒ Önkiszolgálás egyéni mértékének dokumentálása évente pipalistán
- ☒ Az egészségfejlesztés terén elért csoportos eredmények dokumentálása nevelő munka értékelésének részeként évente két alkalommal
- ☒ Szülői értekezlet jegyzőkönyvei
- ☒ Gyümölcs, zöldségnapok száma
- ☒ Csoportnaplóban dokumentált tevékenységek (heti terv)
  - szabadban szervezett mozgásos játékok száma,
  - szerepjátékok témái
  - egészséges táplálkozás népszerűsítése: gyümölcsök, zöldségek, víz, tej
  - egészséges életmód népszerűsítése: testünk védelme, betegségek, orvos munkája
  - környezetünk védelme, környezettudatos magatartásformálás: gyalogos közlekedés, növények, évszakok, közlekedés, család
- ☒ Szabadban szervezett kirándulások, séták száma,

4.2 A képességek szerepe a nevelési cél elérésében

Programunk célja olyan képességek kifejlesztése, amelyek a társadalomban létező, elképzelhető pozitív tevékenységek gyakorlásához szükségesek, vagyis a képességeit optimálisan és önállóan alkalmazni tudó gyermek nevelése.

A tevékenységszervezés és a képességfejlesztés kölcsönös kapcsolatban áll egymással. A lehetséges emberi képességek és tulajdonságok száma szinte végtelen, ezeket képtelenség lenne áttekinteni és külön-külön formálni, azonban vannak a nevelés szempontjából kitüntetett képességosztályok. Ezek a kooperációs képességek és a kommunikációs képességek.

Az együttműködési és érintkezési képességek jellegét, tartalmát, színvonalát, hatékonyságát, stb.

mindenekelőtt az alapul szolgáló tevékenység társadalmisága (közhasznú volta, kulturális színvonala, relációgazdagsága, stb.) határozza meg.

A képesség és a tevékenység annyira mély és genetikus kapcsolatban áll egymással, hogy csak a reáltevékenységekre alapozott nevelésnek lehet igazi esélye a sikeres képességfejlesztésre, hiszen minden képesség valamilyen tevékenységre való alkalmasság, és a képességek csak tevékenységekben fejlődhetnek ki és nyilvánulhatnak meg.

Nincs olyan általános képesség, amelynek ne valamilyen konkrét tevékenység lett volna az eredeti forrása. A kommunikációra és a kooperációra való képességet a gyermek a kommunikáció és a kooperáció egymással összefüggő folyamatában a kommunikáció és a kooperáció gyakorlása közben és által szerezheti meg. Az emberi képességek összessége több emberformáló folyamat, pl. a szocializáció, a művelődés eredményeként jelenik meg. Az előbbieken azonban itt is aktív szerepet töltenek be: szervezik, rendezik, hatékonyabbá teszik, stb. az egyén képességstruktúráját.

Az óvodapedagógus feladata a képességek fejlesztésében:

- ☞ a gyermekek számára biztosítja a képességeik kibontakoztatásához szükséges tevékenységek gyakorlásának lehetőségeit;
- ☞ folyamatos megfigyelés útján tisztázza a gyermek meglévő képességeiről, ennek ismeretében folyamatosan törekszik a képességek fejlesztésére;
- ☞ egyénre szabott fejlesztést, differenciált bánásmódot alkalmaz.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére: a gyermek

- ✓ rendelkezik olyan képességekkel, mint: kommunikáció, kooperáció, szocializáció;
- ✓ meglévő képességeit tevékenységekben alkalmazza;
- ✓ egyéni fejlettségének megfelelő képességei alkalmassá teszik az iskolai élet megkezdésére.

4.3 A tevékenységek szerepe a nevelési cél elérésében

Abból a tényből indulunk ki, hogy a gyermek tevékenykedő lény, így személyisége és a tevékenysége kölcsönösen egymásra hatva fejlődnek - személyisége komplex tevékenységek által fejleszthető a leghatékonyabban. Meg kell adni számára a lehetőséget az önállóan megválasztott belsőből fakadó tevékenységre.

A gyermeki tevékenység fogalma összefoglalható az alábbiakban:

- » valamilyen belső szükséglet kielégítésének vagy belső követelmény teljesítésének eszköze
- » képesség felhasználás, képesség fejlesztés eszköze
- » a közösségben a közösségért való megnyilvánulás eszköze

A 3-7 éves korú gyermeket tevékenységi vágy jellemzi; életkori sajátossága a megismerési vágy, a kíváncsiság. Bármilyen mozgás, cselekvés változás felkelti a gyermek figyelmét, és utánzásra ösztönzi, így tevékenysége gyakran változik. Minél kisebb a gyermek, annál gyakrabban változtatja tevékenységi formáit. Ennek következtében egy adott tevékenység általában rövid ideig tart és nincs mindig összhangban a kitűzött céllal.

Óvodapedagógusaink tudják, hogy az életkor és az egyéni adottság nagymértékben meghatározzák a gyermeki tevékenység minőségét és mennyiségét, s ezt figyelembe véve segíthetik elő a tevékenységek minél szélesebb kibontakoztatását a csoportban. Azonban különböző tevékenységek nem különülnek el élesen egymástól. A gyermek számára a játék éppúgy lehet munka, és fordítva, vagy közösségért végzett feladat lehet játék, esetleg a szabadidő kellemes eltöltése.

A nevelő hatás pedagógiai feltételei:

- ⇒ a tevékenység pedagógiai előkészítése (ráhangolás, tudatosítás, stb.) közös feladata az óvodapedagógusnak, a csoportban dolgozóknak, és az egész óvodai környezetnek
- ⇒ a tevékenység pedagógiai szervezése az óvoda dolgozói részéről nagy tapintatot igényel (Semmit se végezzünk el a gyerekek helyett, de mindenben segítsünk amikor arra szüksége van.)
- ⇒ a tevékenység pedagógiai értékelése az óvodapedagógus alapvető feladata. A siker, sikertelenség okai, a jól vagy rosszul megválasztott tevékenységi mód, az együttműködés megléte vagy hiánya, stb. lehet az értékelés kiinduló alapja.

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenységek megszervezésében:

- ☞ egy időben többféle, változatos tevékenységet biztosít a csoport számára
- ☞ ügyel a tevékenységek gyakorlásához szükséges feltételek meglétére (idő, hely, eszközök, ötletek)
- ☞ a tevékenységek megválasztásánál szem előtt tartja a gyermekek eltérő képességeit és esetleges korlátaikat, a segítségnyújtást ennek megfelelően tervezi
- ☞ sokféle élménynyújtással elősegíti a minél sokrétűbb és minél komplexebb tevékenységformák kialakulását az óvodai csoportban.
- ☞ a tevékenységek megszervezésében támaszkodik a gyermekek tapasztalataira, az aktuális élményvilágára

4.4 A tudatos fejlesztés feltételei

A 3-7 éves korú gyermek fejlesztését a nevelési céloknak megfelelően a nevelési folyamatban valósítjuk meg. A nevelési folyamat a környezettel való állandó és szoros kapcsolatban zajlik. A folyamatban a gyermek spontán fejlődése, érése és a nevelési céloknak megfelelő tudatos fejlesztése egymást kiegészítve érvényesülnek.

A tudatos fejlesztés az óvodapedagógus által irányított, befolyásolt, de nem kizárólagosan tőle függő folyamat. A társadalmi, gazdasági környezet, a helyi lehetőségek, a gyermekcsoport életkora, összetétele, a gyermek képességei, egyéni fejlettsége, a szülők igényei mind befolyással vannak a fejlesztés tartalmára. A tudatos fejlesztést az objektív és a szubjektív feltételek egyaránt jelentősen befolyásolják.

Az óvodai nevelés egymásra épülő, egymással összefüggő komplex tevékenységek rendszerében fejti ki hatását. Ahhoz azonban, hogy a tevékenységek lehetőségét biztosítani tudjuk, a nevelés során át kell gondolnunk a nevelés feltételrendszerét.

4.4.1 Az óvodai nevelés objektív feltételei

Az objektív (külső) feltételek, mint az óvoda épülete, berendezései, az óvoda udvara a gyermeket körülvevő környezet adottak; azonban ezek a feltételek a lehetőségekhez mérten javíthatók.

Mindenekelőtt arra törekszünk, hogy minél nagyobb és tágasabb terek álljanak a gyerekek rendelkezésére. Az óvodapedagógusok önállósági kérdéskörébe tartozik, hogy a meglévő adottságokon belül milyen bútorzattal és hogyan alakítják az épület belső tereit és csoportszobáit. Egyszerre kell gondolunk a gyerekek elkülönülési igényeire, és nagyobb egybefüggő közös tér

kialakítására.

A belső terek átláthatósága pedagógusaink számára megnyugtatóak, hiszen így tudjuk figyelemmel kísérni valamennyi gyermek mozgását. Az iskolai életmód megkezdésére való felkészítés azonban nagy önállóság megteremtését jelenti a gyermek számára, kimehet a mosdóba, bemehet a konyhába, az irodába stb. Megbízunk a gyermekben és ő érett a bizalomra. A jól kialakított és folyamatosan megszilárdított szokásrendszernek éppen az a lényege, hogy biztonságot nyújt, kiszámíthatóvá teszi a gyermek cselekvését. Nagyon jó megoldás, ha a játszóhelyek, tevékenységi terek a bútorok mozgatásával megnövelhetők, vagy a célnak megfelelően alakíthatók.

Az óvoda udvarát az épület szerves részének tekintjük, fontos egybefüggő játszó és mozgástérként használjuk. A tevékenységek szempontjából így sokkal többfajta lehetőség kipróbálására adunk lehetőséget a gyermekeknek. Az ilyen módon kialakított óvodai udvar használata a legoptimálisabb lehetőséget biztosítja a különböző korú gyermekek közötti kommunikáció és az együttműködési formák kialakulásának.

A nyári időszakban tornaszobával egybenyitva igen jól hasznosítható játszóhelyek, étkező és pihenőhelyek alakíthatók ki a fedett teraszon

Programunk megvalósításának további (külső)feltétele, hogy legyen mivel cselekednie a gyermekeknek. Az eszközök, -legyen az játékszer vagy munkatevékenységhez használt eszköz, művészeti tevékenység alapfelszerelése vagy éppen a testi fejlesztéshez szükséges tornaszor stb.- elegendő számban állnak óvodásaink rendelkezésére. Nagyon fontos, hogy a gyermekek egyidejű cselekvését legyünk képesek biztosítani úgy is, hogy minél változatosabb és sokszínűbb tevékenységrendszer alakítunk ki, annál nagyobb az eszközigényünk is.

Az óvodapedagógusaink és a munkájukat közvetlenül segítő alkalmazottak kreatív, alkotó emberek, akik folyamatosan szépítik, fejlesztik az óvodánk környezetét. Az egyéni elképzelések alapján kialakított környezetnek fontos nevelő hatása van. Legtöbbször a gyermekeket is bevonjuk a környezet kialakításába, szépítésébe, esztétikussá tételébe. Ilyen tevékeny környezetalkotás során folyamatosan formálódik a gyermek esztétikai érzéke, ízlése.

4.4.2 A tudatos fejlesztés szubjektív feltételei

Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll; s ennek a nevelőmunkának kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára.

Ezen szubjektív feltételek sokrétűségéből a legfontosabb elemek kiemelésével próbáljuk összefoglalni azt, amit a pedagógia programunkkal összefüggésben a legfontosabbnak tartunk.

Az óvodapedagógus és a gyermek aktív együttműködése a nevelőmunka során

A hangsúly az aktív, kétpólusú együttműködésre kerül. Az aktív nevelés tevékenységközpontú, és a tevékenységre alapozott nevelés.

A gyakorlatunkban ez azt jelenti, hogy a gyermeknek éppúgy lehet véleménye, elképzelése, ötlete, javaslata, mint a felnőttnek. Ezt komolyan kell venni és beépíteni a fejlesztési elképzelésünkbe. A gyermeket ugyanis saját környezete, saját tapasztalatai, élményei befolyásolják, és ezekre az élményekre, tapasztalatokra kell ráépítenünk az óvodai tevékenységeket. A fejlesztés során abból kell kiindulnunk, ami a gyermeket körülveszi, foglalkoztatja és érdekli. Ezzel válik lehetővé a gyermek aktivitásának bekapcsolása a nevelés folyamatába.

A nevelés mindig kétpólusú tevékenység, hiszen nevelő és nevelt egymáshoz viszonyított, egymástól függő, egymásra épülő közös cselekvéseiről van szó. Ebben a kapcsolatban azonban a nevelő a meghatározó szerep. Önállóságra nevelni egy gyermeket csak akkor tudunk, ha van

tényleges önállósága - vagyis érvényesülhet akarata, megvalósulhatnak az elképzelései.

Hosszú távon kreatív, alkotó emberek nevelését csakis úgy tudjuk elképzelni, hogy nagy szabadságot adunk az öntevékenységnek, az egyéni utak keresésének. Az egyénre szabott, differenciált fejlesztésnek ez a szabad önálló nevelési szituáció nyújt széles lehetőségeket. A gyermeki szabadság és önállóság persze nem parttalan dolog. A nevelőmunkánk szépsége - egyben pedagógusaink felelősége abban áll, hogy meddig szélesíthető az egyéni, ön érvényesítő tevékenység a csoport, a közösség kialakított keretinek és normáinak megtartásával.

Az óvodapedagógus modell szerepe

Nevelőmunkánk kulcsszereplői az óvodapedagógusok, hiszen a gyermekek mintakövetése különösen a szeretett személy irányában óriási felelősséget ró a nevelőkre. Kiemelkedően fontos tehát, hogy ki milyen elképzelésekkel, módszerekkel, ízléssel, beszédképességgel, esztétikai, erkölcsi tapasztalatokkal és tartással neveli a gyermeket. Nem mindegy, hogyan jelenünk meg a gyermek előtt, mit mondunk, és azt hogyan mondjuk, mit tartunk szépnek, jónak és követhetőnek. A gyermek mindazt átveszi a közvetlen környezetéből, amit lát és hall, hiszen utánpótlás útján tanul, együtt azonosul azokkal a személyekkel, akik körülveszik.

Sok múlik tehát azon, milyen értékeket preferál az óvodapedagógus, valamint a gyermek közvetlen környezetén belül elsősorban a család. Gyakran előfordulnak értékkonfliktusok a család és óvoda között. Ilyenkor az óvodapedagógusnak rendkívül tapintatosan és kizárólag a gyermek érdekeit figyelembe véve kell közelítenie a megoldás felé. A gyermek már megtanult, és magával hoz bizonyos értékeket a családból, melyeket az óvodában is tiszteletben kell tartani. Az óvodapedagógus mintegy átveszi, átvállalja a gyermek óvodai életében a szülő szerepét, így az ő biztonságot és harmóniát sugárzó egyénisége meghatározóan hat a gyermeki személyiség fejlődésére. A biztonságérzet egyik biztosítója a testi kapcsolat, az ölelés szorossága. Az óvodában még 6-7 éves korban is igénylik a gyermekek a gyakori simogatást, szeretgetést, ölelést.

Az óvodapedagógus és a nevelő munkát segítők összehangolt munkája

Az óvodapedagógusok szerepe nem könnyű, ezért nekik is szükségük van a segítőtársakra. Csoportjaink életében a pedagógiai asszisztens és a dajka, mint a gyermekkel együtt élő felnőtt vesz részt. Közvetlenül segítik a pedagógusok nevelő-oktató munkáját, belső, tevékeny résztvevői a csoportban zajló eseményeknek. Ehhez tudniuk kell, milyen célok érdekében, hogyan kívánják az óvodapedagógusok a gyermekcsoport fejlesztését megvalósítani. Ez a tudás a feltétele annak az összehangolt munkának, mely megsokszorozza a felnőttektől kiinduló nevelő hatásokat.

A gyermeket nevelő felnőttek, éppúgy, mint az óvodapedagógusok, magatartásukkal, teljes lényükkel, beszédstílusukkal, öltözködésükkel hatást gyakorolnak a kisgyermekre.

A gyerekekkel való kapcsolatuk során intézményünk egyéb alkalmazottai is hatnak a gyermekekre jelenlétükkel; az ő viselkedésük, hangszínük, módszereik is alkalmazkodnak a csoportokban kialakított szokásokhoz.

Nevelőmunkánkat direkt vagy indirekt módon befolyásolják még az óvoda környezetében élők, a fenntartót képviselők, az óvoda környezetében működő iskolák elvárásai, hiszen valamennyien véleményük formálnak, igényeket támasztanak.

Az óvodai nevelés sohasem lehet tartósan ellentétes az adott környezet elvárásaival, melynek célkitűzéseit a szolgáltatást igénybevevők érdekeinek, megalapozott elképzeléseinek és szükségleteinek megfelelően kell kialakítani.

Folyamatosan figyelünk ezekre a külső elvárásokra, véleményekre és javaslatokra, hiszen a program beválásának egyik legfontosabb mércéje a partnereink elvárásának való megfelelés.

Nyugodt, derűs, nyílt, szeretetteljes óvodai légkör megteremtése

A legfontosabb alapelv, ami a nevelés lehetőségét biztosítani tudja, az oldott, derűs, nyugodt, nyílt és szeretetteljes óvodai környezet megteremtése.

Nem véletlenül soroltunk ennyi jelzőt a kívánatos óvodai légkör meghatározására. Azért tesszük mindezt, mert hangsúlyosan igaz, hogy az óvodába kerülő gyermek számára első perctől kezdődően meghatározó, milyen légkörben élheti mindennapjait. Az óvodának a szeretet, a béke, a nyugalom szigetként kell megjelennie, ahol minden gyermek számára adott az esély a nyugodt játéokra, az életkorának megfelelő tevékenységekre.

Minden gyermeknek szüksége van a szeretetünkre, tehát igény szerint ölbe vesszük, megsimogatjuk a kisgyermeket. Az óvodapedagógusnak képesnek kell lennie a szeretet megmutatására. A gyermek számára a testi kontaktus, a felnőttől áradó szeretet nyugalmat, biztonságot kölcsönöz. A gyermek jó közérzetéhez szükség van a testközelségre, a testi érintés gyakoriságára. Egy simogatás, egy mosoly, egy ölbe vétel, egy kis dédelgetés minden gyermeket képes megnyugtatni. Ezért bánunk bőkezűen a szeretet minden fajta megnyilvánulásával.

Azt is jól tudjuk, hogy a nyugodt légkör kialakítását a csoport zajsztintje is befolyásolja, amit a csoportban dolgozó felnőttek példamutatása határoz meg. A halk beszédet a gyerekek átveszik, így a csoport alapzaja, munkazaja kellemes zsongásként hat. A meleg, derűs légkör azt jelenti, hogy van időnk a gyermekre, nyugodtan végighallgatjuk, amit mondani szeretne.

Az igazmondás a nevelés során alakul ki, amihez szintén elengedhetetlen a félelemmentes, szeretetteljes közeg, ahol biztonságban érzik magukat a gyermekek.

5 AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

5.1 Személyi és tárgyi feltételek

Intézményünk 8 csoportjában évente több, mint 200 kisgyermek neveléséről-oktatásáról gondoskodunk. 16 óvodapedagógus, 1 gyógypedagógus, 2 logopédus, 5 pedagógiai asszisztens és 8 dajka gondoskodik az óvodavezető irányítása, koordinálása mellett. Fenntartói támogatásnak köszönhetően óvodapedagógusaink munkáját a jogszabályokban kötelezően előírt létszámnál több dolgozó (gyógypedagógus, logopédus, több pedagógiai asszisztens) segíti.

A neveléssel összefüggő feladatok végrehajtásában 2 konyhás, 1 mosónő, 1 takarító és 1 fűtő-karbantartó vesz részt. A vezetői, ügyviteli munkát óvodatitkár segíti.

Az óvoda arculatában meghatározó jelentőségűnek tekintjük dolgozóink felkészültségét, emberi értéküket. A pedagógus-élet megteremtése, a hivatali titoktartás minden dolgozó munkaköri kötelessége.

Programunk megvalósulásához az alapvető tárgyi feltételek biztosítottak. Az intézmény felszereltsége mennyiségileg és minőségileg megfelelően szolgálja az alapellátást, de az eszközellátottság érdekében folyamatos pótlás, kiegészítés szükséges. A csoportszobák esztétikuma, rendezettsége dicséri a bennük dolgozó felnőttek hozzáértését, elhivatottságát.

A játékeszközök mennyisége megfelelő, beszerzésük körültekintően történik. Lehetővé teszi óvodásaink mozgás- és játékigényének kielégítését. A megfelelő mennyiségű, tartós, biztonságos képességfejlesztő játékok beszerzése gondos megválogatással történik. Az óvoda dolgozói a szerepjátékokhoz gyakran barkácsolnak, (gyermekkel együtt is) készítenek kiegészítő eszközöket, ezzel is gyarapítva a játékállományt. A gyermekeket is a játékok megbecsülésére, megóvására neveljük.

Az étkezéshez szükséges eszközök, tálalóedények, felszerelések megfelelő számban, minőségben, mennyiségben biztosítottak a kulturált étkezéshez, de folyamatos pótlásuk szükséges.

Az udvar nagysága, gondozottsága megfelelő teret és változatos lehetőségeket nyújt a gyermekek mozgásigényének kielégítésére.

Nyáron az erős napfény ellen védelmet nyújtanak árnyat adó fáink, valamint fedett teraszunk; illetve kerti csapok, párapu is szükség szerint használhatók. Valamennyi udvari játszóeszköz megfelel az EU-s szabványnak, felülvizsgálatuk rendszeresen megtörténik.

A karbantartásban, festésben szívesen segítenek társadalmi munkában a szülők és az alkalmazottak is. Továbbra is a mozgást, játékot serkentő udvari játékeszközök beszerzésére törekszünk.

Az óvoda egész területén ügyelünk a biztonságos, balesetmentes környezet alakítására.

Az óvodai dolgozók munkakörnyezete biztonságos, de ugyanakkor szűkös

Az eszköznorma (2. melléklet a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelethez; valamint kötelező (minimális) felszerelési jegyzék) megfelelőségünk:

- a pedagógiai program megvalósításához szükséges eszközök rendelkezésre állnak (karbantartásuk, pótlásuk folyamatos)
- az eszközállomány folyamatos karbantartása, pótlása és fejlesztése az anyagi lehetőségek függvényében biztosított
- hiányzó helyiségek: vezető-helyettesi és óvodatitkári iroda, nevelőtestületi- és könyvtár-szoba, szülői fogadóhely, orvosi/elkülönítő szoba; felnőtt étkező; ételhulladék-tároló

5.2 Az óvoda csoportszerkezete

Gyermekcsoportjaink kialakításában meghatározó az a tény, hogy az óvoda fennállása óta csoportjaink mindig a gyermekek életkora alapján szerveződtek. Az itt dolgozó felnőttek ismerete, pedagógiai gyakorlata, tapasztalata is ebben a szerkezeti formában hatékony. Továbbra is úgy gondoljuk, hogy megmaradunk a pedagógus közösségünkben már jól bevált formánál, azaz a kis-, középső- és nagycsoportok szervezésénél.

A szülők is elfogadják, napjainkban egyre többen preferálják ezt a csoportalakítást.

Amennyiben azonban a gyermeklétszám és a változó körülmények szükségessé teszik, vegyes (részben osztott) csoport kialakítását is megvalósítjuk.

Nevelési évenként legalább két kiscsoport indítására van lehetőségünk. Az óvodába felvett gyermekek csoportba való beosztásáról az óvodavezető dönt, figyelembe véve a szülők reális kéréseit, az óvodapedagógusok véleményét, valamint a létszámra vonatkozó törvényi előírásokat.

Integráló intézményként az óvoda a felvételi körzetének területéről érkező sajátos nevelési igényű (beszéd fogyatékos, és kevert specifikus fejlődési zavarral küzdő) gyermekek nevelését is ellátjuk. A hatékony befogadás, felzárkóztatás érdekében fontosnak tartjuk, hogy a csoportokban a különleges bánásmódot igénylő gyerekek száma a 3 főt ne haladja meg.

5.3 Napi- és hetirend

Az óvodás gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. Napirendünk igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A periodikusan ismétlődő tevékenységeknek a csoport szokásrendszere ad keretet, ami a kisgyermek számára egy kiszámítható, megszokott életritmust biztosít.

Természetesen a csoportok napirendje rugalmas és ezért alkalmanként, szükség szerint változtatható, alakítható, módosítható. A napirend összeállításánál az egyes tevékenységekre fordítható időt úgy kell meghatározni, hogy az lehetővé tegye az elmélyült, nyugodt és hosszan tartó játékot. **A napirenden belül a legtöbb időt kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze, a játék kapja.**

A szabad levegőn való tartózkodás és a gyermekek gondozásával kapcsolatos teendők is jól beilleszthetők a játéktevékenység egész napos folyamatába.

Az étkezések közül csak az ebéd időpontja kötött, a reggeli és az uzsonna folyamatosan zajlik, ami kapkodásmentes, kényelmes étkezést, és több játéklehetőséget biztosít óvodásainknak.

A napirend rugalmassága a változtathatóság és az alkalmazkodás mellett azt is jelenti, hogy az egyes napirendi tevékenységek végzésénél kiküszöböljük a torlódást, a sorakoztatást, várakozást. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek alapvető szükségleteiket a nap folyamán bármikor kielégíthetik minden különösebb kérés és szabály nélkül.

Nagy hangsúlyt helyezünk arra, hogy a napirend biztosítsa az egyes csoportok, valamint az egész óvoda nyugalmát. Az egy szinten lévő csoportok napirendjét a pedagógusok évente egyeztetik, ami biztosítja minden csoport számára a különféle tevékenységek folyamatosságát és zavartalan bonyolítását.

Napirendünk lehetőséget ad arra, hogy előre be nem tervezett, de a gyerekek személyiségfejlesztését, ismeretkörük gazdagítását szolgáló események beiktathatók legyenek.

A napirend főbb kereteit mindig meg kell tartani a csoport nyugalma és fegyelme, a gyermekek biztonságérzete és tájékozódása, a szokások rögzítése érdekében!

A napirend időkeretei

Tevékenységek		Kiscsoport	Középső csoport	Nagycsoport
Játék és szabadidős tevékenység:		legalább 6 óra		
Étkezés, pihenés:	3,5 óra	legalább 2 óra pihenés	legalább 1 óra 45' pihenés	legalább 1 óra 30' pihenés
Öltözködés, tisztálkodás,		1,5 óra		
Komplex foglalkozások		10-15'	20-25'	30-35' (esetenként kétszer)

Napirendünkben az egyes tevékenységekre szánt idő rugalmasan változtatható a gyermekcsoport sajátosságai, a körülmények, az évszakok, a váratlan események stb. hatására. Az időkereteket a csoport sajátosságainak, fejlettségének megfelelően szükséges kialakítani, a fel nem használt időt játéktevékenységre kell fordítani.

A napirend elkészítését két szempont összeegyeztetése korlátozza; biztosítani kell a korosztálynak megfelelő tevékenységet, és egyeztetni a mosdó, WC használatból, tornaszoba használatból és az öltöző használatból származó korlátozásokat. Ezért tehát azonos tevékenységeket, különböző csoportok egymástól időbeli eltéréssel végeznek egy adott időintervallumban.

A csoportok általános napirendje

- 6⁰⁰ - 7⁰⁰ közös gyülekezés, gyermekek fogadása, szabad játéktevékenység
- 7⁰⁰ - 11⁴⁵ gyermekek fogadása, játék, gondozási teendők ellátása,
8⁰⁰-9⁰⁰ folyamatos tízórai,
mindennapi mese, mindennapi testnevelés, játékba integrált, szervezett tevékenység, fejlesztés, levegőzés, játék a szabadban
- 11⁴⁵ - 12⁴⁵ készülődés az ebédhez, ebéd, gondozási teendők, testápolási teendők, készülődés a pihenéshez, fogmosás
- 12⁴⁵ - 15³⁰ pihenés, alvás, csoportszoba rendjének helyreállítása, gondozási teendők, testápolási teendők, uzsonnázás
- 15³⁰ - 16³⁰ szabad játéktevékenység vagy játékba integrált fejlesztés az udvaron vagy a csoportszobában, folyamatos hazaadás
- 16³⁰ - 18⁰⁰ összevont csoport, szabadon választott tevékenységek, hazamenetel

A hetirendünk keretet ad a napi tevékenységeknek és a megvalósítandó feladatoknak. A hetirendet is tervezni kell a körülmények és a gyermekcsoport összetételének függvényében, hogy

a gyermek számára biztonságot és nyugalmat jelentsen a tevékenységek viszonylag állandó helye és időtartama.

Hetirend (minta) általános tartalma és maximális időkeretei:

	naponta 20-30 perc		naponta: 5-35 perc korcsoporttól függően (esetenként kétszer)
Hétfő	Mozgás	Mese-vers	
Kedd	Mozgás	Mese-vers	Természet - társadalom - ember
Szerda	Mozgás	Mese-vers	Művészeti tevékenységek
Csütörtök	Mozgás	Mese-vers	Matematikai tartalmak
Péntek	Mozgás	Mese-vers	Művészeti tevékenységek

A mindennapi tevékenységek között speciális helyet foglal el a hetirendben megjelölt mindennapi mozgás (melynek kerete és az időtartama változó, de legalább heti egy alkalommal minden korosztály számára kötelező a testnevelés foglalkozás) és a mese-vers. Sehol sem szerepel azonban külön az anyanyelvi nevelés, mert az olyan komplex és tervezett tevékenység, amely az óvodai nevelésünk teljes egészét áthatja.

A felajánlott, választható műveltség-tartalmat, integráló tevékenységet úgy alakítjuk, hogy naponta folyamatosan legyen lehetőség a művészeti tevékenységekre, amelyek a szabad játék keretein belül szervezhetők.

A közölt hetirend mintában a hétfői napot szabadon hagytuk (foglalkozásmentesen), hogy legyen idő a gyermekek élményeinek meghallgatására, a gyermekkel való beszélgetésre.

A komplex irányított kezdeményezések, foglalkozások megvalósításának időtartamát mindig a gyermekcsoport összetétele és figyelmének tartóssága illetve motiváltsági szintje határozza meg, és e tekintetben is fokozatosságra törekszünk. Minél kisebbek a gyermekek és minél közelebb vagyunk a nevelési év kezdetéhez, annál rövidebb időtartamú foglalkozásokat valósítunk meg. Év végére fokozatosan növeljük az időtartamot 20-35 percre.

Az 5-6-7 éveseknél az iskolára való felkészítés feladataiból következően természetesen a 25-35 perces foglalkozási időtartamok dominálnak, és előfordulhat, hogy egy-egy nap két irányított kezdeményezésre is sor kerül. Ilyen esetekben is szem előtt tartjuk a gyermekek teherbírását:

5.4 Az óvoda kapcsolatrendszere

5.4.1 Együttműködés a családokkal

Legfontosabb feladataink egyike az óvodai és a családi nevelés egységének megteremtése, hiszen a pozitív, egymást erősítő, együttes nevelői hatások segítik leginkább a gyermek fejlődését. Mindehhez elengedhetetlen a kölcsönös bizalmon alapuló partneri viszony kialakítása, segítése és működtetése; valamint aktív szülői szervezet működtetésének motiválása és támogatása.

Alapelveink:

- ♥ a nevelésben elismerjük a család elsődlegességét,
- ♥ feltétel nélkül tiszteljük és védjük a gyermek személyiségét;
- ♥ a szülőkkel való kapcsolatunkban az őszinte odafordulást, az empátiát és a segítő szándékot

érezzük;

- ♥ kapcsolatunkat a tapintatra építjük, és arra törekszünk, hogy ez tovább mélyüljön a közös programok együttes tevékenységek alkalmával;
- ♥ elismerjük és elfogadjuk a család szokás- és szabályrendszerét, tapintatosan befolyásoljuk az életmód jó szokásainak alakításában;
- ♥ tiszteletben tartjuk a családok vallásos érzelmeit, politikai álláspontját;
- ♥ mindaddig a család magánügyének tekintjük a családban történeteket, amíg azt nem tapasztaljuk, hogy azok a gyermek fejlődését, testi és lelki épségét veszélyeztetik;
- ♥ a gyermekek testi bántalmazásának, lelki sanyargatásának legkisebb gyanúja esetén is azonnal fellépünk.

<u>Az együttműködés</u>		
formája	célja	ideje
Családlátogatás	Ismerkedés a gyermek otthoni életével, életkörülményeivel oldottabb beszélgetés lehetősége a gyermek fejlődéséről, neveléséről. A család a gyermek életkörülményeinek megismerése. Szülő és pedagógus közti bizalmi kapcsolat erősítése.	óvoda-kezdés előtt
„Réteg” szülői értekezlet	Tájékoztatás azonos korcsoportú gyermekek szüleit érintő kérdésekről, a pedagógiai program vonatkozó részéről, az óvodai élettel kapcsolatos információkról, szülői jogok, köteleességek, szervezési tudnivalók, balesetvédelem, stb.	szept. /dec.
Csoportos szülői értekezlet	Információ átadás a csoport életéről, a gyermek- közösség fejlődéséről, aktuális kérdésekről (Beszoktatás jellemzői. a nevelés egy-egy területének bemutatása) A szülők kívánsága szerint tájékoztatás fejlődés- lélektani ismeretekről, az iskolaérettségről. Jellemző nevelési problémák megbeszélése.	szept. jan. ápr.
Fogadó óra	A gyermek egyéni fejlődésének, a nevelés eredményeinek, egyéni módszereinek és problémáinak megbeszélése. Szükség szerint szülő, vagy az óvodapedagógus kezdeményezésére, előzetes időpont egyeztetéssel.	SZ.SZ
Szöbeli tájékoztatás	Rövid tájékoztatás a gyermek napi tevékenységéről, fontos eseményekről, nélkülözhetetlen információk a gyermekről	SZ.SZ
Faliújság Lev-lista	Tájékoztatás az óvoda, a csoport programjairól, eseményeiről, aktualitásokról	folyamatos
Társadalmi munka	Az óvoda játékaiknak, kertjének felújítása, karbantartása	okt/ápr.
Munkadélután	Szülők bevonásával közös készülődés gyermeki ünnepre	SZ.SZ
Játszódelután	Gyermek-szülő közös élménye csoportban, udvaron	évi 2 alkalom
Ünnepek, rendezvények	A családi, óvodai élet színesítése az óvoda szervezésében, közös élményszerzés, a kapcsolat elmélyítése.	
SZMK értekezlet	Szülői közösség képviselői, szülői feladatok koordinálása, szülők érdekképviselete, közös munkák tervezése, szervezése	szept, jan, ápr.
Kerekasztal beszélgetés	Tájékoztatás és tanácsadás, esetmegbeszélés egy-egy rész-képesség fejlődése-fejlesztése kapcsán a fejlesztő team szervezésében és irányításával	évi 2 alkalom
Szülői értekezlet	Tájékoztató leendő óvodásaink szülei részére az óvodakezdésről, csoportok beosztásáról, a beszoktatásról, óvodai programokról.	jún.

Az óvodapedagógus feladata a családokkal való kapcsolattartás terén:

- ☞ törekszik a bizalom kialakítására (kölsönösség),
- ☞ törekszik az egyenrangú nevelői partnerviszonyt kialakítására;
- ☞ figyelembe veszi, elfogadja a családok sajátosságait, szokásait;
- ☞ szülői értekezleten tájékoztatást a kapcsolattartás lehetőségeiről;
- ☞ kapcsolattartáshoz infokommunikációs eszközöket és különböző on-line csatornákat használ (e-mail, lev-lista).
- ☞ ösztönzi és támogatja szülői szervezet létrehozását és működését;
- ☞ biztosítja a családhoz illeszkedő segítségnyújtást, tapasztalat- és információcserét
- ☞ kommunikációjában minden partnerrel a kölsönösség és a bizalom kialakítására törekszik.

Kapcsolattartás várható eredménye:

- a szülők is pozitívan élnek meg az óvodakezdést, szívesen beszélgetnek a gyermekről az óvodapedagógussal,
- kialakul nevelőpartneri viszony, a szülők elfogadják és segítik, az óvodai nevelőmunkát,
- érdeklődők az óvoda programjai iránt, részt vesznek a gyermekprogramokon, az ünnepeken, a rendezvényeken,
- aktívan részt vesznek a szülői értekezleteken, fogadóórákon.

5.4.2 Külső kapcsolatok

Az óvodánk közoktatási és egyéb feladatainak elvégzése, valamint a gyermekek szociális, egészségügyi és gyermekvédelmi ellátása érdekében rendszeres kapcsolatot tart azokkal az intézményekkel, melyek az óvodába lépés előtt, az óvodai élet során és az óvoda élet után meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében.

- fenntartó: Budakalász Város Önkormányzata; Polgármesteri Hivatal;
- városi intézmények:
  - óvoda, bölcsőde: Budakalászi Nyitnikék Óvoda, Budakalászi Bölcsőde,
  - iskolák: Szentistvántelepi Általános Iskola, Kalász Suli Általános Iskola, Patakpart általános Iskola, Kalász Alapfokú Művészeti Iskola,
  - kulturális- és sport intézmények: Kós Károly Művelődési Ház és Könyvtár, Budakalászi Sportcsarnok
- egészségügy: gyermekorvos, védőnő, gyermek fogorvos, üzemorvosi szolgálat;
- pedagógiai szakszolgálatok: PMPSZ Szentendrei tagintézménye, PMPSZ 1. sz. Szakértői Bizottság
- Dunakanyari Család- és Gyermejjóléti Intézmény
- Telepi Óvodásokért Alapítvány kuratórium;
- egyéb szolgáltatók, múzeumok
- (külhoni magyar óvodák - kapcsolatkeresés)

6 A NEVELÉS TERVEZÉSE

A tevékenységközpontú óvodai nevelés céljának és feladatainak ismeretében a pedagógiai ráhatások rendszerét a gyermekek egyéni adottságaihoz igazodva tervezzük meg. Óvodapedagógusaink számára alapvetően fontos feladat a teljes nevelési folyamat tudatos átgondolása még akkor is, ha jelentős mértékben építünk a spontán, gyermeki ötletekre, tapasztalatokra.

A tervezésben tudatosan vesszük számításba, hogy az egyes gyermekek fejlődési üteme különböző és a gyermek fejlődését tekintve is különböző szinteken lehet egyik vagy másik képességét illetően. A fejlődés dinamikája tehát egy-egy gyermek esetében a különböző területeken más és más lehet.

A tervezés során a 4-es feladatrendszerből kiindulva tervezzük meg a gyermeki tevékenységeket és ezen keresztül a szükséges fejlesztéseket. A cél és a feladatok ismeretében a fejlesztést hosszú távon, éves, féléves periódusokban gondoljuk át, ám konkrét formában inkább heti -esetenként kétheti- tervet készítünk, hiszen csakis ez esetben nyílnak lehetőségünk a gyermek spontán ötleteinek és tapasztalatainak begyűjtésére és a nevelőmunkában való felhasználására. A gyermeket foglalkoztató élmények és tapasztalatok éppen olyan részei a nevelésnek, mint az óvodapedagógus által előzetesen átgondolt és megtervezett feladatok.

A tervezés során alapvetően arra törekszünk, hogy a már meglévő ismeretanyagot vegyük először számításba de emellett külön gondolnunk kell azokra a spontán gyermeki ötletekre és tapasztalatokra, melyek beépíthetők az óvodai nevelés folyamatába, ám természetüknél fogva előre nem tervezhetők. Ezekre nemcsak érdemes odafigyelnünk, hanem célszerű a tervezésben feljegyeznünk és a következő heti tervezésnél már ennek figyelembe vételével gondoljuk át a teendőket.

Ezért a tervezés két részből tevődik össze a gyakorlatban:

- A nagyobbik rész, az előre tervezhető, a programunkból adódó célokból és feladatokból (a hozzátartozó anyaggal) adódik, és
- a kisebbik rész az előre nem látható gyermeki ötletek, javaslatok, melyek utólag kerülnek bejegyzésre a tervezés nyitott sávjába.

A nevelés és tanulás tervezését nem különítjük el, azt egy egységben, egymással összefüggésben tervezzük. A komplex, foglalkozásoknak nincs előre meghatározott időpontja, hiszen beépülnek a nevelési folyamat egészébe.

A program mellékletében található, éves terv ajánlásokból készül az adott csoportra az éves terv, melynek kialakítása (egymásra épültsége, komplexitása, megfelelősége) a párban dolgozó óvodapedagógusok közös feladata, felelőssége, kompetenciája.

A leírt és kidolgozott terv heti tervezést ölel fel, mert így az azonnali korrigálás, reagálás lehetősége is biztosítva van. A heti ütemterv megírása egyben magában foglalja a munkánk teljes vázát, ezért vázlatot írni külön nem szükséges. Az óvodapedagógus egyéniségének és saját belátásának függvénye, hogy milyen terjedelemben készíti elő az írásos anyagot.

Az éves és a heti terv egyaránt a csoportnaplóban kerül rögzítésre.

A tervezés éppen olyan önálló és kreatív munka, mint az anyaggyűjtés, a tevékenységek átgondolása vagy az anyag rendezése, és alapja általában az évszakok változása. Igyekszünk úgy átgondolni a tevékenységek négy évszakra történő elosztását, hogy távlatokban 3 évre előre is számba vegyük céljainkat, feladatainkat. A konkrét megvalósítást heti terv tartalmazza.

A célból és a négyes feladatrendszerből következően a csoport egészére nézve tervezünk, de a csoporton belüli differenciált, egyéni fejlesztés megköveteli tőlünk az egyes gyerekekre szabott fejlesztést is, ami szintén tervezhető. Először magát a tevékenységeket tervezzük meg, gondoljuk át és ehhez rendeljük hozzá a választott anyagot. A tevékenységek felsorolása tulajdonképpen azt jelenti, hogy átgondoljuk azt, amit nap mint nap megvalósítunk.

Pedagógiai programunk sajátossága, hogy az adott körülményekhez, a gyermekcsoporthoz, a gyermekhez és óvodapedagógushoz szabjuk módszereinket és a nevelés tartalmát.

<u>A tervezőmunka</u>			
területe	módja	helye	ideje
Éves terv	korcsoport, csoport érdeklődésének, a program elvárásainak megfelelően	csoportnapló	szept.
Napirend, hetirend	rugalmasan, időkeretek megjelölésével	csoportnapló	szept., jún.
Nevelési terv <ul style="list-style-type: none"> ✓ Nevelési célkitűzések, szokásrend ✓ Egészséges életmód ✓ Érzelmi, erkölcsi nevelés ✓ Értelmi nevelés ✓ Játék szabadidős tevékenység ✓ Társas, közösségi tevékenység ✓ Munkatevékenység ✓ Tanulási tevékenység ✓ Szervezési feladatok ✓ Tervezett programok, időpontok 	a pedagógiai program alapján, adott csoportra szabottan.	csoportnapló, időszak megjelölésével	szept, jan.
Egészségfejlesztési terv			
Nevelési terv értékelése	Eredmények, tervek, célok összehasonlítása	csoportnapló, időszak megjelölésével	jan., aug.
Hetiterv <ul style="list-style-type: none"> ✓ Játék szabadidős tevékenység ✓ Társas közösségi tevékenység ✓ Munkatevékenység ✓ Tanulási tevékenység ✓ Szervezési feladatok 	PP, az ötlettár, alapján Gyermeki érdeklődésre építve, komplexen, aktualitásnak megfelelően.	csoportnapló	hetente
Beszámoló a nevelő-fejlesztő munkáról	Szempontsor alapján	külön lapon	máj.

A hetirend ad keretet a napi tevékenységeknek és a megvalósítandó feladatoknak, ez az alapja a ritmikus és rendszerint ismétlődő napi tevékenységeknek. A gyermek számára biztonságot és nyugalmat ad a tevékenységek viszonylag állandó helye és időtartama. A mindennapi tevékenységek között speciális helyet foglal el a hetirendben a mindennapi testnevelés, a mese-vers és az anyanyelvi nevelés. Az anyanyelvi nevelést külön nem jelöljük, mert az olyan komplex és tervezett tevékenység, amely az óvodai nevelés teljes egészét áthatja. A legfontosabb lépés az irodalmi anyag összegyűjtése, ahol a lényeg az, hogy minden nap valamilyen formában - akár naponta többször is - legyen lehetőségük a gyermekeknek mesét, verset hallgatni vagy mondani.

A közölthetirend mintában (lásd: 30. oldal) a hétfői napot szabadon (foglalkozásmentesen) hagytuk, hogy legyen idő a gyermekek élményeinek meghallgatására, a gyermekkel való beszélgetésre. (hétvégi élmények megismerése, betervezhetősége)

Az óvodapedagógus feladata a tervezés során:

- éves tervet készít az adott csoportra vonatkozóan és ehhez anyagot gyűjt
- felhasználja a mérési és értékelési eredményeket saját pedagógiai gyakorlatában
- az éves terv ajánlásai alapján, az aktualitásoknak megfelelő hetitervet készít
- a gyermeki tevékenységet, a foglalkozásokat a cél(ok)nak megfelelően, logikusan építi fel
- reálisan és szakszerűen elemzi és értékeli saját gyakorlatában az egyéni bánásmód megvalósulását
- képes önállóan, a gyermekek tevékenységének megfigyeléséből, produktumaik értékeléséből kapott adatokat reálisan elemezni-értékelni, és belőlük kiindulva a fejlesztésre vonatkozó tervét elkészíteni, módosítani.
- a nevelőmunkáját folyamatos és időszakos értékeli;
- a gyermek fejlődésének megfigyelését szolgáló feljegyzéseket vezet
- meghatározott szempontsor alapján értékeli az éves munkát.

7 AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI

Meggyőződésünk, hogy a tevékenységek által nevelődő gyermek felnőve aktív részese lesz saját természeti és társadalmi környezetének kialakításának. Éppen ezért pedagógiai programunk tartalma a tevékenységeken keresztül jut érvényre és a nevelési folyamat négyes feladatrendszerén keresztül valósul meg.

A négyes feladatrendszer elemeit a nevelés foglalja keretbe, és elemei -a játék, a közösségi tevékenységek, a munka, és a tanulás- a gyakorlatban nem különülnek el, hanem egymást átszöve érvényesülnek; együtt jelentik az óvodáskorú gyermek nevelésének tartalmát.

Ezt azért is szükséges hangsúlyozni, mert az óvadás gyermek életmegnyilvánulásaiban sohasem különülnek el a különböző tevékenységek, azok komplex módon, egymást kiegészítve jelennek meg. Természetes tehát, hogy a feladatrendszer elemei mereven nem választhatók el egymástól, mint ahogy a tevékenységek is összefüggenek egymással. (A gyermek számára egy adott tevékenység, pl. a sepregetés éppúgy lehet játék és munka is, mint ahogy beletartozhat a közösségi tevékenységek körébe, hiszen másokért, másokkal együttműködve végezheti.) Miután a tanulást a nevelés részének tekintjük, ezért a nevelés és a tanulás tervezésében is a komplex gondolkodásmód, az egymáshoz való kapcsolódás és nem a nevelési területek szétdarabolásának szándéka vezeti gondolatainkat.

Az óvodapedagógus feladatai a nevelő-fejlesztő munka terén

- ☞ a négyes feladatrendszer szemléletében tervezi, szervezi, megvalósítja, és értékeli nevelő-fejlesztő munkáját;
- ☞ többféle módszertani megoldásban gondolkodik, és az adott helyzetnek megfelelően rugalmasan alkalmazza módszereit.
- ☞ tervezésében, nevelő-fejlesztő munkájában komplexitás jellemzi;
- ☞ teret ad a többoldalú megközelítésnek, élményfeldolgozásnak.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére: a gyermekeket

- ✓ az egymást átható tevékenységek aktivitásra ösztönzik;
- ✓ készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival szemben.

7.1 A feladatrendszer elemei

7.1.1 Játék és szabadidős tevékenység

A játék óvodásaink alapvető, mindennapjait átszövő tevékenysége. Nem csak azért kitűnő talaja a fejlesztésnek, mert általa szinte észrevétlenül tanul a gyermek, hanem azért is, mert a játékban kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket. Ugyanakkor általa a kisgyermek megoldási módokat kaphat bizonyos élethelyzetekben való viselkedésre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit és újraélheti kellemes élményeit. A környező világról, sőt a világegyetem egészéről is a játékon keresztül közvetíthetjük a legtöbb ismeretet.

A játék tehát olyan komplex tevékenységforrás, melyet pedagógusainknak tudatosan kell felhasználnia a nevelés folyamatában céljaink eléréséhez. A játéktevékenység tág értelmezése lehetővé teszi, hogy nemcsak a tárgyi, manuális, vagy mozgáshoz kapcsolt tevékenységeket ismerjük el, hanem a "szellemi alkotást" is tevékenységként fogjuk fel a játék során. A gyermek gondolatban megalkotja, kitalálja a játék szereplőit és bármilyen eszközzel vagy tárggyal

helyettesítheti azokat.

Minden gyermeki tevékenység - beleértve a játékot is - felosztható spontán és az óvodapedagógus által irányított tevékenységre. Nagyon fontosnak tartjuk olyan hangulatok, ingerek tárgyi lehetőségek megteremtését, melyeknek hatására a gyermekek spontán játéka, tevékenysége önmagától beindul. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nincs szükség a pedagógus által kezdeményezett vagy irányított játéktevékenységre, hiszen köztudott, hogy három éves kor táján még kifejezetten igényli a gyermek a felnőttel való együttjátszást. Csupán a helyes arányok megtalálására kívánjuk a figyelmet felhívni. A játékon belül meghatározott eredmény elérését célzó öntevékenység a legfőbb biztosíték arra nézve, hogy az öntevékenység az önfejlődés, az önfejlesztés motívumait, képességeit és készségeit is létrehozza.

Jót és jól játszani - ez a gyermek dolga az óvodában. Az óvodapedagógus feladata megfigyelni a gyermek játékát, felhasználni azt a nevelési célok elérése érdekében és szükség esetén, indirekt módon befolyásolni. A játék kicsiben maga az élet; az, amit a kisgyermek felfog és rekonstruálni képes az őt körülvevő világból. Éppen ezért az életre nevelés is a játékból indul ki és a játék segítségével teljesedhet ki.

Alapelvünk, hogy a lehető legtöbb időt, alkalmat és lehetőséget biztosítsunk a gyermekeknek az elmélyült játékra. A játéktevékenységhez szükséges feltételeket, ötleteket és eszközöket az óvodapedagógusnak kell biztosítania.

Külön szót érdemel az élmények szerepe a gyermek játékában. Az élmény, -legyen az a gyermek egyéni élménye, melyet a családból, a környezetéből hoz, vagy legyen az az óvodai társakkal átélt élmény-, rendkívüli jelentőséggel bír az életre való felkészítés folyamatában. A különböző szituációk megteremtése, az élménynyújtás, az óvodapedagógus tudatos, átgondolt munkáját feltételezi. Indirekt módon így lehet a gyermeki világot befolyásolni. Természetesen a gyermek spontán élményszerzése éppen olyan fontos, mint a pedagógus által irányított, megtervezett. A lényeg, hogy a gyermekek élményeiket tevékenységekben éljék meg. A gyermek spontán szerzett élményei és tapasztalatai kellő figyelmet kapnak, s az ilyen pedagógiai alaphelyzet már valóban a gyermekek képességeire épít, azt alapul véve fejleszti az egyént éppúgy, mint a csoportot.

A játék tehát, mint az óvodáskorú gyermek alaptevékenysége olyan lehetőséget jelent az óvodapedagógus számára, amit tudatosan felhasználhat a gyermekek fejlesztése érdekében. A gyermekek a sokszori próbálkozás közben megtanulják a játékszerek használatát, megismerik sajátosságait. A 3-4 éves gyerekek tevékenységét a gyakorló játék és a szerepjátékból kiemelt művellet jellemzi. Tárgyi cselekvésük tartalma a saját személyükkel és közvetlen környezetükkel kapcsolatos tapasztalatokat tükrözi. A környezetükben lévő játékeszközöket, tárgyakat is felhasználják a játékhöz.

A gyakorló játék keretei között már kiscsoportban is kialakulnak a szerep- és konstruáló játék elemei. A szerepjátékban, szimbolikus játékban a gyerekek különböző személyek és állatok, dolgok szerepét vállalják magukra. Játékukban sajátos módon tükrözik ezek tevékenységét, funkcióját és a köztük lévő kapcsolatokat.

A szerepjáték fejlődése a játzó gyerekek közötti kapcsolatok bonyolultabbá válásában, az együttműködés kialakulásában, a játék témájának és tartalmának bővülésében, gazdagodásában, színvonalának emelkedésében, időtartamának növekedésében és az eszközök felhasználási módjában mutatkozik meg. A szerepjátékban jelentkező - többnyire rejtett - játékszabályok elfogadása, megtartása az ezeknek való megfelelés szándéka teremti meg a szabály-játék előfeltételeit.

A korábban kialakult játékfajták továbbra is részei maradnak a különböző, egymást követő, egyre fejlettebb játékoknak. Egyszerű szabályjátékokat a szerepjáték megjelenésével, kifejlődésével egy időben is játszanak a gyerekek, a szerepjáték pedig még a kisiskolás korban is él. A megfelelő feltételek biztosításával, és indirekt irányítással segítjük, hogy az egyes

játékfajták a különböző életkorokban megjelenjenek, és tovább fejlődjenek.

Legfőbb célkitűzéseinket szem előtt tartva olyan tulajdonságok fejlődhetnek ki a gyermekben a játék folyamatában, ami később a társadalomba való beilleszkedését nagymértékben elősegítheti. Gondoljunk például a társakkal való együttjátszás kialakulására, vagy a játékon belüli önállóságra, a másik gyermek játékának tiszteletben tartására, a kezdeményezőkézség kibontakoztatásának lehetőségeire, vagy olyan tulajdonságok szükségességére, mint a mások mozgósításának képessége vagy az alá - fölérendeltségi viszonyok önkéntes kialakítására egy-egy játéksituációban. Beszélhetünk azokról a nagyon is demokratikusan, a gyermekközösség elfogadott belső törvényszerűségei szerint kialakított játékon belüli szereposztásokról is, melyek a szerepjátékot a társadalmi gyakorlatban tapasztalható szituációk előzményeivé avatják.

A szabadidő igazi tartalma: a termékeny idő-felhasználási lehetőségek közötti szabad választás. Ez is öntevékenység, ez is döntés. Különösen a kisgyermek számára az, aki eleinte a felkínált sokfajta tevékenység közül igazából nem, vagy csak nagyon nehezen tud választani. Egyszerre szeretne mindenütt ott lenni, mindennel játszani, mindent megfigyelni. A szabad, autonóm egyéniség által determinált öntevékenység egyenlő a döntéssel. Ennek közelébe kell eljuttatnunk a gyermeket.

A szabadidős foglalkozások szerepe, hogy a gyermek megtanulhatja, hogyan gazdálkodik az önmaga számára felszabaduló, rendelkezésre álló idővel. A kívülről irányított ember, különösen, ha hozzászoktatták tartósan önállóan helyzetéhez, nem lesz képes belülről, önmaga által irányított emberré válni.

Az óvodában sajátosan értelmezzük a szabadidős tevékenységet. Ennek oka elsősorban az, hogy az óvodások egész nap az intézményben tartózkodnak, önállóan és a lehetőségekhez mérten szabadon tevékenykedhetnek. Délelőtt és délután egyaránt jut idő arra, hogy a gyermek a felkínált lehetőségek közül (pl. bábozás, festés, rajzolás, zene-tánc, játéktanulás, sakk, társasjáték, filmvetítés, mese-vers, barkácsolás, stb.) szabadon választhasson.

Mindezek mellett az egyéni képességek megmutatására, kibontakoztatására is igen hatásos eszköz ez a nevelési mód, hiszen még nagyobb lehetőséget nyújt az azonos érdeklődésű gyermekek kiscsoportos foglalkoztatásához.

Az óvodapedagógus feladata a játék- és szabadidős tevékenységek kapcsán:

- ☞ megteremti az élményszerű, elmélyült játék feltételeit (nyugodt légkör, hangulat, hely, idő, alkalom, élmény, feltétel, eszköz, ötlet),
- ☞ kialakítja a játékkal kapcsolatos szokásrendszert,
- ☞ tiszteletben tartja a gyermeki játék önállóságát,
- ☞ tudatos jelenlétével mintát ad;
- ☞ ösztönzi és segíti a gyermeki együttjátszást;
- ☞ szükség szerint bekapcsolódik a játékba, együtt játszik a gyermekekkel;
- ☞ választási lehetőséget biztosít;
- ☞ indirekt játékirányítást tervez és bonyolít;
- ☞ megfigyeli a gyermek játékát, és felhasználja a nevelési célok érdekében,
- ☞ kihasználja a játék fejlesztő hatását,
- ☞ szükség esetén befolyásolja a játékot, problémát vet fel, választásra készítő megjegyzéseket tesz, eszközhasználatra ösztönöz, ötletet ad;
- ☞ törekszik a zárt csoportszoba tereinek kiszélesítésére;
- ☞ a választásra felkínált szabadidős tevékenységek listáját rendszeres időszakonként átgondolja, módosítja, bővíti;
- ☞ beavatkozik a játékba, ha pozitív fordulatot kell adni egy nem kívánatos viselkedési

formának,

- ☞ egyszerű, saját maga és/vagy a gyermekek alkotta eszközökkel elősegíti a gyermeki fantáziája fejlődését;

A fejlődés várható jellemzői óvodás kor végére: a gyermek

- ✓ örömmel és bátran válogat játékeszközök és tevékenységek között;
- ✓ képes játéktevékenység kezdeményezésére, megszervezésére;
- ✓ szívesen játszik társaival, képes a szerepek elosztására és a szabályok felállítására;
- ✓ alkalmazkodik a játék szabályaihoz, le tud mondani egy-egy kedves játékszerről;
- ✓ megérti és elfogadja játszótársai elgondolásait, tevékenységek logikáját;
- ✓ vállalja a számára kevésbé érdekes szerepeket is, tud vezetni és alkalmazkodni;
- ✓ játékelemekből tud építeni, képes bonyolultabb alkotások létrehozására, saját ötletei alapján;
- ✓ önálló a játék tervezésében, szerepek kiválasztásában, a játékszerek megválogatásában, szabályok betartásában, a már nem használt eszközök összerakásában;
- ✓ játékához saját maga is létrehoz, elkészít eszközöket, és azt használja is;
- ✓ játszócsoport tagjaként a csoport tagjaival tartós és szoros kapcsolatot alakít ki;
- ✓ szívesen, bátran bábozik, és készít maga is egyszerű bábokat;
- ✓ épít, konstruál különböző eszközökből, játékokból;
- ✓ tud dönteni a szabadideje hasznos felhasználási lehetőségei között;
- ✓ szívesen vesz részt a szabályjátékokban, a szabályokat betartja egészséges versengés jellemzi: veréseit, győzelmeit elfogadja;
- ✓ a játékeszközökre vigyáz;
- ✓ fel tudja dolgozni siker és kudarccélményeit.

7.1.2 Társas és közösségi tevékenység

A feladatrendszer ezen elemének célja, hogy megvalósuljon a gyermekkel szemben támasztott követelmény, miszerint tanuljon meg másokkal érintkezni és együttműködni. A társas és közösségi tevékenységek állandó gyakorlás által történő kifejlesztése rendkívüli fontossággal bír a társadalmi gyakorlatra való általános felkészítés, azaz az életre nevelés szempontjából.

A kooperációs és kommunikációs képességek pedagógiai szempontból sikeres formálásnak legfontosabb feltétele, hogy a tevékenység - társadalmi és egyéni - értéktartalma és hasznossága nyilvánvaló, felismerhető, tudatosítható, átélhető legyen. Az együttműködési és érintkezési képességek jellegét, tartalmát, színvonalát, hatékonyságát stb. mindenekelőtt az alapul szolgáló tevékenységek társadalmisága (közhasznú volta, kulturális színvonala, relációgazdagsága stb.) határozza meg.

A tulajdonságok, a képességek, a készségek, a szükségletek olyan rendszerét kívánjuk formálni, amelynek segítségével a gyermekek részvétele a napi életben (társadalmi gyakorlatban) egyszerűbbé, könnyebbé, gyorsabbá válik. A társadalom élete, a társadalmi gyakorlat pedig jórészt a társas és közösségi kapcsolatok keretén belül zajlik.

Fontos feladatunk tehát már az óvodában tudatosan törekedni a közösségben zajló folyamatok, a társas kapcsolatok és a közös tevékenység kibontakoztatására. Mindez természetesen nem jelenti az egyén fejlesztésének mellőzését. A jó közösséget mindig egyéniségek alkotják, mégpedig olyanok, akik egyéni akaratukat, ambícióikat, vágyaikat képesek a közösség keretein belül is megvalósítani. Az élet is ilyen. Bizonyos korlátok között kiélhetjük magunkat, azaz nekünk éppen úgy szükséges alkalmazkodnunk másokhoz, ahogyan mások is alkalmazkodnak hozzánk.

A cél az, hogy az adott lehetőségek között a legtöbbet legyünk képesek egyéniségünkől kihozni,

ezzel is gazdagítva a közösséget. Minden gyermek egyéniség, akinek lehetőséget kell biztosítanunk személyisége pozitív és széleskörű kifejlődéséhez. A társas és közösségi kapcsolatok kialakítása a tevékenység bázisára támaszkodva a teljes nevelési folyamatot átfogja. Az óvodai csoport, az óvodai közösség sikeres formálása esetén a társadalom számára igen hasznos közösségi érzés, közösségi tudat és magatartás mellett mások megbecsülése, a közös szokások kialakulása, a hagyományok tiszteletben tartása, sőt a csoport közvéleménye is kialakul. A csoportban elfogadott normák befolyásolják a gyermekek cselekedeteit. Ha mindehhez még nyitott légkör, demokratikus és szeretetteljes irányítás társul, akkor tág teret nyitunk a gyermekek önállósága, tenni akarása és döntési képességének kibontakoztatása irányában.

A folyamatban meghatározó a nevelőközösség szerepe, melynek belső tartása, gyermekszeretete, kivívott tekintélye és világos, pontos, tudatos, célirányos nevelő tevékenysége nélkül az elképzelt gyermekközösség kialakítása nem sikerülhet.

Az óvodában minden tevékenységnek a gyermek egyéni öröme túl a közös élményt is kell erősítenie. A társas kapcsolatok, a közös munka, az együttjátás és a komplex foglalkozások rendszere is az együvé tartozás érzését erősíthetik, ha tudatosan igyekszünk ezt létrehozni. A lényeg, hogy a tevékenykedtetés sokszínű, változatos legyen, és magán a tevékenykedtetésen legyen a hangsúly - gyermek mindent kipróbálhasson! (Ez alól kivételt csak a testi és szellemi épségét veszélyeztető tevékenységek képezhetnek.)

A közösségi szokások alakításával egyidejűleg segítjük a tevékenységek végzését, és irányítjuk a gyermekek cselekedeteit. A szokásokat úgy alakítjuk, hogy az egyik gyerek ne zavarja a másikat a tevékenység végzése közben, ami hozzájárul a gyermekek közötti jobb együttműködés, egymás tevékenységére figyelés, vagy a közös tevékenység során kialakuló viták megoldásának fejlesztéséhez. Nem fegyelmezéssel, hanem tevékenységgel és az ehhez szükséges helyvel, eszközzel segítjük a gyermekeket abban, hogy minél nagyobb önállóságra tegyenek szert óvodai életük során.

A helyes szociális viselkedés megtanulásának színtere az óvodai csoportközösség. A felnőtt és gyermek között nem a feltétel nélküli szófogadás, hanem a demokratikus partnerviszony kialakítása a cél. Az óvodapedagógus ugyanúgy figyelembe veszi a gyermek jogos kívánságait és igényeit, mint ahogy a gyermektől is elvárja a szokások, szabályok betartását. A gyermekek egymás közötti és a felnőttel való kapcsolatában egyaránt a szabadságra, a nyíltságra és az őszinteségre építünk.

A közösség lehetőséget teremt az önálló kapcsolatok kialakítására, a különböző nézőpontok megismerésére, a konfliktusok kezelésére és megoldására. Ezek a folyamatok pedig a másokkal szembeni tolerancia kialakulásához vezetnek.

A folyamat egyik legfontosabb időpontja, amikor a gyermek először ismerkedik az óvodával, az óvodai csoporttal. A megszokottól eltérő környezet, a szülőktől való elszakadás, az új helyzet sokszor nehéz feladat elé állítja a szülőket és az óvodapedagógust egyaránt. A pedagógus feladata, hogy végtelen türelemmel és szeretettel forduljon az újonnan óvodába kerülő gyermek felé, adjon elegendő időt a beszkoklásra.

Óvodánk nemcsak a befogadás ideje alatt, hanem egészen az óvodáskor végéig biztosítja a szülőknek a nevelőmunkába történő közvetlen betekintést. Ez mindkét fél számára (szülő-óvodapedagógus) megnyugtató és biztonságot jelentő lehetőség, amit a gyermek érdekében kétoldalúan lehet hasznosítani. Az óvodapedagógusnak éppúgy szüksége van a nevelőmunkában a szülőktől érkező információkra, javaslatokra, mint fordítva. Óvodánk dolgozói mindenkor készen állnak új hagyományok, programok, ünnepek megteremtésére, befogadására.

Az óvodapedagógus feladata a társas és közösségi tevékenységek kapcsán:

- ☞ biztosítja a biztonságos, nyugodt, félelemmentes óvodai mindennapokat a befogadástól egészen az óvodáskor végéig;
- ☞ elősegíti az egymás közötti bizalom kiépítését (óvodapedagógus-gyermek, gyermek-gyermek között);
- ☞ fejleszti a kooperációs és kommunikációs képességeket,
- ☞ tudatos tervezőmunkát végez;
- ☞ megismerteti, megtartja és megtartatja a közösségi normák szabályait (tolerancia, megbecsülés, szokások, hagyományok);
- ☞ verbális és nonverbális kommunikációt, kooperációt, alkalmaz
- ☞ (ki)használja aszociális tanulásban rejlő lehetőségeket
- ☞ óvodai és óvodán kívüli tevékenység során alakítja és gyakoroltatja az együttműködés, az együtt játszás, együtt dolgozás képességét. (mintaadás, pozitív megerősítés)
- ☞ segíti, támogatja az egyén erősítését, a gyermekek egyéni érdekeinek, tulajdonságainak kibontakoztatását a közösségen belül, a csoport normái alapján;
- ☞ (ki)alakítja és gyakoroltatja a viselkedési szokásokat;
- ☞ tervezi és alkalmazza a konfliktus-megelőzés módszereit, (közös szabályalakítás, az értékelési szempontok tudatosítása, a pozitív példák megerősítése, a következetesség)
- ☞ eredményesen kezeli a konfliktusokat; a gyermekeket a konfliktusok kompromisszumos megoldására ösztönzi.
- ☞ (ki)alakítja a társakért, a csoportért érzett felelősségérzetet

A fejlődés várható jellemzői óvodás kor végére: a gyermek

- ✓ képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőtten és gyermektársaival szemben;
- ✓ egyre több szabályhoz alkalmazkodik; késleltetni tudja szükségleteinek kielégítését;
- ✓ együtt érez társaival, érdeklődik irántuk;
- ✓ elfogadja és követi az óvodapedagógus kérését, útmutatását, felfogja alapvető metakommunikatív jelzéseit (elismerés, nemtetszés, öröm, biztatás, szomorúság);
- ✓ közös tevékenységekben részt vesz, elfogadja az adott tevékenység által megkívánt magatartási formát;
- ✓ képes figyelni társára, az óvodapedagógusra, türelmes társai iránt;
- ✓ elfogadja, segíti és támogatja a máságot, eltérő fejlődésű társait;
- ✓ a közösség számára szívesen végez feladatot, az elkezdett munkát befejezi, felelősséget érez a vállalt feladatért;
- ✓ ébrednek benne a közösségi tudat, örül a közösen elért sikereknek;
- ✓ spontán alakuló kiscsoportokban képes együttműködni egy-egy tevékenység, feladat elvégzésében, elfogadja a tennivalótól függő alá-, fölé- és mellérendeltségi viszonyokat

7.1.3 Munkatevékenység

Célunk az óvodások életben előforduló munkatevékenységekben jártas gyermek nevelése, aki képes másokért is dolgozni. Az életre való felkészítés során nem nélkülözhetjük a munkatevékenység lehetőségeinek kiaknázását, fejlesztő hatása kiemelkedő jelentőséggel bír pedagógiai munkánkban.

A munka az óvodás gyermek számára játékos jellegű, gyakran nem is választható szét a két tevékenység. Ez az a terület, ahol az erőfeszítés, kitartás és az eredmény kapcsolata közvetlenül

érzékkelhető, belátható, átélhető a gyermek számára, hiszen a folytonos visszajelzés a legnagyobb motiváló erő, ösztönző, megerősítő tényező.

Az értékteremtő munka pedagógiai funkciója nem a szakismeretek gyakoroltatása, hanem a gyermek értékteremtő együttműködési képességeinek fejlesztése. Nem elsősorban a munka tárgya, hanem megszervezésének módja fejti ki a már említett nevelő-fejlesztő hatást. Itt is érvényes, amit a tevékenységről általánosságban elmondtunk: alapvető követelmény az önállóság, az öntevékenység lehetőségeinek megteremtése.

A különböző munkafajták közös vonásaként azt kell kiemelni, hogy mindez tényleges munkavégzést, azaz tevékenykedtetést jelent az óvodában. Minden olyan munkát elvégezhetnek a gyerekek, amihez kedvük van és testi épségük veszélyeztetése nélkül képesek azt megvalósítani. A gyermek önkéntességét, nyitottságát, megismerési vágyát, aktivitását, érdeklődését tudatosan igyekezünk felhasználni nevelési céljaink megvalósítása érdekében. A gyermek éppúgy élvezzi a munkatevékenységeket, mint a játékot, ha tiltásokkal vagy túl nehéz feladatokkal nem szegjük kedvét.

A munka az életre való felkészítést, a társadalmi gyakorlat megismerését éppúgy szolgálja, mint a személyiség fejlesztését, és ha mindez pozitív élmények átélésének forrása lehet, akkor a gyermekek szívvel, lélekkel fogják végezni.

Feladatunk olyan munkalehetőségek biztosítása, ami a gyermek számára elfogadható. Ezen kívül igen nagy fontosságú, hogy a munkavégzés során biztosítsuk a teljes önállóságot. A munkatevékenység a felkínált lehetőségek közül önállóan választható és sohasem a gyermekekre kényszerített feladat.

A csoport számára magától értetődő és természetes dologgá kell válnia, hogy mindenki dolgozik, amikor szükséges és mindenki a kedvének, egyéniségének, képességének megfelelő munkát végezheti. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a munkavégzés rendszeres, folyamatos tevékenység legyen, ami beépül az óvodai mindennapokba. A munka megosztása során fontos feladatnak tartjuk, hogy a gyerekek megtanuljanak önállóan dönteni, feladataikat egymás között megosztani. Pontosan olyan módon, mint amikor a szerepjáték megkezdése előtt elosztják egymás között a szerepeket. A nagyfokú önállóság és a döntési helyzetek, döntési képességek gyakorlásának lehetőségei együtt szolgálják a gyermekek életre való felkészítését.

A munkatevékenység konkrét tartalma

Önkiszolgálás:

A munkafajták közül ki kell emelnünk az önkiszolgálást, aminek óvodáskor kezdetétől fogva igen nagy jelentősége van. A gyermekek magukkal kapcsolatban minden teendőt - testápolás, öltözködés, étkezés, környezetük rendben tartása - a lehető legkorábbi időtől kezdve önállóan próbálnak elvégezni. Hagyjuk, hogy saját képességeik szerint, koruktól függetlenül akkor végezzék el az önkiszolgálással kapcsolatos teendőiket, amikor képesek rá.

- ♥ *testápolással kapcsolatos teendők:* kézmosás, kéztörölés, WC használat, orrfúvás - zsebkezdőhasználat, fésülködés, fogmosás
- ♥ *öltözködés:* önállóság az egyéni képességek, fejlettség figyelembe vételével
- ♥ *étkezés:* terítés, evőeszköz használata, kínálás - szedés, folyadék öntése
- ♥ *pihenés - alvás:* segítségnyújtás az ágyazásban, takaróhajtogatás
- ♥ *környezet rendben tartása:* saját holmijuk és közvetlen környezetük (öltözőszekrény, csoportszoba, udvari játékok) rendben tartása, játékeszközök tisztítása, (közös)javítása

Naposság:

Az óvodások társak érdekében végzett munkatevékenysége kezdetben önkéntes alapon, később egyéni vállalásként. Nagycsoportban meghatározott rend szerint (erőltetés nélkül) már mindenkire sor kerül.

A napos feladata az ebéd előtti terítés, majd az asztal leszedése, seprés, egyéb megbízatás.

Alkalomszerű munkák

A gyerekek életkori sajátosságainak figyelembe vételével részt vesznek a rend fenntartásában, csoportszoba átrendezésében, segítségnyújtásban, felelősi feladatok ellátásában, vagy apróbb megbízatások teljesítésében.

Kerti munka

Óvodánk udvara tavasztól-őszig lehetőséget biztosít különböző munkatevékenységek elvégzésére, ami a nevelésben játszott szerepén túl a természet, a környezet és az ember kölcsönhatásának megtapasztalásáért is biztosítja a gyermekcsoport valamennyi tagjának.

Az óvodapedagógus feladata a munkatevékenység kapcsán:

- ☞ biztosítja a lehetőséget minden gyermeknek, hogy képessége szerint végezhesse el az önmagával kapcsolatos önkiszolgáló tevékenységet,
- ☞ biztosítja a cselekvő megtapasztalást,
- ☞ biztosítja, és folyamatosan bővíti a munkatevékenységhez szükséges, gyermekek számára megfelelő munkaeszközöket;
- ☞ (ki)fejleszti a munkavégzéshez szükséges attitűdöket és képességeket, tulajdonságokat (kitartás, önállóság, felelősség, céltudatosság);
- ☞ elismeri, és elismerteti mások teljesítményét, alakítja a gyermekek kötelességtudatát;
- ☞ a gyermekeket konkrétan, reálisan, saját magukhoz mérten, de mindig a fejlődést segítően értékeli;
- ☞ gondoskodik a munkaeszközök tárolásáról, úgy, hogy az a gyerekek részére bármikor elérhető legyenek;
- ☞ lehetőséget ad a gyermekeknek bármilyen, őket érdeklő munkatevékenység kipróbálására és elvégzésére
- ☞ törekszik arra, hogy minden munkatevékenység örömet jelentsen a gyermekeknek, és teljes önállósággal végezhessek azokat;
- ☞ sok dicsérettel és buzdítással növeli a gyermekek aktivitását.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére: a gyermek

- ✓ az önkiszolgálást teljes önállósággal, biztonsággal, természetes teendőkként látja el:
  - önállóan mosakodik, törölközik,
  - szükség szerint használja a wc-t,
  - zsebkendőt használja
  - haját rendben tartja,
  - fogat mos,
  - önállóan öltözködik,
- ✓ naposként szívesen végzi feladatát:
  - az étkezőasztalt pontosan és esztétikusan megteríti,
  - étkezés után segít az edények elrakodásában,
  - segítséggel terítőt hajt, asztalt töröl, székek felrak;
- ✓ minden olyan területen segít társaiknak, felnőtteknek, ahol képes;
- ✓ aktívan részt vesz a teremrendezésben, ágyazásban;

- ✓ szívesen vállal egyéni megbízatást; szívesen végez munka jellegű tevékenységeket;
- ✓ önállóan, örömmel, igényesen végzi feladatát;
- ✓ a munkavégzéshez szükséges eszközöket önállóan használja; munka után helyére teszi őket
- ✓ ügyel saját személye és környezete rendjére, tisztaságára.
- ✓ egyre nagyobb önállósággal vesz részt a kerti munkában;

7.1.4 A tanulás

Az óvodai tanulási folyamatok célja érdeklődő, érdekes tevékenységekre vágyó gyermek nevelése, aki teljes személyisége révén készen áll az iskolakezdésre

Óvodáskorban a játék és a tanulás teljes mértékben összekapcsolódik. A gyermek esetében a tevékenységi vágy ösztönöz a tapasztalatszerzésre, a cselekvésre és közben minden pillanatban újabb és újabb felfedezéseket tesz, azaz tanul. Játék közben, tevékenységekben szinte észrevétlenül tanul, tehát a játék az óvodai tanulás egyik legfontosabb színtere, de nem kizárólagosan az. A játékon belül a motoros, a szociális és a verbális tanulás összefonódik, komplex formában jelenik meg.

Ez a tanulás azonban szélesebb értelmű annál, hogy csupán a játékkal való összefüggésein keresztül értelmezzük. A nevelési folyamat egésze, azaz valamennyi pillanata alkalmas arra, hogy erőltetés nélkül spontán vagy irányított módon tanuljon a kisgyermek. Legfőbb célkitűzésünk, hogy egyszerre, egy időben kevesebbet, de minőségben és használhatóságában mégis több ismeretet kapjanak a gyermekek. A több érzékszervet igénybe vevő tapasztalás és a sokoldalú cselekedtetés mindennél fontosabb a 3-7 éves korú gyermek fejlődésének szempontjából. Ezt nem lehet kiváltani, vagy helyettesíteni az egyoldalú intellektuális fejlesztéssel, aminek jelentőségét elismerjük, ám mértéke és hatása alatta marad a tevékenységek általi fejlesztésnek.

Szintén nem elhanyagolható szempont, hogy azok a tanulási tapasztalatok, melyeket óvodáskorban szereznek a gyermekek, hatással lehetnek az iskolai tanuláshoz való viszonyukra is.. Azt kívánjuk elérni, hogy örömmel és önként vegyenek részt ebben a folyamatban, ne csupán külső motiváció készítse őket erre. Ennek a belső motiváltságnak a kialakítását kezdjük meg az óvodában azzal, hogy egyéni képességeinek megfelelő színvonalú feladatok elé állítjuk a gyermeket.

Miután a gyermek a világot komplex módon érzékeli, észleli és éli meg, ezért a tanulás során is ebből indulunk ki. Ez az oka annak, hogy komplex foglalkozások rendszerén keresztül jut el a gyermekhez az, ami számára a világból megismerhető, befogadható ismeretet, tapasztalatot jelent.

Komplex foglalkozások maximális időtartama naponta:

Korcsoport	Kötött tevékenység	Kötetlen tevékenység
Kiscsoport 3-4 évesek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mindennapi mozgás 10-15 perc ▪ testnevelés foglalkozás 25 perc (heti 1) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mese, vers, napi 5-10 perc ▪ komplex foglalkozás (művészeti tevékenység, külső világ tevékeny megismerése) 10-15 perc
Középső csoport 4-5-6évesek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mindennapi mozgás, 15-20 perc ▪ testnevelés foglalkozás 30 perc (heti 1) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mese, vers, napi 10-15 perc ▪ komplex foglalkozás (művészeti tevékenység, külső világ tevékeny megismerése) 20-25 perc
Nagycsoport 5-6-7- évesek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mindennapi mozgás 15-25 perc ▪ testnevelés foglalkozás 35 perc (heti 2) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ mese, vers, napi 15-20 perc ▪ komplex foglalkozás (művészeti tevékenység, külső világ tevékeny megismerése) 30-35 perc (esetenként kétszer)

A tanulás folyamatában is elsődlegesen a kompetenciákat fejlesztjük. Építünk a gyermeki kreativitásra, a cselekvéses tanulásra, és a problémamegoldó helyzetekre és a követelményeket az egyéni teljesítőképességhez mérjük. A sikerélmények erősítik a gyermek önbizalmát, és bátorságot adnak neki az újabb, nehezebb problémák megoldásához, míg a sorozatos kudarcok ellentétes hatást váltanak ki. Az óvodapedagógus szerepe kiemelkedő abban, hogy milyen feladat elé állítja az egyes gyermekeket, mennyire képes megismerni és fejleszteni a gyermeket egyéni adottságainak figyelembevételével. Pedagógiai programunk keretjellege biztosítja az óvodapedagógusok számára a gyermek igényeihez, egyéniségéhez, teherbíró képességéhez igazodó tanulási kereteket és formákat, így szükség esetén rugalmasan változtathat előzetes tervein.

A tanulás lehetséges formái az óvodában

- utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás és viselkedéstanulás (szokások alakítása);
- spontán játékos tapasztalatszerzés;
- játékos, cselekvéses tanulás,
- gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- gyakorlati problémafelvetés és feladatmegoldás.
- kezdeményezett foglalkozásokon megvalósuló tanulás.

A nevelés egészén belül megvalósuló tanulás kötött és kötetlen kezdeményezések, foglalkozások, beszélgetések, tapasztalatszerző séták stb. formájában az óvodai élet bármely mozzanatában megvalósulhat. A szervezett tanulás formái a kötetlen és/vagy kötött foglalkozások. Mindkettőben érvényesül a nevelői céltudatosság és tervszerűség, a pedagógiai önállóság.

A kötetlen szervezeti forma valamennyi korcsoportban a foglalkozások egyik alapformája, A kötetlenség a gyerekek önkéntes részvételét jelenti és a kezdeményezés időpontjára is érvényes, történhet a nap bármely időszakában. Kiscsoportban - a testnevelésen kívül - a kizárólagosan használt szervezeti forma.

A nagyobb (5-6-7 éves) gyermekek számára kötetlen és kötött foglalkozás is szervezhető. Az óvodapedagógus a csoport fejlettsége, aktuális állapota, a foglalkozás tartalma és helyi adottságok alapján dönti el, hogy az adott napon melyik foglalkozási ágból szervez kötetlen és/vagy kötött foglalkozást. Ez teljes egészében az óvodapedagógus kompetenciájába tartozó kérdés.

Az egy hétre tervezett keretanyagot a csoport pedagógusa saját döntése alapján osztja be a hét napjaira, melyben minden terület komplexen szerepel úgy, hogy az adott napon a témakörök feldolgozásával mindig más tartalom kap nagyobb hangsúlyt. A délelőtti szabadidőben és délután egyaránt kínálunk lehetőséget az egyéni képességek fejlesztésére, a differenciált gyakorlásra, a gyermekek egyéni kéréseinek teljesítésére

A tanulás lehetséges formáinak választása során a pedagógus a gyermekek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, a korcsoport életkori sajátosságát figyelembe vevő növekvő időtartamú (5-35 perces) csoportos foglalkozások tervezését, szervezését valósíthatja meg. A gyerekek elhelyezésében, a tér szervezésében a legfőbb szempont a célszerűség és a nyugodt lebonyolítás, és áttekinthetőség.

Az egyéni munkaformában a gyerekek lehetőleg saját elképzeléseik szerint, saját eszközeikkel önállóan oldják meg a feladatokat míg a mikrocsoportos munkaformában társaikkal együttműködve vesznek részt. Gyakorolják a közös tevékenység egyik formáját, a páros munkát is.

A tanulásban felhasznált eszközök kiválasztásánál (tárgyak, képek, munkaasztalok, stb.) arra törekszünk, hogy az érdeklődésre, aktivitásra, a gondolkodási műveletek alkalmazására, a feladatban rejlő probléma felismerésére és megoldására ösztönözzenek. A feladatlapok legfőljebb az egyéni képességek fejlődésének nyomon követését, a segítségnyújtás mértékének és módjának meghatározását szolgálják.

Óvodánkban a tanulás alapvetően életszerű és érzelmi megközelítésű, egyéni tapasztalatszerzésen, élménygyűjtésen alapul. Óvodásaink érdeklődésének felkeltésére kedvező helyzeteket és kereteket teremtünk változatos eszközökkel, könyvekkel, kirándulásokkal, megfigyelésekkel, kísérletekkel, érzelmi motivációkkal. Helyt adunk a gyermeki megismerésben a világ felfedezésére, kíváncsiságuk, közlésvágyuk kielégítésére a tervezett hagyományos anyagon túl is.

Az óvodapedagógus feladata a tanulási folyamatban:

- ☞ szem előtt tartja a gyermeki tevékenykedtetést, a cselekvésbe ágyazott tanulási folyamatot,
- ☞ tervezi és szervezi a tanulási tevékenységet;
- ☞ a tevékenységek során a gyermek motiválására, aktivizálására törekszik.
- ☞ a módszereket az aktuális tevékenységi forma sajátosságainak, céljainak és a gyermekek fejlettségének megfelelően alkalmazza
- ☞ kielégíti a gyermek megismerési vágyát, kíváncsiságát, sokoldalú érdeklődését,
- ☞ elméleti ismeretek mellett a tanultak gyakorlati alkalmazását is lehetővé teszi,
- ☞ különböző problémahelyzet biztosításával elősegíti a problémamegoldó, önálló gondolkodás fejlődését,
- ☞ párhuzamosan végezhető tevékenységekhez biztosítja a megfelelő eszközöket és a szabad választás lehetőségét,
- ☞ biztosítja a bizalommal teli légkört, ahol minden gyermek hibázhat, mindenkinek lehetősége van a javításra, próbálkozásra,
- ☞ a gyermek hibáit, tévesztéseit a tanulási, fejlődési folyamat részeként kezeli, az egyéni megértést elősegítő módon reagál rájuk.
- ☞ lehetőséget kínál a gyermek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerhetik a felfedezés, a kutatás örömeit;
- ☞ (lehetőségeihez mérten) biztosítja gyermek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységeket
- ☞ fejleszti a gyermek értelmi képességeit (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás);
- ☞ fejleszti a gyermek önállóságát, figyelmét, kitartását, pontosságát, feladattudatát;
- ☞ segítséget nyújt olyan tapasztalatok szerzéséhez, amelyben a gyermek saját teljesítőképességét is megismerheti;
- ☞ személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását;
- ☞ pozitív megerősítést alkalmaz;
- ☞ segíti a gyermeki személyiség kibontakoztatását egyéni, pozitív fejlesztő értékeléssel
- ☞ a szakvéleményben leírtak szerint gondoskodik a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek csoportban történő fejlesztéséről;

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

- ✓ megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele;
- ✓ a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van;
- ✓ kialakulóban van a feladattudat, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb -szükség szerint kreatív - elvégzésében nyilvánul meg; ezt a tevékenységet biztosítja a kitartás, a munkatempó, az önállóság, az önfegyelem alakulása;
- ✓ tovább differenciálódik az érzékelés és észlelés, (téri észlelés, vizuális és akusztikus

- differenciáció, téri tájékozottság, térbeli mozgásfejlettség, testséma);
- ✓ az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
  - ✓ a tanuláshoz szükséges képességek alkalmasak az iskolai tanulás megkezdéséhez.

7.2 A komplex tevékenységek rendszere

A komplex szó szótári jelentése köznapi értelmezés szerint azt jelenti, hogy összetett. Tudományos szövegek környezetben a komplex az, amely a különféle tudományágak, gyakorlati munkaterületek módszereit és elért eredményeit együttesen alkalmazza.

A kifejezés a pedagógiába több évtizede lopta be magát, és tette ezzel életszerűvé a világ megismerésének lehetőségét.

Óvodánkban tehát az összetett foglalkozások lényege, hogy

- ⇒ komplex rendszereket, folyamatokat értelmeznek az óvodás gyermek szintjén,
- ⇒ a foglalkozásokat probléma centrikusság és egy-egy vezető szempont megléte jellemzi,
- ⇒ a foglalkozásokon tudatosan és tervszerűen integráljuk az adott problémához tartozó ismereteket

7.2.1 Anyanyelv

Az anyanyelv a legfontosabb eszköze a szociális kapcsolatok kiépítésének és az emberek közötti kommunikációnak, így tehát egyik legfontosabb feladatunk az anyanyelvét bátran és helyesen használó, gazdag aktív szókincsú gyermek nevelése.

Azt is jól tudjuk, hogy a beszéd és a gondolkodás egymással szoros kapcsolatban áll, ezért tartjuk kiemelten fontosnak az anyanyelvi nevelés feladatait - vagyis, ha a gyermeket nyelvi fejlesztésben részesítjük, nemcsak tisztábban és jobban fog beszélni, hanem a gondolkodása is fejlődik.

Az óvodai anyanyelvi nevelés olyan komplex folyamat, ami a nevelési folyamat egészében jelen van. Minden feladatot, minden tevékenységet áthatva segíti a gyermek önbizalmának kifejlődését, szociális kapcsolatainak kialakítását és egyben elősegíti a gyermek zökkenőmentes iskolai tanulásának megkezdését.

Minden gyermek beszédét meghatározza az otthoni nyelvi környezet, tehát a fejlesztési feladatok meghatározásakor a családi háttér megismeréséből kell kiindulnunk és a gyermek egyéni képességeinek megismerésén keresztül kell hatást kifejteni. A fejlesztés a gyermek élményeihez kapcsolódva és közvetlen tapasztalatszerzéssel egybekötve történik.

Az óvoda tevékenységgel gazdag életében, kellemes, nyugodt légkörben, az óvodapedagógus biztosítja a lehetőséget, hogy minden kisgyermek beszélhessen arról, ami érdekli és foglalkoztatja. Ilyen körülmények között a gyermekek szívesen és gyakran beszélnek, ami meghatározza és elősegíti az anyanyelvi nevelés fejlesztését

A mindennapok folyamán bármikor adódhat lehetőség a beszélgetésre, de a hétfői napokon erre külön is tekintettel vagyunk. Ilyenkor otthonról és a külső környezetből hozott rengeteg élményt és tapasztalatot szívesen mesélik el a gyermekek a csoportokban.

Az anyanyelvi nevelés során semmiféle türelmetlenség vagy a gyermek korlátozása nem megengedett.

Az anyanyelvi nevelés eszközei

A nyelvi képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese, vers, bábozás és a dramatikus játékok.

Népi mondókák segítségével tisztítható a magán- és mássalhangzók helyes ejtése, megfelelő artikulációja, a hangkapcsolatok törvényszerűségei. A gyerekek a mesékből, versekből sok új fogalmat ismerhetnek meg; a bábjátékban, dramatikus játékban kibontakoztathatják a szabad önkifejezésüket. A dramatikus helyzetek lehetőséget adnak a társalgási kedv fokozására, önálló versmondásra.

A naponta kezdeményezett mesélésünk közvetíti a magyar mesék jellegzetes szó- és kifejezés fordulatait, ezzel bővítjük a gyermekek aktív és passzív szókincsét. Szokássá alakítjuk a gyermekek mesélését, játékban, szabadidőben és a pihenés előtti időszakban. A bábozás, dramatizálás eszközeit mindennap hozzáférhetővé tesszük, hogy ez a tevékenység is szabadon beépülhessen a gyermekek játékába.

Heti egy-két alkalommal néhány perces mozgásra, cselekvésre épülő anyanyelvi játékot szervezünk.

A gondozási tevékenységek során értő odafigyeléssel támogatjuk a gyermekeket testi szükségleteik megfogalmazására. A napirendi tevékenységek megvalósításakor csak a szükséges mértékig alkalmazunk egész csoportnak szóló utasítást, többnyire egyéni és kisebb csoportos beszélgetéseket szervezünk.

A dolgozók példamutató, tiszta és szép beszéde mintát nyújt, ösztönzést ad a kisgyermeknek a beszédre. Különösen fontosnak tartjuk, hogy az pedagógusaink ügyeljenek beszédstílusukra, a hanglejtés, a dinamika, a hangsúly megfelelő alkalmazására. Beszédük legyen érthető, egyszerű és világos. Figyelünk arra, hogy a gyermekek mindig választ kapjanak kérdéseikre.

Csupán azzal, hogy időt és lehetőséget biztosítunk a gyermekeknek a beszélgetésre, önmaguk kifejezésére, máris sokat tettünk a bátor, önálló mindennapi kommunikáció kifejlődése érdekében. Dicsérjük és biztatjuk a bátortalanabb gyermekeket, serkentve őket a beszédre. A gyermekek anyanyelvi fejlettségét folyamatosan figyelemmel kísérjük (beszédhiba, beszédgátlásosság) és szükség esetén logopédus tanácsát és/vagy segítségét kérjük.

Fenntartói támogatásnak és finanszírozásnak köszönhetően óvodánk alkalmazásában 2 fő logopédus is dolgozik, akik a megkésett, akadályozott beszédfejlődés, artikulációs és kommunikációs zavarok, beszédészlelés, beszéd megértés nehézségei, orrhangzósság, hangképzési rendellenességek, hadarás, dadogás, vagy más fogyatékoság (enyhe hallássérülés, stb.) következményeként jelentkező beszédzavarok szűrésével, vizsgálatával, megelőzésével és korrekciójával foglalkoznak.

A fejlesztés alapelve, olyan feltételrendszer biztosítása, amely figyelembe veszi a tünetek változatosságát, a speciális szükségleteket, az egyéni teherbíró-képességet. A fejlesztés egyéni, kiscsoportos formában történik, a gyermek egyéni fejlődési ritmusához alkalmazkodó lépésekben, órarend alapján.

Elsősorban az iskolába menő beszédhibás, illetve a szakértői bizottságok szakvéleménye alapján fejlesztésre szoruló gyermekek ellátását igyekszünk biztosítani. Célunk, hogy valamennyi beszédhibás, beszéd fogyatékos, részképesség-zavarral küzdő óvodást képessé tegyünk és felkészítsünk az iskolai élet megkezdésére.

Az óvodapedagógus feladata az anyanyelvi nevelés terén:

- ☞ a nevelőtevékenység egészében helyes mintaadással példát nyújt, anyanyelvünk szabályai szerinti tagolással, természetes gesztusokkal és mimikával, valamint lényegkiemeléssel beszél;
- ☞ felkelti, fenntartja, ösztönzi a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvét;
- ☞ óvodásait arra neveli, hogy bátran nyilatkozzanak meg, mondják el élményeiket (beszédöröm);
- ☞ a gyermekeket kérdésekre inspirálja, megválaszolásukkal segíti az anyanyelv elsajátítását, a beszédészlelés fejlesztését az életkori sajátosságok és az egyéni fejleszthetőségnek megfelelően;
- ☞ a gyermeket mindenkor meghallgatja,
- ☞ minden gyermeknek lehetőséget teremt a folyamatos beszéd gyakorlására;
- ☞ képessé teszi a gyermekeket arra, hogy tudjon másokat is meghallgatni;
- ☞ a gyermekek passzív és aktív szókincsét folyamatosan bővíti;
- ☞ segíti a gyermek beszédhallását, beszédmegértését, beszédtechnikáját;
- ☞ a tevékenységeket úgy tervezi és szervezi, hogy biztosított legyen a szóbeli megnyilvánulásra ösztönző, oldott légkör,
- ☞ keresi és ösztönzi az egyéni és kisebb csoportos beszélgetések alkalmait;
- ☞ őszinte örömmel és odafordulással fogadja a gyermekek szóbeli megnyilvánulásait, bátorítja a félénkebbeket. A megszólalásra kulcsszavak, félmondatok értelmezésével és mondásával segíti a gyermeket közlése kifejtésére;
- ☞ bármilyen fejlődési zavar, akadályoztatás esetén szakember (orvos, logopédus, gyógypedagógus) beavatkozását javasolja;
- ☞ képzés és önképzés jellemzi;
- ☞ kapcsolatot tart a fejlesztő team-mel,

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: a gyermek

- ✓ érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél;
- ✓ gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal fejezi ki;
- ✓ minden szófajt használ;
- ✓ változatos mondszerkezeteket, mondatfajtákat alkot;
- ✓ tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat (a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek);
- ✓ végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét;
- ✓ aktívan használja kibővült szókincsét;
- ✓ képről cselekvéseket, történéseket leolvas;
- ✓ képes a közléseket, jeleket felfogni és arra megfelelő módon reagálni;
- ✓ szükségleteit érthető formában megfogalmazza;
- ✓ helyesen használja az igeidőket, ragokat;

Ajánlott segédanyag: Leikep Mária: Hídépítő (logopédiai fejlesztés)

7.2.2 Természet, társadalom, ember

Ez a komplex foglalkozás -mint elnevezéséből is kitűnik- szeretné egységben megmutatni és érzékelteni azt, ami a valóságban is teljes egységben érzékelhető. Nem vagyunk hívei a szétszabdalt, szeletelt foglalkozásoknak, mert azok nem képesek az életben megmutatkozó sokszínűség mellett az összefüggések feltárására. Azt kívánjuk elérni, hogy óvodásaink a tágabb környezetet jól ismerő, szűkebb környezetben jól eligazodó, természetszerető környezettudatos gyermekekké váljanak.

Célunk, hogy segítséget nyújtsunk a világot megismeréséhez és megértéséhez a maga egészében. Ebben a folyamatban is a közvetlen megfigyelésre és a tapasztalatszerzésre építünk. A természet szeretetére kívánjuk nevelni a gyermekeket, természet közeli élettől, a természet, a környezet szeretetének bizonyításával, példát mutatva a gyermek számára. Azt kívánjuk benne megerősíteni, hogy mennyire összefügg mindez egymással és milyen nagy az ember felelőssége a természeti és társadalmi környezet megóvása szempontjából.

Fontos feladatunk megismertetni a gyermeket azzal a természeti környezettel, amelyben él, felhívni a figyelmét annak értékeire és szépségeire. Ez képezi majd az alapját a később kialakuló természet és szülőföld szeretetnek.

A fák, a virágok, az apró kis állatok megannyi ismeretet, feladatot jelentenek a kisgyermeknek. A séták, kirándulások, az óvoda udvarán és kertjében vagy az élősarokban végzett tevékenységek tanulási, tapasztalási lehetőséget kínálnak a gyermeknek. Az önálló és csoportos megfigyelések révén értékes tapasztalatokhoz juthat a természetben végbemenő folyamatokról és összefüggésekről.

Már az óvodában fel lehet, és fel kell készíteni a gyermeket arra, hogy társadalomban élünk, ami a közvetlen környezetünkön keresztül hat ránk. Meg lehet éreztetni a gyermekekkel, hogy mindenkinek lehetősége van saját lelkiismeretének megfelelően dönteni. A tolerancia, mások véleményének, érzéseinek és gondolatainak tiszteletben tartása arra neveli a gyermeket, hogy képes legyen elfogadni másokat. Mindez pedig a társadalomban való harmonikus, kiegyensúlyozott élethez feltétlenül szükséges, és ennek a kialakulását az óvodapedagógus a differenciált nevelési módszerek és eszközök alkalmazásával érheti el. Természetesen ide tartozik a mások (idősebbek, felnőttek, társak, sajátos nevelési igényű gyermekek) tisztelete és szeretete is. Ilyen pedagógiai légkörben fejlődik a gyermek ítélőképessége és természetes viselkedési formájává válik a más felfogásokkal szembeni tolerancia. Ugyanakkor lehetőséget kap az önálló véleménynyilvánításra, önbizalmának növelésére.

A környezetvédelem, a környezettudatos magatartás, a szelektív hulladékgyűjtés és az ezekkel kapcsolatos problémák megoldásának kérdése szintén felvethető az óvoda gyermek szintjén és beépíthető a komplex foglalkozások rendszerébe.

„Környezetvédelmi nevelés” helyett inkább a „környezeti nevelés” kifejezést használjuk, mivel nemcsak védelemre, hanem kultúrára, világképre és életmódra való nevelésről van szó. A környezeti nevelés célja a környezetvédő gondolkodásmód és környezetbarát, fenntartható életmód kialakítása és terjesztése. Mivel egyformán fontos benne az érzelmi, értelmi és mozgásos szféra így az egész személyiséget érinti. Míg egy kisgyermek döntően érzelmi síkon „fogható meg”, addig a nagyobbak esetében az arány eltolódhat az értelmi szféra felé. A tényleges cselekvésnek - a természettel való közvetlen találkozásnak, s a benne - érte való közvetlen tevékenységnek - döntő jelentősége van.

A gyermeket már óvodáskorban meg lehet és kell tanítani arra, miként lehet harmóniában élni a természettel; csak így várható el, hogy majd felnőttként is szeresse és védje a természetet. Ezért a fenntarthatóság érdekében nagy hangsúly helyezünk a környezettudatos magatartás formálására, alakítására.

A természet - társadalom - ember egymástól függő, egymást feltételező, egymást kiegészítő

fogalmak rendszere, melynek lényege a kisgyermek szintjén már óvodáskorban is megérthető, megérezhető.

Születéstől-felnőttkorig fogalomkörhöz szorosan kapcsolódnak és a nevelés egészében jelen vannak azok a mozzanatok, amikor a gyermekek újrajátszák életüket. Újraélik mindazt, amit a mindennapokban, a családban, az óvodában vagy tágabb környezetükben tapasztalnak, látnak, hallanak. A környezettel való szoros kapcsolat az életfolyamatok újrajátszása nemcsak arra ad lehetőséget a gyermeknek, hogy a benne lévő feszültségek feloldódjanak, hanem elősegíti számára a társadalomba való későbbi bekapcsolódást, szocializálódást.

Magukba foglalják a testápolástól, a közlekedésig, a családtól a helyes viselkedésig mindazt, ami a gyermekeknek támpontot nyújthat a környezetében meglévő szabályok megismeréséhez és gyakorlásához. A szokások elsajátítása, a társadalomban való beilleszkedéshez szükséges magatartásformák kialakítása valósulhat meg játékosan, a gyermek érdeklődésének és igényeinek figyelembevételével. Ez a komplex foglalkozás hagyományos értelemben nem is nevezhető foglalkozásnak, hiszen játékidőben, szabadidőben, vagy a nap bármely időszakában megvalósíthatók az itt jelentkező feladatok.

Lehetőséget biztosítunk az óvodában az élőlények, természeti jelenségek stb. érzelmi és értelmi töltésű megismerésére is. Az óvodáskorúaknál, életkori sajátosságukból következően a környezeti nevelésnek is döntően érzelmközpontúnak kell lennie. A természet szépségének érzelmi hatását fokozhatjuk, elmélyíthetjük az ahhoz tartalmilag és hangulatilag kapcsolódó irodalmi alkotások, főként versek elmondásával, dalok eléneklésével. A foglalkozások komplex voltának ez is egyik lehetséges alternatívája. Az érzelmi út dominanciája természetesen nem zárja ki a megcsodált virágú cserje, fantasztikus formájú fa, szirmait bontogató, illatos lágyszárú növény, az ág csúcsán daloló feketeterítő, a virágra rátelepedő lepke stb. nevének megtanítását, tulajdonságairól való beszélgetést, vagyis az értelmi töltésű megismerést.

A környezeti nevelésben alkalmazott hagyományos pedagógiai módszerek (beszélgetés, elbeszélés, szemléltetés, magyarázat, bemutatás stb.) mellett megtalálhatók a természettudományos ismeretszerzés sajátos módszerei (megfigyelés, leírás, vizsgálódás- kísérlet, mérés, összehasonlítás stb.) is, melyekkel elsősorban a gyermek megfigyelő és gondolkodási képességét fejlesztjük. Az élettelen tárgyak, egyszerű természeti jelenségek, időjárási elemek, élőlények stb. érzékszervekkel felismerhető tulajdonságairól folyamatosan, többféle helyszínen lehetőleg játékos tevékenység közben, különböző "töltésű" megközelítésben nyer tapasztalatokat. Tágabb értelemben tehát e módszer gyakorlása is hozzájárul a kommunikációs képesség fejlesztéséhez.

A környezeti nevelés szervezeti keretei és helyszínei igen változatosak. A "helyszínekre" az óvodától való távolságuk függvényében általában sétával, vagy kirándulással jutunk el. Ezek a szervezeti keretek időtartamban, a megfigyelhető jelenségek, a megvalósítható fejlesztési feladatok "mennyiségében" is különböznek egymástól. A séták, kirándulások helyszíne lehet különböző természetes és mesterséges társulás (pl.: erdő, mező, rét, vízpart, díszpark, arborétum, gyümölcsös-, veteményes-, virágoskert), állatkert, vadas park épített környezet (pl.: múzeum és más közintézmény) stb.

Az óvoda költségvetéséből finanszírozva nagycsoportosaink - évente egyszer autóbuszos kiránduláson vesznek részt. E feletti, illetve a kisebbek kirándulásai - ha anyagi fedezetet is igényelnek - szülői és/vagy alapítványi támogatással valósulhatnak meg.

Feldolgozásra javasolt témakörök:

- születéstől felnőttkorig: a család, az emberi test, gyalogos közlekedés, saját fejlődésünk és környezetük védelme,
- évszakok, természet változásai, időjárás, öltözködés, a hét napjai, napszakok,
- az óvoda környéke, a felnőttek munkája,
- a közlekedés,
- a növények megfigyelése különböző időszakokban,
- az állatok: háziállatok, háziszárnyasok, erdők - mezők madarai, hazai erdők - vizek állatai, állatkertben élő állatok.
- színek, kísérletek - fizikai jelenségek,
- aktuális, gyermekeket érdeklő témák (bolygók, csillagok, ősszállatok, indiánok stb.),
- a természet védelme, környezetvédelem,
- környezettudatos magatartásformálás (Kézmosás Világnapja, Állatok világnapja, Föld Napja, Madarak, Fák Napja, Víz Világnapja, Európai Autómentes Nap).
- hagyományok, amelyek szebbé, gazdagabbá teszik életet, a szülőföldünk, Budakalász illetve Magyarország megismerése, az itt élő emberek, a hazai táj, a helyi és nemzetiségi szokások, néphagyományok, a családi és a tárgyi kultúra értékei, valamint ezek a szeretete és védelme.

Az óvodapedagógus feladata a környezeti nevelés terén:

- ☹ napi életet átható környezettudatos nevelői magatartást tanúsít;
- ☹ megalapozza a természet szeretetét, a természet tisztaságának, szépségének védelmét;
- ☹ felhívja a figyelmet a környezetszennyezés romboló hatására, rámutat a megelőzés fontosságára;
- ☹ észreveteti a természet folyamatos változását;
- ☹ a gyermekek egyéni élményeire, tapasztalataira épít;
- ☹ segíti a gyermeki döntésképeség alakulását, az önálló véleményalkítását;
- ☹ (ki)alakítja a szülőföldhöz való kötődés
- ☹ biztosítja a tapasztalatszerzési lehetőséget a természetben és a társadalmi környezetben;
- ☹ tevékenységeit lehetőség szerint a szabad természetben szervezi;
- ☹ egyszerű kísérleteket végez a gyermekekkel;
- ☹ segíti a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárskapcsolatban és a környezet alakításában;
- ☹ tapasztalatszerzés és eszközök biztosításával, tevékenységekkel ösztönzi a gyermeki felfedezést, rácsodálkozást;
- ☹ megteremti az élősarok kialakításának feltételeit a csoportszobában, gondoskodik a rendszeres növényápolásról;
- ☹ biztosítja, az óvodások udvari/ kerti munka-végzését;
- ☹ a megismerési tevékenységhez biztosítja a feltételeket spontán vagy szervezett formában (téma, hely, idő, eszköz);
- ☹ a gyermek meglévő ismereteire alapozva, biztosítja a lehetőséget - az alkalmi és folyamatos megfigyelésre, gyűjtésre, szimulációs játékokra, egyszerű kísérlet alkalmával - a több érzékszervvel való tapasztalásra;
- ☹ bevonja a gyermekeket a szelektív hulladékgyűjtésbe;
- ☹ kirándulások alkalmával felhívja a gyerekek figyelmét, hogy viselkedésükkel ne zavarják az élővilág nyugalomát, ne szemeteljenek, és a természetből csak azt hozzák el, amit a természet elengedett;

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: a gyermek

- ✓ elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról, családjáról, környezetéről: tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását; felismeri a napszakokat, különbséget tud tenni az évszakok között; ismeri, és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait;
- ✓ ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében lévő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét;
- ✓ felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit;
- ✓ ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- ✓ tárgyak jelenségek között alapvető összefüggéseket felismer;
- ✓ ismeri a környezetében lévő néhány intézmény (bölcsőde, iskola, orvosi rendelő, posta) rendeltetését;
- ✓ igényévé válik a természet megóvása;
- ✓ figyel közvetlen környezete tisztaságára, nem szemetel, szereti és tiszteli a természetet;
- ✓ ismereteit gyakorlatban is képes alkalmazni.

Ajánlott segédanyag: Programajánló -„ Zöld Tündérek” munkaközösség 2019.

7.2.3 Matematikai tartalmak

A gyermek már az óvodába kerülés előtt érdeklődéssel fordul a matematikai információk felé, amikor felfigyel a dolgok mennyiségi és minőségi összetevőire. Óvodai nevelésünk során ezekre a korai tapasztalatokra építünk, még akkor is, ha azok pontossága csak a gyermek számára fontos, érzelmileg hangsúlyos helyzetekben megbízható. Fontosnak tartjuk, hogy a kisgyermekkorban a család által nyújtott matematikai ösztönzéseket időben kövesse a tudatosabb óvodai nevelés, a gyermek egyenletes fejlődését biztosító módszerekkel.

Játékidőben megfigyelhetjük, hogy a gyermek, amit nem bír felemelni, arra azt mondja, hogy nehéz, amit nem ér el, arra azt, hogy magas. Sorba állítja a babáit, a vonatos játékban tudja, hogy az első hely a legjobb és ott akar lenni. Sorakozásnál is szeret elől állni, gyakran méregeti, összeméri magát a másik gyerekekkel, lábujjhegyre áll, játékelrakásnál jól tájékozódik a térben, tudja, hogy melyik játék szokott fent a polcon lenni. Az udvari játékban megfogalmazza, ha neki nem jutott játék és észreveszi, ha elvettek a társak a játékból, akár egyet is. Felfedezi, ha a vonzó játékból egy kis részlet elromlik, letörik. Ha fél, hogy elveszik tőle a játékot, gyakrabban megszámolja.

Mindez azt bizonyítja, hogy a gyermek játéka gazdag lehetőséget kínál a matematikai tények, összefüggések felismeréséhez. Ezeket a spontán helyzeteket nem célszerű befolyásolni, hiszen a gyermek érdeklődését a játék köti le, így a matematikai realitás erőltetésével a játékban rejlő egyéb fejlődési lehetőségektől fosztanánk meg a gyermeket.

A játékban adódó spontán (matematikai) tapasztalatszerzés megfigyelésére építjük a foglalkozásokat, ahol ezeknek a mozaikszerű benyomásoknak az élethelyzetek köré rendezésére kerül sor. A spontán tanulás lehetőségét és eredményességét kellő mértéktartással ítéljük meg.

A gyakorlati probléma- és feladatmegoldás az önállóságra nevelt gyermeknél jelentkezik fokozottabban, és jól szolgálja a matematikai alapozást. Lehetőséget teremt a próbálkozva, felfedező tanulás, az "ahá" élmény átélésére, melynek érzelmi többletével tartósan rögzíti a

felismeréseket, benyomásokat. Gyakran a kondicionális tanulás egészíti ki és dicséretet vagy egyéb megerősítő megoldásokat alkalmaz.

A gyakorlati probléma és feladatmegoldás részképességet fejlesztő hatását akkor tudjuk kibontakoztatni, ha a gyermeknek szabad teret engedünk a próbálkozáshoz, ahol kevés tiltást támasztunk vele szemben. Ennek eredménye:

- » cipőfűzéskor a jobb-bal eldöntése, az apró részletek megfigyelése,
- » az eldőlt torony újjraépítésében a statikai szabályok matematikai tartalmának rögzítése az emlékezetben.
- » a főzőcske játékban az edények egymásra helyezése, később a viszonyításban a látásra épülő tájékozódás megjelenése,
- » annak megtapasztalása, hogy ha az autó kisebb és alágurul a szekrénynek; ez pedig hozzásegíti a gyermeket ahhoz, hogy más irányba gurítson.

A gyermeki kérdésekre épülő ismeretszerzés óvodáskorban igen eklektikus képet mutat, hiszen a gyermek egyéni alkata, a család kulturáltsági szintje és szocioökonómiai státusza közrejátszik abban hogy a kisgyermek óvodába kerülésekor mennyire nyitott a külvilágra, vannak-e kérdései. Alapvető fontosságú, hogy kérdéseire kapott-e kielégítő válaszokat korábban vagy már az óvodáskor kezdetére leszokott arról, hogy kérdezzen.

Fontos teendők, hogy a kérdéssről leszoktatott gyermek kíváncsiságát, verbális aktivitását, kedvét fokozzuk. A gyermek kérdezési kedvét a "mi ez?" és "miért?", életkori korszakot kivéve nagyban befolyásolják korábbi, elraktározott ismeretei. Ezért a hiányos tapasztalatok pótlása, a meglévők gazdagítása és az emlékezet fejlesztése is kedvezően hat a kérdezési kedv kibontakoztatására. A derűs légkör biztosítása mellett fontos annak ismerete, hogy a gyermek a másik társa kérdéseiből és az arra adott gyermeki, óvodapedagógusi válaszokból is tanul.

A matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építve valósítjuk meg. A komplex irányított vagy kötetlen matematika kezdeményezéseken, foglalkozásokon minden esetben a gyermekek ötleteire, igényeire, aktuális élményeire támaszkodunk.

Az óvodapedagógus által irányított matematikai tapasztalatszerzések és megfigyelések környezetben tett séták, kirándulások alkalmával és/vagy a szervezett foglalkozások keretében valósulnak meg. (Énekes játékok során a köralakítás, az iránytartás, a haladás irányának megfigyeltetésére van módunk. Mintázás, kézimunka alkalmával a téri arányok, kiterjedések, a számoság tudatos észlelésére irányíthatjuk a gyermek figyelmét. A mozgás, testnevelés alkalmával a tárgyak magasságát, hosszúságát, nagyságát figyeltethetjük meg.)

A foglalkozások tervezésekor az átlagos vagy jobb képességűek tempójához igazodunk, de a megvalósítás során sort kerítünk a csoporttal együtt haladni nem képes gyermekek egyéni vagy kiscsoportos felzárkóztató fejlesztésére, a hiányzó részképességek pótlására.. A perceptuális, a motoros, a verbális, a szociális tevékenység aktív átélése együttesen biztosítja a gazdag tapasztalatszerzési lehetőségeket.

Az óvodáskort jellemző fejlődésbeli egyenetlenség, a korai családi fejlesztés eltérései okán a matematikai nevelés terén két életkori szintet jelölünk meg:

1. Bevezetés a matematikába - kb 5 éves korig
Ebben a szakaszban feladatunk a matematikai kíváncsiság és érdeklődés kibontakoztatásának segítése, valamint a matematikai beállítódás és szemlélet megalapozása.
2. Intenzív fejlesztés szakasza- 5-7 éves korban
Ekkor már a tevékenységek elsődleges célja az iskolai alkalmassághoz szükséges tapasztalatok megszerzése, részképességek, gondolkodási műveletek, szokások elsajátítása. Eligazodás a gyakorlati életben, s ezáltal a tevékeny élet megkedveltetése.

A folyamatos cselekedtetés rengeteg olyan szituációt hoz felszínre, ahol természetes környezetben folyik a matematikai tapasztalatok megszerzése. A komplex foglalkozások alkalmat adnak arra, hogy a korábban mozaikszerűen megszerzett benyomásokat rendszerezzük, a megfigyelések, tapasztalatok körét szélesítsük és mélyítsük, a spontán tanultakat rögzítsük. Bármilyen gyakori is a játékokban és egyéb tevékenységekben szerzett, belső érdeklődésből fakadó tanulás, a gyermek negyedik életéve után egyre gyakrabban igényli és képes is kisebb-nagyobb csoportban az óvodapedagógus által irányított formában a mélyebb és sokoldalúbb összefüggések feltárására. Az óvodapedagógus és a társak jelenléte mobilizálja a gyermek tanulási teljesítményét, tudását, viselkedésének és magatartásának tartalmait.

Azt, hogy a matematikai nevelés tartalmából melyiknél elégedhetünk meg a játékidőben szerzett benyomásokkal, vagy mely matematikai összefüggést dolgozzuk fel foglalkozáson, az óvodapedagógus dönti el. Ennek azonban szoros kapcsolatban kell lennie az életre neveléssel.

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy a felsorolt tanulási módok hatásai összeadódnak, egymást kiegészítik, kellő összehangolás eredményeként együttesen alapozzák meg azokat a matematikai részképességeket, amelyek a gyermeki lét szempontjából, az iskolai élet megkezdéséhez elegendőek. A tanulási módok mindegyike más-más hatásfokkal ugyan, de tevékenységbe ágyazva, életkor-specifikus módszerekkel és eszközökkel segíti a gyermek matematikai orientációját, eligazodását a mindennapi életben.

Feldolgozásra javasolt témakörök

Az óvodai matematikai nevelés tartalmának kidolgozásakor bár egy-egy képesség fejlesztésére többfajta tevékenységben, foglalkozáson kerülhet sor, vannak olyan matematikai tartalmak, amelyek kiemelkedő jelentőséggel bírnak, vagy a komplexebb képességstruktúra alapozását biztosítják - azaz maga a matematikai tartalom indifferens, a hangsúly a részképességek fejlesztésén van.

☒ Tárgyak, személyek, halmazok összehasonlítása

- szétválogatások: saját szempont szerint; megnevezett-ismert tulajdonság szerint; elrontott válogatás javítása, „kakukktojás” megtalálása; mások válogatásának folytatása felismert szempont szerint;
- sorba rendezések: magasság, hosszúság, szélesség, vastagság, körfogat összehasonlítása, valamint űrtartalmak, tömegek és területek összehasonlítása) spontán módon; óvodapedagógusi kérésre; „Mi változott meg?”; megkezdett sorozat folytatása; kombinatorikai sorba rendezés;
- összehasonlítások szavakban

☒ Számfogalom alapozása (halmazok számosságával, mennyiségek mértékszámával)

- mennyiségek összemérése: becslés; problémahelyzetek; ne higgyünk a szemünknek;
- halmazok összemérése, párosítása, számlálása: párosítás, megnevezés, „ugyanakkora”, mint tulajdonság érzékeltetése; helyes szóhasználat, mérőeszközök segítségével.
- kis számok összkép alapján
- mérések különböző egységekkel: darabszámok és mértékszámok megnevezése; sorszámnev;
- tapasztalatok a darabszám változásairól: műveletek; gyakorlati problémák megoldása bontással, összeadás, kivonás, egyenlő részekre osztás; a mindennapi életben előfordulótermészetes törtek.

☒ Tapasztalatok a geometria tükrében (cselekvő, képi, logikai gondolkodás)

- építések, alkotások szabadon és másolással: különböző kockák, anyagok; papír;

- gyurma, homok, saját test, bútorok;
- tevékenységek tükörrel: saját test kétoldali szimmetriája; tárgyak szimmetriája, szimmetria létrehozása; szó- és dallamjáték;
- tájékozódás térben és a síkban ábrázolt világban: környezet, testmozgás, körjáték, problémahelyzet teremtése (labirintus), a gyermek ábrázoló tevékenysége

Az óvodapedagógus feladata a matematikai képességek fejlesztésében:

- ☞ a gyermek igényeihez, ötleteihez igazodva játékos formában biztosítja a lehetőséget a világ mennyiségi, formai kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedezésére
- ☞ biztosítja a tapasztalatszerzés lehetőségét sokféle, változatos tevékenység közben
- ☞ felelteti a kisgyermek matematikai érdeklődését, tapasztalatszerzés közben felismerteti az elemi ok-okozati összefüggéseket;
- ☞ megalapozza a logikus gondolkodás képességét;
- ☞ rendezi, rendszerezi a gyermek spontán megszerzett matematikai tapasztalatait ;
- ☞ olyan élethelyzeteket, eszközöket, és tevékenységeket biztosít, amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését, és természetes élethelyzetekben teszik lehetővé számukra matematikai tapasztalatok és ismeretek megszerzését;
- ☞ a komplex matematika foglalkozások és/vagy kötetlen kezdeményezések során minden esetben támaszkodik a gyermekek ötleteire, igényeire, aktuális élményeire;
- ☞ a matematikai képességek fejlesztését többnyire játékosan, játékba építetten valósítja meg;
- ☞ nagycsoportban kötelező foglalkozást is alkalmaz.

Ajánlott segédanyag: Éves anyaggyűjtés - matematika munkaközösség (2005, 2012)

A fejlődés várható jellemzői óvodás kor végére: a gyermek

- ✓ figyelemének tartalma, terjedelme fokozatosan növekszik, könnyebbé válik a figyelem megosztása és átvitele; megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem,
- ✓ feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb elvégzésében nyilvánul meg;
- ✓ cselekvő-szemléletes és képi gondolkodása mellett az elemi forgalmi gondolkodás is kialakulóban van;
- ✓ elemi mennyiségi ismeretei vannak;
- ✓ érti, és helyesen használja a matematikai kifejezéseket;
- ✓ felismeri a mennyiségi, alak, nagyságbeli és tér- viszonyokat: alakul ítélőképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiségsszemlélete;
- ✓ képes jól ismert tulajdonságok szerint válogatni, mennyiségeket összemérni, tárgyakat számolni legalább tízig;
- ✓ tud tulajdonság szerint szétválogatni, sorba rendezni, tapasztalatait szavakba tudja önteni.
- ✓ tud mennyiségeket, halmazokat összemérni, párosítani, számlál legalább 15-ig (tő, sor)
- ✓ egyszerű matematikai műveleteket tevékenységben és szóban elvégze;
- ✓ követni tudja az irányokat síkban és térben
- ✓ tapasztalata van a tükörrel;

7.2.4 Művészeti tevékenységek

A művészet ismerete, szeretete, már óvodáskorban elkezdődik.

Az esztétikum már nagyon korai életkorban hat a kisgyermekre, így mindennapi feladataink közé tartozik megismertetni a kicsiket a világ szépségeivel. Nagyon fontos a művészeti nevelés szempontjából az, hogy esztétikus, egyszerű, átlátható, nyugalmat árasztó környezet vegye körül a gyermeket. Az esztétikus óvoda, a szépen berendezett csoportszoba komoly hatást gyakorol a gyermekekre, tehát a jó ízlésű óvodapedagógus saját példájával is sokat tesz a művészeti nevelés érdekében.

A művészet nem más, mint a világ megismerése sajátos nézőpontból, egyéni szűrőn keresztül. Mindez azt jelenti, hogy a művészeti nevelés mindenképp az egyéniség színeinek kibontakoztatását jelenti. Ezért sohasem célszerű sémákat, felnőttek által kidolgozott elképzeléseket megvalósítani a gyerekekkel. Mindig arra törekszünk, hogy ők maguk találják ki és valósítsák meg elképzeléseiket, csupán akkor nyújtunk ehhez segítséget, ha azt a gyermekek maguk kéri és igénylik.

A kreativitás, az alkotó gondolkodás és cselekvés kialakítása a művészeti tevékenységek legfontosabb feladata. Akinek van fantáziája, vannak ötletei, aki problémák megoldásán dolgozik, aki gondolatait és érzéseit ki tudja fejezni, aki önmagát új, másfajta módon éli meg, az kreatív ember. Az óvodáskorban hihetetlenül nagy lehetőségei vannak a kreatív képességek kibontakoztatásának. Az óvodában a gyermekek kreativitásának megnyilvánulását, fejlődését elsősorban az óvodapedagógus által biztosított oldott légkör, a nagy mozgás és szabadságtér, valamint a megfelelő eszközök segítik elő. Minél több alkalmat kell adnunk arra, hogy a gyermekek érzéseiket, gondolataikat, ötleteiket a játékban, az ének-zenében, a bábozásban, a rajzolásban, stb. kifejezésre juttassák. A tapasztalatszerzés itt is alapvető fontosságú feladat. Minél több eszközzel ismerkednek meg a gyermekek, minél biztosabban kezelik azokat, annál több lehetőségük adódik önmaguk kifejezésére.

Az óvodapedagógus felelőssége igen nagy, hiszen a gyermek fogékony mindenre, mindent befogad, minden érdekli, mindent utánoz, és mindent válogatás nélkül kedvel. Az pedagógus véleményét - különösen akkor, ha szeretetteljes kapcsolatban van vele a gyermek- szinte fenntartás nélkül elfogadja. Amit az óvó néni szívesen lát, az neki is tetszeni fog.

A művészeti tevékenységek nem egy foglalkozást jelölnek, hanem olyan tevékenységeket, melyeket játékidőben vagy a szabadidőben éppúgy gyakorolhatnak a gyermekek, mint a nap folyamán bármikor. A komplexitás itt nem jelent mást, mint az életben egyébként előforduló jelenségek megörökítését valamilyen formában. Az ősszel lehulló falevelet színeztethetjük, festhetjük, lerajzolhatjuk, énekelhetünk és mesét, verset mondhatunk róla, bábokat készíthetünk belőle. Ez így együtt jelentkezik a valóságban is, és ennek kell visszatükröződnie. Ismételten le kell szögeznünk azonban, hogy foglalkozásoknak tekintjük a szabad természetben lezajló bármilyen megfigyelést, sétát, tehát foglalkozás alatt nem kell feltétlenül a klasszikus értelemben vett foglalkozásokra gondolni.

Verselés, mesélés

Célunk -az ugrásszerűen gyorsuló világban is, sőt talán most még inkább- hogy óvodásaink szívesen hallgassanak verset, mesét történeteket és a hallottak újraalkotásában, dramatizálásában örömmel vegyenek részt.

A mesét, a verset a 3-6 éves korú gyermekek alapvető szükségleteként fogjuk fel az óvodában. A mese, helyet kap a gyermek egész napi életében, érzelmi síkon befolyásolja őt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyairól, a lehetséges és a megfelelő viselkedésformákról.

Az értelmi, érzelmi, esztétikai és erkölcsi fejlődésnek és fejlesztésnek is egyik legfőbb támasza a gyermek személyiségfejlődésében a mese, hiszen oldja a szorongást, indulatok feldolgozására, belső képteremtésre tanít. Jól tudjuk, hogy abból a gyermekből lesz jó beszélő és jó olvasó, aki képes intenzív belső fantáziakép megjelenítésére.

A mesélés, a verselés, a bábozás, vagy akár a dramatizálás történhet tudatosan, célirányosan, és spontán is. Nem szükséges foglalkozási kereteken belül maradnunk, hiszen mesélni minden nap szükséges az óvodában. A lényeg az, hogy folytatva a család nevelő munkáját minden nap meséljünk vagy verseljünk valamilyen formában.

Fontosnak tartjuk, hogy a gyermeknek közvetített irodalmat fejből, - a hozzá tartozó mozgásokkal, játékokkal együtt - emlékezetből, ritkábban könyvből olvasva, az arc és a hang játékaival kísérve keltsük életre. Az emlékezetből bármikor felidézhető meséken, mondókákon kívül egy nagyobb gyűjteményre is szükségünk van, melyből bármikor felolvashatunk. A változatos, gazdag anyaggyűjtéssel arra törekszünk, hogy legyen a gyermekeknek kedvenc meséje, verse és azt újra és újra hallhassák.

Különbséget teszünk a kezdeményezés és az elalvás előtti mese között. Mindkettő fontos a maga helyén és idején. A délutáni pihenő előtti nyugalom megfelelő légkört biztosít egy szelídebb tartalmú, esetleg folytatásokban elmondott mesének, ami a legjobb altató lehet.

A tervezett tevékenységek során felhasznált irodalmi anyagunkban a népi, klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van. A mese-vers kezdeményezések anyaga változatos, gerincét a magyar népmesekincs adja. Ide tartoznak a népszokásokhoz, évszakokhoz, állatokhoz, természeti jelenségekhez, gyermeki tevékenységekhez, ünnepekhez kapcsolódó gyermekirodalmi, gyermekköltészeti művek, népi rigmusok, mondókák, történetek. Minél kisebbek a gyermekek annál több a mondókajáték, ezt követik az állathangutánzó és felelgetős mesemondókák, halmozó-láncmesék, állatmesék, versek, verses mesék, majd a fokozatosan bővülő, hosszabbodó, bonyolódó tündérmesék, prózai mesék, elbeszélések. Óvodásaink szívesen hallgatják a klasszikus és kortárs mesék mellett más népek meséit és verseit is. A lényeg a sokszínűség és a hallgató gyermek életkora - hiszen nagy örömet okoz, ha kisebb koruk meséit, mondókáit ismét hallhatják.

A mesélés és a verselés spontán létrejövő lehetőségeinek kihasználását ugyanolyan fontosnak tekintjük, mint az óvodapedagógus által előre megtervezett mesének vagy versnek kezdeményezés vagy foglalkozás formájában való megvalósulását. Tehát a keretek egyenrangúak, a lényeg mindig az, hogy színvonalas és a gyermek érdeklődésével kísért irodalmi élménynyújtás legyen a mindennapi mesélés, verselés. A mesélés módja, azaz a foglalkozás formája az óvodapedagógus döntésétől és az adott helyzettől függ. Arra törekszünk, hogy minél több mesét tudjunk kívülről elmondani, hiszen a gyermekkel mese közben közvetlen kontaktust fenntartó, élő mesélésnek van a legnagyobb hatóereje.

Mivel a mesélés, verselés legtöbbször nem önmagában, hanem komplex foglalkozások részeként jelenik meg, nincs kötött helye a napirendben. Történhet bármely napszakban, akár naponta többször is a gyermekek igényei és az adódó szituációk függvényében. A lényeg a kellemes légkör, a szabad és önfeledt mesélés és mesehallgatás. A mese-vers éppen úgy, mint a játék a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítését jelenti, ezért fontos és hangsúlyos helye van az óvodai nevelésen belül.

Az igazi meséhez csend szükséges, amelyet pedagógiai tapintattal, személyi kapcsolatokat erősítve érzelmi eszközökkel valósítunk meg. Lehetőséget teremtünk a gyermeknek önálló szöveg- és mesemondásra, vagy saját vers- és mesealkotásra, azok mozgással és /vagy ábrázolással történő kombinálására. Biztosítjuk a mese többszöri feldolgozásának és gyakori ismétlésének lehetőségét, elősegítjük, hogy megfelelő eszközökkel el is játszassák a gyermekek a nekik tetsző meséket.

A mesés-verses tevékenységhez kapcsolódhat dramatizálás, bábozás vagy barkácsolás is, melyek szintén folyamatosan jelen vannak a mindennapi tevékenységekben. A nap folyamán óvodásainknak bármikor alkalmuk és lehetőségük van ezeket a tevékenységeket gyakorolni. A mi feladatunk

„csupán”, hogy a helyet és az eszközök széles skáláját állandó jelleggel biztosítsuk a gyermekek számára, nemcsak a csoportszobában, hanem az udvaron vagy teraszon stb. is. A különböző eszközök, anyagok, barkácsolási lehetőségek biztosításával az irodalmi élmények feldolgozását segítjük elő.

Az óvodapedagógus feladata az irodalmi élménynyújtás terén:

- ☞ biztosítja az irodalmi élménynyújtás feltételeit (idő, hely, elhelyezés, hangulat, tevékenység);
- ☞ gondoskodik az oldott, meghitt, harmonikus légkört megteremtéséről, a nyugodt együttlétről
- ☞ tartalmaz, és a gyermekek életkorához, érdeklődéséhez igazodó irodalmi anyagot gyűjt
- ☞ elkészíti az irodalmi tevékenységéhez szükséges eszközöket
- ☞ előadasmódjával esztétikai élményt nyújt;
- ☞ az előszó varázsával élve, meséit többnyire emlékezetből mondja, ritkán használ audiovizuális eszközöket;
- ☞ minden nap mesél, mondókát, verset mond;
- ☞ spontán és kótetlen kezdeményezésekkel szervezi az irodalmi tevékenységeit;
- ☞ (elő)segíti a szorongás, a félelem oldódását mesével, verseléssel;
- ☞ az irodalmi anyagot -lehetőség szerint mozgással és énekkel kísérve- gyakran ismételteti,;
- ☞ kezdeményezi és motiválja hogy a család otthon is rendszeresen verseljen, meséljen;
- ☞ lehetővé teszi, a mesék, versek felidézését, újraalkotását, saját mesélést;
- ☞ (elő)segíti a dramatizálást, a gyakorlást;
- ☞ bábozik (mint előadás) és segíti a gyermekek bábozását;
- ☞ gondoskodik mesesarok kialakításáról; könyvet nézeget a gyerekekkel, olvas a gyerekeknek felhívja a figyelmet a könyv óvására, megbecsülésére;
- ☞ keresi és ösztönzi azokat az alkalmakat, amikor a gyermekek mesélhetnek, verselhetnek;
- ☞ nagycsoportosokkal helyi könyvtárat (rendszeresen) látogatja.

A fejlődés várható jellemzői óvodás kor végére: a gyermek

- ✓ igényli, várja, kéri a mesemondást, maga is segít a mesehallgatás feltételeinek kialakításában;
- ✓ figyelmesen, csendben hallgatja a mesét;
- ✓ a folytatásos mesék, verses mesék, meseregények szálait össze tudja kötni;
- ✓ van néhány kedvenc meséje, mesehőse;
- ✓ az ismert mesei motívumokat elbábozza, maga is kitalál történeteket, ahhoz eszközöket készít;
- ✓ képes kedvenc történeteit elmesélni, eljátszani, elbábozni;
- ✓ szívesen nézeget képeskönyvet, a képek alapján történetet mond;
- ✓ gondosan bánik a könyvekkel, tudja, hogy értékes és érdekes;
- ✓ pihenés előtt szívesen hallgat folytatásos mesét;
- ✓ a kedvelt mesehőseivel megtörtént dolgokat beleviszi játékába;
- ✓ meséket dramatizál, bábozik, lerajzol egy-egy meserészletet.

Ének, zene, énekes játékok

Az élményt nyújtó közös éneklés, a körjáték vagy a mondókázás óvodánkban a művészeti és az esztétikai nevelés szempontjából is kitüntetett helyet tölt be.

A Kodály Zoltán útmutatásai alapján, Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének-zenei nevelés alapjaira épülő fejlesztés megvalósításával biztosítjuk a gyermekek ének-zenei kultúrájának megalapozását, a néphagyományörzés és az ének- zenei nevelés színvonalának megőrzését.

A magyar népdalok, mondókák, gyermekdalok világa ma is élő és felhasználható, értékes örökség és valamennyi ünnepünkhöz található közte olyan dalanyag, melyet megismertethetünk a gyerekekkel. A néphagyományörzés mellett a Kodály féle zenepedagógiai koncepció is folyamatosan megújulva, megtartotta kapcsolatát az életre neveléssel –így az ének-zene és az ehhez kapcsolódó mozgás ugyanúgy az óvodai mindennapok része, mint a mesélés vagy a séták és kirándulások.

Ez a feladat sem korlátozható tehát kizárólag a foglalkozások időtartamára, hanem napközben bármikor adódhat lehetőség éneklésre, mondókázásra vagy körjátékokra. A komplex foglalkozások összefoglalják, elmélyítik a gyermekek ismereteit, és alkalmat adnak a képességek fejlesztésére.

Heti rendszerességgel megvalósuló tervezett, szervezett ének-zenei kezdeményezések során a megvalósítás módja az óvodapedagógus kompetenciájába tartozó kérdés. A felhasznált zenei anyagban éneklés, ölbeli játékok, népi mondókák, népi gyermekdalok, énekes játékok, dalok, énekes népi játékok, igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások szerepelnek évszakokhoz, ünnepekhez, állatokhoz, táncokhoz kapcsolódóan. Az előadásra, zenehallgatásra szánt értékes szemelvényeket(nemzetiségi, etnikai, migráns anyagok, klasszikus zeneművek részletei) az óvodapedagógus szabadon megválaszthatja; egyetlen szempont a zene szépsége, művészi értéke. (hangszeres játék, ének, kétszólamú ének, gépi zene).

Zenei képességek fejlesztése:

- ♪ Éneklési készség fejlesztése: tiszta szép éneklés elősegítése (óvodapedagógus személyes példamutatása, hangképző játékok)
- ♪ Hallásfejlesztés: magas - mély; halk - hangos; különböző hangszínek, a természet, állatok, hangszerek hangja; a környezet zörejei; megfigyeltetése, összehasonlítása, felismerése, jelzése, utánzása, belső hallás fejlesztése: dallamfelismerés; dallambújtatás; dallamok kitalálása, improvizálás, zenei kreativitás segítése.
- ♪ Ritmusérzék fejlesztése: egyenletes lüktetés változatos érzékeltetése; tempóérzékeltetés; ritmus kiemelés; ütőhangszerek használata; ritmusok kitalálása; egyszerű táncos mozdulatok, tánclépések (alkalmazásuk esetén mindenkor tiszteletben tartjuk a gyermekek életkorát, igazodunk testi fejlettségükhöz, értelmi képességeikhez, mozgáskoordinációjuk állapotához): sarokkoppintás, forgás, rugózás, csapások, a páros forgás, kaputartás, guggolás, kifordulás, oldalzáró, sarokkoppintó lépés, ringó járás, változatos kör és térformák.
- ♪ Zenei formaérzék: dallam- ritmusmotívum, ritmusvisszhang,

Az óvodapedagógus feladata a zenei nevelés terén:

- ☞ biztosítja az énekes játékok feltételeit (idő, hely, eszközök),
- ☞ biztosítja a nyugodt légkört a zenei anyag elmélyült befogadásához,
- ☞ a felhasznált zenei anyagokat igényesen, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelően válogatja össze,
- ☞ felkelti a gyerekek zenei érdeklődését,
- ☞ megéretteti, megszeretteti a zene varázsát;
- ☞ gondoskodik a zenei gátlások oldásáról: légkör, motiváció, példamutatás,

- hangszerhasználat,
- ☞ fejleszti a gyermekek zenei képességeit;
  - ☞ motiválja, segíti a gyermeki kreativitást;
  - ☞ alkalomhoz illő dalokkal (ki)alakítja az ünnepek meghitt hangulatát
  - ☞ zenei élménynyújtással (hangszeres, énekes, CD), gondoskodik a zenei anyanyelv megalapozásáról
  - ☞ közös énekléssel, táncolással, zenéléssel közösségi élményeket biztosít
  - ☞ alkalmazza a differenciált képességfejlesztést, segíti a felzárkóztatást
  - ☞ változatos lehetőségek felajánlásával inspirálja a tehetségek kibontakozását

Ajánlott irodalom: Forrai Katalin: Ének az óvodában

Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: a gyermek

- ✓ szívesen énekel csoportosan és egyénileg is, erősödik közösségi érzése;
- ✓ zenei hallása, ritmusérzéke fokozatosan fejlődik: megkülönbözteti, érti a halk-hangos, magas-mély, gyors-lassú kifejezéseket, felismer dallamot, el is bújtatja; figyel és megkülönbözteti a zörejeket, hangszíneket; megkülönbözteti az egyenletes lüktetést a dalritmustól; ritmusmotívumokat, dallammotívumokat egyénileg és csoportosan is visszatapsol, visszaénekel;
- ✓ esztétikusan formálódik járása, mozgása, testtartása;
- ✓ képes az egyszerű játékos, táncos mozgásokat esztétikusan, kedvvel végezni;
- ✓ ütőhangszereket ismeri, használja;
- ✓ improvizálni képes dallamot, ritmust, mozgást, játékot, fejlődik zenei emlékezete;
- ✓ élvezettel hallgat zenét;
- ✓ tud ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni;
- ✓ tud néhány dalt, helyes szövegkiejtéssel egyedül is énekelni;
- ✓ tud dallam, vagy ritmusmotívumokat egyénileg visszaénekelni, visszatapsolni, társaival térformákat alakítani;
- ✓ a különböző mozgásokat és táncmozdulatokat társaival együtt, egyöntetűen, esztétikusan végzi,
- ✓ irányítás nélkül tud néhány dalos játékot;
- ✓ megkülönbözteti az egyenletes lüktetést a dal ritmusától, és képes mindkettőt mozgással, járással, tapssal a dalból kiemelni;
- ✓ megbeszélés, vagy egyéni ötletek alapján az éneklést ütőhangszerekkel tudja kíséreni.

Rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás

A vizuális alkotó tevékenységek (gyurmázás, agyagozás, rajzolás, festés, batikolás, tépés, vágás, ragasztás, varrás, barkácsolás) a gyermekek kedvencei közé tartoznak – a mi feladatunk az, hogy biztosítsuk a zavartalan és sokrétű tevékenykedés külső feltételeit.

A tevékenységek megszervezéséhez kitűnő pedagógiai alapot adnak az évszakok változásai, a természet szépségei, a gyermek által megérthető világ tárgyai és eseményei mellett azok az ünnepek, melyek érzelmileg is közel állnak a gyermekekhez és megmozgatják a fantáziájukat.

Óvodásaink számára megszokott és elérhető helyen mindig rendelkezésre áll mindenféle anyag és eszköz, amivel a gyermek fantáziájának megfelelően dolgozhat, alkothat. Nagy hasznát veszik ennek a gyermekek, hiszen így a kisebbek is örömmel ismerkednek meg a különböző anyagokkal,

szerszámokkal, a nagyobbak pedig akár szerepjátékaikhoz is bármikor kiegészítő eszközöket készíthetnek.

Az ötlettől a megvalósításig a gyermekek főként bátorítást, útmutatást és dicséretet várnak. Célszerű a vizuális tevékenységek és a munkatevékenységek összehangolása, hiszen a szabad, önálló tevékenykedés gyakran jár együtt viszonylagos rendtelenséggel. Szoktatás kérdése, hogy mennyire képesek a gyermekek környezetüket ilyen széles skálájú tevékenységrendszer mellett is rendben tartani.

A vizuális nevelés csoportosítása

- ✎ Firkálás: Az első olyan vizuális tevékenység, amelynek nyoma marad. A gyermek kezdetben nem ad jelentést firkájának, később azonban fontos lesz számára az azonosításnak ez a módja. A firka az érzelmekről, indulatokról, "kézügyességről" ad képet. Firka nélkül nem kezdődhet el az ábrázolás korszaka.
- ✎ Ábrázolás: Képi közlés olyan képszerű összefüggésekről, amelyek a valóság jelenségein alapulnak. A gyermeki ábrázolás speciális játéktevékenység melynek során a gyermek "sémákat" vagy másképpen "szimbólumokat" használ. Ábrái annak értelmezései is. Az ábrázolás a gyermek első alkotó tevékenysége. (képalakítás: rajzolás, festés, nyomatkészítés, papírtépés, nyírás, hajtogatás, ragasztás, varrás, applikálás)
- ✎ Kézművesség: Tárgyformálás, eszközkészítés során a lényege, hogy valóságos tárgyakat alakít, vagy hoz létre. A kész munkák jellemzője, hogy közvetlenül felhasználhatók. A gyermek kézművessége játéktevékenység, az alkotó vagy a konstrukciós játékok köréből. (agyag, plasztilin, só- liszt gyurma; kézimunka: varrás, kötözés, fonás, szövés)
- ✎ Díszítés: A díszítés pusztán formai, színbeli vagy tónusbeli valamilyen szerkezeti szabályosságot (pl.: szimmetria, ritmus, folthatás, stb.) mutató, térkitöltő, hangulati szereppel bíró különböző tárgyakhoz, felületekhez többnyire nem funkcionálisan kapcsolódó sík vagy plasztikus elem, vagy elemek. A díszítés szerepe a szépítés, gyönyörködtetés, kiemelés, elleplezés.
- ✎ Építés: Meglévő (kész) alapelemekből történő összeszerkesztést, összerakást értünk rajta. Konstrukciós játéktevékenység. A felhasznált alapelemek anyaga, formája, mérete, esetenként a súlya határozza meg, hogy milyen objektumot lehet belőle létrehozni. (homokban, hóban, dobozból, különbözőméretű elemekből)
- ✎ Művészetek: a művészetek a nevelésben a jelenlétükkel vesznek részt. Népművészeti és műalkotások nézegetése: együttes gyönyörködés. (táj, épület, festmény, szobor, album, kiállítás- látogatás)

Az óvodapedagógus feladata a vizuális nevelés kapcsán:

- ☞ a gyerekek bevonásával úgy alakítja a csoportszobát, hogy a különböző tevékenységekben a gyermekek nyugodtan, kényelmesen, zavartalanul dolgozhassanak; alkothassanak,
- ☞ biztosítja a helyet, időt és a változatos eszközöket a művészeti tevékenységek gyakorlásához, ezzel is ötletet adva a gyermeki fantáziának, kreatív önkifejezésnek;
- ☞ (meg)ismerteti az eszközök használatát, és bemutatja a különböző technikákat, anyagokat;
- ☞ (ki)alakítja a szokásrendszert a rend megtartása érdekében
- ☞ támogatja a spontán ábrázolási tevékenységeket, kötetlen kezdeményezéseket szervez;
- ☞ gazdagítja a gyermekek tér- forma-szín képzetét, alakítja esztétikai érzékenységüket, szép iránti nyitottságukat, igényességüket, esztétikai érzéküket;
- ☞ biztosítja a lehetőséget a közvetlen környezet szépítésére, dekoráció készítésére;

- ☞ gondoskodik megfigyelési, tapasztalatszerzési, tanulási lehetőségek, élmények biztosításáról,
- ☞ lehetőséget nyújt a vizuális és kommunikációs tevékenységek összekapcsolására;
- ☞ műalkotásokkal ismerteti meg a gyermekeket, kihasználja a közeli múzeumok adta lehetőségeket;
- ☞ ösztönzi a gyermekeket az örömteli vizuális tevékenységre, élmény- és fantáziaviláguk képi, szabad önkifejezésére;
- ☞ fejleszti a gyermekek kézügyességét, képzeletét;
- ☞ megtapasztaltatja a gyermekekkel az alkotás örömét;
- ☞ (elő)segíti a finommotorika fejlesztését.
- ☞ támogatja, motiválja a kreatív önkifejezést,

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: a gyermek

- ✓ szívesen vesz részt az ábrázolás sokféle formájában, munkáit önálló elképzelése alapján képes kivitelezni, örömmel tevékenykedik;
- ✓ élményei, elképzelései, képzetei megjelenítésében többnyire biztonsággal használja a képi kifejezés változatos eszközeit, színeit;
- ✓ formaábrázolása változatos, megkülönböztető jegyeket használ, megjelennek a részformák, próbálkozik egyszerűbb mozgások jelzésével is;
- ✓ képes a téralakításra- felismeri a térbeli viszonyokat;
- ✓ fokozott önállósággal használja a formázás, mintázás technikáit;
- ✓ képes rávezetéssel észrevenni a környezet, a műalkotások és saját munkája színhangulatát, szépségét;
- ✓ észreveszi és elvégzi a teremrendezési tennivalókat
- ✓ változatos technikákat ismer, és alkalmaz;
- ✓ képes közös ábrázoló tevékenységre;
- ✓ változatosan használja a színeket, amelyeket meg is nevez;
- ✓ képes létrehozni kiegészítő játékeszközöket;
- ✓ díszítőmunkát szívesen végez;
- ✓ szívesen nézeget népi és műalkotásokat.

7.2.5 Mozgás, testnevelés

A 3-7 éves gyermekek egészséges testi fejlődésének biztosítója a rendszeres, játékban gazdag, az egyéni képességeket messzemenően figyelembe vevő, kellő aktivitást és terhelést biztosító mozgás. Ismert tény, hogy a mozgásöröm és a szellemi fejlődés egymással szoros kapcsolatban áll, ezért nagyon fontos, hogy minden adódó lehetőséget kihasználjunk a nap folyamán a mozgásra.

A gyermekek napirendjét úgy állítjuk össze, hogy azzal elkerüljük az egyoldalú terhelést, valamint törekszünk a szabad levegőn való tartózkodás minél hosszabb idejű biztosítására.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hat a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermek teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Kiemelt szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, kiegészítik és felerősítik, a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének - a pozitív énkép, önkontroll, érzelmszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés,

kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás - fejlődésére.

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató- és a finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal segítünk elő, biztosítva a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatását.

A mozgás megszerettetésével, a mozgásigény kielégítésével már az óvodáskorban elkezdjük egészséges életmód szokásainak megalapozását, amit csak a helyesen megválasztott mozgásanyag változatos gyakoroltatásával érhetünk el. A megfelelő intenzitású, derűs légkörben végzett mozgásos játékokkal biztosítjuk a motoros képességek fejlődését, mely előfeltétele a bonyolultabb mozgások eredményes végrehajtásának, ezáltal a mozgás- műveltség fejlődésének.

A természet erőivel - napfény, levegő, víz - történő edzés kedvező hatását sem hagyjuk figyelmen kívül, ezért a mindennapi testnevelést lehetőleg a szabadban tartjuk.

A spontán - a játékban, azon belül a szabad játékban - megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget biztosítunk. Törekszünk a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

A programunk kiemelten fontosnak tartja az egészséges életmód szokásainak megalapozását, a mozgás megszerettetését, melynek eredményes megvalósításához jelentősen hozzájárul a mindennapi mozgás, testnevelés.

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítjük irányított mozgásos tevékenységekkel.

A szervezett kezdeményezések, foglalkozások időtartama az óvodában eltöltött évek során fokozatosan emelkedik, mindenkor igazodva a gyermekcsoport összetételéhez, fejlettségi szintjéhez.

A kötelező testnevelés foglalkozások tartalmát döntő mértékben a természetes mozgások, gyakorlatok képezik (járások, futások, ugrások, dobások, kúszások, csúszások, mászások, gurulások, függések, egyensúlygyakorlatok, labdagyakorlatok), melyeket kiegészít néhány talajtorna elem, valamint a kézi szerekkel végezhető gyakorlatok. A természetes gyakorlatok mellett a fejlesztés tartalmát képezik a szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok és ide tartoznak még a testnevelési játékok is.

A lényeg, hogy a testnevelés keretébe beépíthető minden olyan mozgásforma, amit a gyermekek képesek elvégezni. A sokoldalú fejlesztés, érdekében már kiscsoporttól kezdve a változatosság biztosítására törekszünk.

A mindennapi testnevelés feladatait döntő többségben testnevelési játékokkal oldjuk meg, melyet a gyermekcsoport összetételének, fejlettségi szintjének figyelembe vételével választunk (futó- és fogójátékok, egyéni, páros, csoportos versengések, sorversenyek, váltóversenyek, labdajátékok) Arra törekszünk, hogy ez a napi 15-20 perc igazi örömet jelentsen a gyermekeknek, de egyben meg is mozgassa őket, ezért a nap bármely szakában megvalósítható amikor a gyermekek részéről szükségesnek látjuk.

A mozgás objektív feltételei:

- * kényelmes, megfelelő öltözet és cipő
- * tornaszoba: kézi és tornaszere

Nagy gondot fordítunk az alkalmazásra kerülő kézi és tornaszerek, berendezési tárgyak épségére, tisztaságára, valamint arra, hogy könnyen elérhetők legyenek, és megfelelő számban álljanak rendelkezésre

- * játszóudvar: füves, aszfaltozott részek, OVI-FOCI műfüves multifunkcionális pálya,
- * séta, kirándulás, túra,
- * csoportszoba és gyermeköltöző: csoportszoba felszerelése, eszközei-

A szervezési feladatok könnyítése és a gazdaságosabb helykihasználás érdekében felhasználjuk a csoportszoba berendezési tárgyait, játékeszközeit, így ötletességgel számtalan eszközkombinációt hozhatunk létre.

Az eszközök előkészítése az csoportban dolgozó felnőttek és gyerekek aktív együttműködésére ad lehetőséget.

Szubjektív feltételek:

Az óvodapedagógus személyisége, testi neveléshez való viszonya nagymértékben meghatározza a gyermekcsoportban folyó mindennapi mozgás eredményességét. A testgyakorlatok mintaszerű végzésével, a játékba való aktív bekapcsolódással kedvezően motiváljuk a gyermekeket, építve utánzási hajlamukra, segítve a rendszeres testmozgáshoz való pozitív viszonyuk kialakulását. Az örömmel, derűs légkörben, együttesen végzett gyakorlással hozzájárulunk az egészséges életmód szokásainak megalapozásához is, ezért nagyon lényeges, hogy minden megnyilvánulásunkon tükröződjön az, hogy szívesen mozgunk együtt a gyermekekkel és örülünk a gyermekek mozgásban elért sikereinek.

Az óvodapedagógus feladata a mozgásfejlődés biztosítása érdekében:

- ☞ biztosítja a változatos eszközöket, és a gyermekek önálló, szabad mozgásának lehetőségeit;
- ☞ törekszik a gyermekek mozgásigényének kielégítésére;
- ☞ biztosítja a rendszeres szabad levegőn tartózkodást;
- ☞ irányítja a gyerekek játékát a szabadban és az épületen belül a legoptimálisabb terhelést biztosító napi mozgáshoz;
- ☞ tervezi és szervezi a mozgásos tevékenység, testnevelés foglalkozás anyagát;
- ☞ egyéni szükségletek, képességek figyelembe vételével fejleszti a gyermek mozgáskészségét, mozgásharmóniáját;
- ☞ biztosítja a derűs, nyugodt légkört, amely a gyermek számára pozitív élményt nyújt, ezzel újabb cselekvésre készíti őket;
- ☞ előnyben részesítve alkalmazza a természetes mozgás fejlesztését (járás, csúszás, mászás, futás, ugrás, dobás, támasztás, függés, egyensúlyozás) a gimnasztikai, torna-, atlétikai-, játékvonatkozású gyakorlatokat;
- ☞ zenés tornát, sétákat, kirándulásokat szervez;
- ☞ figyelembe veszi az évszakok adta aktuális lehetőségeket;
- ☞ fejleszti a motoros, kondicionális, koordinációs és testi (erő, gyorsaság, ügyesség, állóképesség) képességeket;

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: a gyermek

- ✓ (meg)szereti és igényli a mozgást;
- ✓ mozgása összerendezettebbé, ügyesebbé válik, teljesítőképesége növekszik;
- ✓ mozgástempója, cselekvőképessége gyorsabbá, kitartóbbá válik;
- ✓ a szabályok betartásával szívesen és kitartóan vesz részt a mozgásos játékokban (egyéni, csoportos, váltó), néhányat irányítás nélkül képes játszani;
- ✓ képes a térbeli tájékozódásra, és hirtelen irányváltásokra;
- ✓ mozgásos játékokat kezdeményez,
- ✓ megérti az egyszerű vezényszavakat.

Ajánlott irodalom: dr. Tóthszőlősiné Varga Tünde: Mozgásfejlesztés az óvodában

8 AZ ÓVODA HAGYOMÁNYOS ÜNNEPEI ÉS EGYÉB RENDEZVÉNYEI

Az óvodai ünnepek kulcsfontosságúak nevelőmunkánkban, mert kiemelt lehetőséget kínálnak a nevelésnek és a legszélesebb tevékenységi formáknak.

Gyermeki élet hagyományos ünnepei az óvodában:

- ✧ Mikulás ünnep: A Mikulás megjelenik személyesen a csoportokban, beszélget, verset hallgat és csomagokat oszt- a gyerekek nagy örömére
- ✧ Karácsony: zárt körben, csoporton belül, családi formában tartott ünnep, feldíszített fenyővel, ajándékokkal, melyet izgalommal teli készülődés előz meg (mint otthon). Bensőséges, az érzelmekre ható ünnep.
- ✧ Farsang: a jókedv, más csoportok bevonása és a nagy közös öröm jellemzi, maskarába, jelmezbe öltözve
- ✧ Húsvét: ajándék keresése a zöldellő fűben, locsolkodás.
- ✧ Anyák napja: a gyermekek egyénileg a saját édesanyjuknak mondják el az anyák napi versikét egy szál virág, és maguk készítette ajándék kíséretében.
- ✧ Gyermeknap: az óvoda és a családok közös ünnepe. Sport- és versenyjátékokkal, kézműves foglalkozásokkal, ugrálóvárral, vidámsággal, tánccal...
- ✧ Évzáró, és az iskolába menők búcsú(z)tat)ója: lényege, hogy a gyermekek megmutassák, hogy mit tudnak, mit tanultak az elmúlt évben. Minden esetben nyilvános ünnep, melyre a gyerekek ünnepi műsorral készülnek. -
- ✧ Közös megemlékezés a gyermekek név- illetve születésnapjáról: a klasszikus formák mellett igyekszünk több teret adni a szabad együtt éneklésnek, verselésnek, együttes játéknak. Minden csoportban más-más hagyományai vannak. Rövid, bensőséges, kellemes percekéről van szó csupán, melynek hatása hosszú időn át megmarad. Vigyázunk arra, hogy az ünneplés ne váljék rutinná.
- ✧ Ajándékkészítés karácsonyra, anyák napjára, apák napjára, leendő óvodásoknak, iskolába menőknek: a készülődésre, a közös titok megtartására, ajándékozás örömeinek átélésére kínál lehetőséget.
- ✧ Népi ünnepek, jeles napok: Állatok Napja Zene Világnapja Kézmosás Világnapja, Márton-nap, Víz Világnapja, Föld Napja, Madarak és Fák Napja.

Nemzeti ünnepeink

A nemzeti ünnepek óvodánkban a megemlékezés kategóriájába tartoznak, hiszen a 3- 6 éves korosztály még nem képes felfogni az ünnep értelmét és társadalmi tartalmát. Nemzeti jelképeink használata a tevékenységek során azonban az óvodás gyermek számára is egyértelműsíthetik a hazájukat, s egyben a nemzeti identitástudat erősítést szolgálják.

A külsőségek az ünnepi hangulat megéreztetése már elegendő ahhoz, hogy később a konkrét jelentését és üzenetét is megértsék ezeknek az ünnepeknek a gyermekek. A közös séta, a színek, formák és hangulatok által közvetített mélyebb tartalom is megérintheti a gyermekeket. Nem magyarázunk, érezzék, és ne mindenáron értsék a gyermekek, miről van szó. Érezzék jól magukat, legyenek kellemes benyomásai.

Az ünneplés lényege sokszor nem is maga az ünnep, hanem az a sok-sok előkészület, ami rengeteg tevékenységre, ötletek kidolgozására, önálló elképzelések megvalósítására ad lehetőséget.

Az előkészület kitűnő alkalmakat és tág teret nyújt a csoportok közötti együttműködés gyakorlására. Az esztétikus és alkalomhoz illő teremdíszítés lehetőséget teremt arra, hogy együtt

örüljünk annak, amit létrehoztunk. Nem másról van itt szó, mint az értékteremtés folyamatáról és a gyermekcsoport által létrehozott érték, alkotás, ötletmegvalósulás közös örömről.

Az ünnepek megszervezésében, kialakításában, levezetésében maximális önállósága és meghatározó szerepe van az óvodapedagógusnak. A megemlékezés mindig rövidebb, kevesebb előkészületet, kevesebb külsőséget igényel. A megemlékezés és az ünnep egyaránt a gyermek érzelmeire hat. Nem beszélni kell róla, hanem megéreztetni a nap másságát.

Az ünnep szépsége, mássága, külsőségei csak akkor érvényesülnek, ha az ünnep ritka, kiemelkedő alkalom marad.

Az óvoda egyéb közös rendezvényei, tevékenységei

- ⊗ Ősz családi nap: szombat délelőtt, közös játék és verseny a családok részvételével és támogatásával.
- ⊗ Adventi vásár: gyerekek-szülők-óvodai dolgozók kézműves termékeinek mézeskalács és sült-gesztenye illatú vására az alapítvány támogatására
- ⊗ Házi színház: hozzánk rendszeresen házhoz jön a „színház” (szülői/alapítványi finanszírozással).
- ⊗ Játsonap: tavasszal az óvodai beiratkozás előtt, ismerkedési és játszási lehetőség leendő óvodásaink és szüleik részére.
- ⊗ Karácsonyi mese: ünnepvárás jelleggel az óvodapedagógusok közös mesés, dalos műsora közvetlenül az óvodai ünnep előtt.
- ⊗ Alapítványi mese: meseelőadással és más műsorszámokkal az alapítvány bevételeinek növelésére.
- ⊗ Mozgás napja: délelőtti közös sportolás az udvaron, gyermeköltözőkben, tornateremben berendezett akadálypályákon
- ⊗ Városi rendezvényeken való részvétel: Tour de Kalász, Autómenetes nap, Tófutás, Adventi gyertyagyújtás...,

Az óvodapedagógus feladata az ünnepek és egyéb rendezvények kapcsán:

- hangulatilag előkészíti, megszervezi, lebonyolítja; az óvoda ünnepeit
- gondoskodik a gyerekek felkészítéséről
- biztosítja az ünnephez szükséges eszközöket, dekorációt;
- mindent megtesz az ünnep zavartalan, sikeres lebonyolításáért;
- csoportjával saját ünnepeket, hagyományt is alakíthat, szervezhet;
- motiválja és bevonja a szülőket az ünnepek, rendezvények előkészületeibe, esetleges lebonyolításába;
- a szülő szervezet tagjaival együttműködve szervezi az ünnepeket, rendezvényeket;
- biztosítja az ünnepek boldog, meghitt hangulatát, ezzel a gyermekek óvodai életét színesebbé, gazdagabbá teszi,

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végére:

- ✓ erősödik a csoport kohéziós ereje, egyre jobban átérzik az ünnep(ek) hangulatát;
- ✓ a gyermekek örömmel, várakozással telve készülnek az ünnepekre, eseményekre;
- ✓ erősödik aktivitásuk részvételi szándékuk

9 INTEGRÁCIÓ, INKLÚZIÓ

Hisszük és valljuk, hogy az alapdokumentumokban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek, s ennek értelmében valamennyi óvodásunk esetében a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszünk. A többségi és a kiemelt figyelmet és/vagy különleges bánásmódot igénylő gyermekek esetében egyaránt úgy biztosítjuk a nevelési célok megvalósíthatóságát, hogy a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

9.1 Különleges bánásmódot igénylő gyermekek

9.1.1 Sajátos nevelési igényű gyermekek inklúzív nevelése

A köznevelési törvényben deklaráltak szerint sajátos nevelési igényű gyermek az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Alapító okiratunkban alaptevékenységeink mellett az óvoda felvételi körzetében lakóhellyel rendelkező, a többi gyermekkel együtt nevelhető beszéd fogyatékos vagy egyéb pszichés fejlődési (súlyos tanulási, figyelem vagy magatartásszabályozási) zavarral küzdő sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése is szerepel.

Az együttnevelés során nem az óvoda meglévő struktúráiba kívánjuk beolvasztani az egyént, hanem azonosulni igyekszünk az inklúzió gondolatával. A pedagógiai program felülvizsgálata során átgondoltuk a nevelési terv megvalósításának szervezeti kereteit és azokat a feltételeket, melyekkel valamennyi gyermek fejlődését biztosítani tudjuk.

A többségi óvoda nagy előnye a gyermekek önkiszolgálásra, önálló tanulásra ösztönzése, szoktatása; vagyis a „csak annyi segítséget nyújtunk, amennyi még éppen szükséges” elv betartása. A segítségnyújtás foka természetesen egy állandóan változó tényező, amit a szülőnek és a pedagógusnak is folyamatosan érzékelnie kell, s amihez elengedhetetlen egymás rendszeres tájékoztatása.

Az óvodapedagógus és a szülő kapcsolatában az igazi hatékonyság érdekében az együttműködésre törekvő, a partnerségre épülő, a segítségre, bátorításra szolgáló formákat részesítjük előnyben. Törekszünk arra, hogy önbizalmat adjunk a szülőnek, mert a kiegyensúlyozott szülő többet ér önmaga és a gyermeke számára is.

Fontosnak tarjuk, hogy a befogadó csoport(ok)ban minden dolgozó rendelkezzen bizonyos alapismeretekkel a fogyatékoság körülményéről, és különösen, hogy a pedagógus jártas legyen a differenciáló pedagógiában, mert ez az együttnevelés egyik alappillére.

A differenciálás az a folyamat, amelynek során a pedagógus - függetlenül attól, hogy van-e a csoportjában SNI gyermek - a fejlesztési folyamatot az egyes gyermekek egyéni szükségleteihez igazítja. Amennyiben a pedagógus gyakran differenciál, vagyis a tanulási képességek számos vonatkozásában egymástól nagyon is eltérő egyedek együttesének tekinti a csoportját, úgy ugyanezzel a szemlélettel közelít a sajátos nevelési igényhez is. Észleli a gyenge oldalak mellett az erősségeket is, és igyekszik ehhez a személyiségi összetételhez alkalmazkodva gazdag eszköztárából a gyerekekhez legjobban illeszkedő eljárásokat megvalósítani.

A közösségbe történő beilleszkedés szempontjából nem elhanyagolható faktor a csoporttársak el- és befogadóképessége sem. Sok múlik azon, hogy a pedagógus mennyire természetesen kezeli a csoport tagjaitól valamiben eltérő gyermekeket. Az elfogadás annál természetesebb, minél fiatalabbak a gyermekek.

Ha a csoporttársak látják, milyen jellegű erőfeszítéseket kell tennie a sajátos nevelési igényű kisgyermeknek az azonos eredmények eléréséhez, saját személyiségük is gazdagodhat általa, hogy megismerik, mire képes fogyatékos társuk és milyen erősségei vannak. Mindkét fél számára fontos, hogy megismerjék a segítségnyújtás lehetőségeit és azok helyes mértékét. Végül is így tanulják meg az együttélést.

Az óvodai pedagógiai program elsődleges alapelemei az önkiszolgálás fejlesztése, a játéktevékenység elősegítése és a szocializáció segítése, mely sajátos nevelési igényű gyermek fogadásakor a következőkkel egészül ki:

- * elfogadó környezet biztosítása;
- * a súlyosság mértékéhez és a gyermek fejlődési üteméhez igazított elvárások
- * a gyermek kiemelkedő képességének felismerése és elfogadása
- * a fejlesztés számukra megfelelő területeken való megvalósítása;
- * segítségnyújtás kiemelten az alkalmazkodó készség, akaraterő, önállóságra törekvés, együttműködő készség terén
- * segítségadás csoportos, kiscsoportos, egyéni formában különböző technikák, terápiai alkalmazásával
- * habilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő terápiai programjai;
- * kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
- * diagnózisra építő sokoldalú képességfejlesztés;
- * expresszív beszéd-fejlesztés - a logopédus tanácsainak alkalmazása;
- * szoros együttműködés a szülővel, logopédussal és gyógypedagógussal, szakszolgálattal és egyéb segítő szakemberekkel

Az óvodai nevelés és fejlesztés elvei az SNI gyermekre vonatkozóan:

- ❖ a fejlesztést csak komplex kivizsgálás után szabad megkezdeni; a szakértői bizottság szakvéleményében foglaltak alapján
- ❖ amennyiben a gyermek részesült korai fejlesztésben, a korai fejlesztésre kell építeni;
- ❖ a sérült funkciók miatt biztosítani kell a folyamatos stimulációt és kondicionálást, a fejlesztés folyamatosságát, rendszerességét és a kiszámíthatóságát;
- ❖ elengedhetetlen a pedagógus türelmes, nyugodt, érzelmi támaszt biztosító habitusa (vagyis a kivárási képessége);
- ❖ az ismeretnyújtás fokozatainak kis lépésekben való lebontása, tervezése és végrehajtása;
- ❖ cselekvésbe ágyazott gondolkodás figyelembevételével;
- ❖ a munkához való időtöbblet biztosítása;
- ❖ nagy mennyiségű változatos (taktilis, mozgásos, látási, hallási) ingerek biztosítása a tapasztalati és ismeretkör bővítése érdekében;
- ❖ alapmozgások kialakítása, fejlesztése;
- ❖ szociális készségek, az önkiszolgálás és a kognitív funkciók fejlesztése;
- ❖ az adekvát játékhasználat elősegítése;
- ❖ változatosság biztosítása (ugyanazon funkció változatos módon való gyakoroltatása);
- ❖ tudatos önállóságra nevelés;
- ❖ az eltérő terhelhetőség figyelembevételével;

A terápiás tevékenység megszervezése:

A beszéd fogyatékos és az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek csoportjukból kiemelve, egyéni terápiás foglalkozáson vesznek részt, a szakértői véleményben meghatározott óraszámban. A foglalkozások időtartama a gyermek terhelhetőségétől függően 20-35 percig tart.

A terápiát logopédus és/vagy gyógypedagógus tartja, egyéni fejlesztési terv alapján, mely a szakértői bizottság szakvéleménye alapján jelöli ki a terápia fő lépéseit, feladatait (pl. beszédindítás, grammatikai rendszer kialakítása, szókincs bővítése, valamint a kifejező beszéd fejlesztése és a beszédhangok tisztítása és komplex kognitív fejlesztés).

Az egyéni fejlesztési terv célkitűzéseinek megvalósulását időszakosan, az ütemezési fázis befejezést követően ellenőrizni kell, és amennyiben szükséges, a fejlesztés további menetét erre alapozva kell meghatározni

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlődését a logopéduson és a gyógypedagóguson kívül az óvodapedagógus is figyelemmel kíséri, kölcsönös információs kapcsolat létesül az óvodapedagógus, a logopédus és/vagy a gyógypedagógus és a szülő között.

Az óvodapedagógus feladata az együttnevelési folyamatban:

- ☞ példát mutat az elfogadásban;
- ☞ együttműködik a szakemberekkel;
- ☞ figyelembe veszi a szakértői bizottság szakvéleményében és a gyermek egyéni fejlesztési tervében foglaltakat;
- ☞ gondoskodik a gyermek személyiségének fejlődéséről, figyelembe véve egyéni képességeit, adottságait, fejlődésének ütemét,
- ☞ szoros kapcsolat tart a családdal;
- ☞ (ki) alakítja a gyermekközösség pozitív, befogadó és elfogadó hozzáállását,
- ☞ a különbözőségek elfogadására neveli és motiválja a gyermeket.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- ✓ a sérülés specifikumától, annak mértékétől, valamint a terápiás idő tartamától, és a gyermek terhelhetőségétől függően változik a fejlődés üteme és eredményessége. Az optimális az lenne, ha minden gyermeket fel tudnánk készíteni az iskolakezdésre.
- ✓ a gyermek képességeinek megfelelő iskolában megkezdheti iskolás életét.

9.1.2 Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek (BTMN) az óvodában

A jogszabály úgy fogalmaz, hogy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek az aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, különleges bánásmódot igényel, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

A gyermekek legtöbbször óvodapedagógusi kezdeményezésre kerül kivizsgálásra, hiszen az óvodában a pedagógusok hamar felfigyelnek az eltérő magatartási, érzelmi szocializációs és kognitív jellemzőkre.

Beilleszkedési nehézségek

A beilleszkedési zavar a szociális képességek alulfejlettségére vagy kommunikációs problémájára vezethető vissza, csoportos, közösségi helyzetben fellépő nehézség, amelyek miatt a csoportnormáknak való megfelelési törekvések is kudarcba fulladhatnak.

Sikertelen beilleszkedésről akkor beszélünk, ha valaki hosszú ideig nem tud megfelelni az elvárásoknak. Ha valóban BTMN áll fenn, akkor rendszeres segítségnyújtásra van szükség, melyet általában az óvodapedagógus vagy más szakember segítségével, közösen végez..

A beilleszkedési zavar különösen megfigyelhető fimota tünetegyüttes (a *figyelemzavar - mozgászavar -tanulás zavar szavakból adódik*) esetében. Ez egy olyan biológiai probléma mely a viselkedésszabályozás zavarát a viselkedési kontroll kialakulásának nehézségét jelenti, s melynek sajátos jellemzői hosszú ideig megmutatkoznak a gyereknél. Ezek a gyerekek nagyon értelmesek, sok pozitív tulajdonsággal rendelkeznek, de esetükben a pedagógus csak úgy lehet igazán eredményes, ha ismeri és tudomásul veszi speciális problémájukat. A fimota tüneteknek négy alapvető fajtája van:

- probléma a figyelem fenntartásával vagy koncentrálásával
- hirtelenség, szertelenség - gondolkodás nélküli cselekvés (impulzivitás)
- probléma a mozgás mennyiségével - a helyzethez és életkorhoz képest túl sok mozgás
- szabályokkal, utasításokkal szembeni ellenállás

Tanulási nehézségek

A kognitív képességek zavarán az érzékelés, észlelés, a mozgás, a beszéd, az emlékezet, a figyelem, a gondolkodás eltérő működését értjük.

Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a mozgásfejlődés szerepe elengedhetetlen az idegrendszer fejlődése szempontjából. A tanulási zavarok okai sokszor a nem megfelelő mozgásfejlődésre is visszavezethetők, így már óvodáskorban is jelzés értékű lehet az elmaradás (összerendezetlen mozgás, feltűnő ügyetlenség).

Eltérés figyelhető meg a nagymozgás és finommozgás területén is. Nagymozgásnál esetében a mozgás harmóniája fontos; így problémára utal, ha a gyermek csetlik-botlik, nem tudja irányítani a járását, mozgását, ha a labdát nem tudja elkapni, kapkod, bizonytalan. Rossz előjel, ha a kisgyermek finommozgásában nincs „finomság”; ha rajzaiban görcsös erőteljesség vagy épp gyengeség figyelhető meg, vagy képtelen olyan tevékenységet végezni, amelyekhez az ujjak apró mozdulatai szükségesek (pl. gyöngyfűzés, gombolás...).

A bizonytalan mozgás összefügg a kialakulatlan testképpel. Ha az óvadás nem, vagy nem jól ismeri saját testét, testrészeit, vélhetően rossz a téri tájékozódása is, s ebből adódóan téveszti az irányfogalmakat. Ilyen esetben sokszor megfigyelhető az oldaliság (lateralitás) zavara is, azaz nem egy oldala a domináns. Problémái vannak az időbeli tájékozódással is; gondot okoz számára a sorrendiség, a napszakok, napok váltakozása, melyek neveit téveszti. Ha ritmusérzéke fejletlen, általában a soralkotásnál is nehézségei vannak. Verseket, mondókákat, nehezen tanul azok felidézése is gondot okoz.

A látási, hallási észlelés terén kialakult problémák okozzák a bizonytalan alak-, forma-, nagyság-, színérzékelést. Ha a kisgyermek képtelen a vizuális és/vagy hallási inger kiemelésére a környezetből akkor nehézséget okoz a hasonlóságok, különbségek meglátása, és gondot okoz a hangok megkülönböztetése is.

Magatartási nehézségek

A magatartászavarok megjelenési formái és okai igen változatosak lehetnek.:

- előfordulhat az idegrendszer súlyos éretlensége miatt, például hipermotilitás esetén
- kialakulhat másodlagos tünetként, mintegy ráépülve a tanulási nehézségekre (bohóckodás, hiszti, vagy társ ellen irányuló agresszió).

- okozhatja a családi szocializáció problémája, például nem megfelelő szülő-gyerek kapcsolat, érzelmi elhanyagolás, családon belüli erőszak, hospitalizáció stb.

A magatartászavarokat enyhítése érdekében, megtanítjuk a gyerekeket, hogyan kezeljék konfliktusait, fejlesztjük empátiás készségüket és segítjük őket abban, hogy alakuljon a felelősségérzetük, megtanuljanak szembenézni problémáikkal.

Az általános óvodai irányelvek BTMN gyermek fogadásakor a következőkkel egészülnek ki:

- * elfogadó környezet biztosítása;
- * az elvárások a probléma mértékéhez, valamint a gyermek fejlődési üteméhez való igazítása;
- * a gyermek kiemelkedő képességének felismerése és elfogadása
- * fejlesztés megvalósítása a számukra megfelelő területeken,
- * segítségnyújtás kiemelten az alkalmazkodó készség, akaraterő, önállóságra törekvés, együttműködő készség terén
- * segítségadás csoportos, kiscsoportos, egyéni formában különböző technikák, terápiák alkalmazásával
- * diagnózisra építő sokoldalú képességfejlesztés.

Az óvodai nevelés és fejlesztés elvei a BTMN gyermekre vonatkozóan:

- ❖ a fejlesztést csak komplex kivizsgálás után szabad megkezdeni;
- ❖ a szakértői bizottság szakvéleménye alapján jelöljük ki a terápia fő lépéseit, feladatait,
- ❖ elengedhetetlen a pedagógus türelmes, nyugodt, érzelmi támaszt biztosító habitusa (vagyis a kivárás képessége);
- ❖ a terápiát egyéni ütemterv alapján az óvodapedagógus és a logopédus és/vagy a gyógypedagógus tartja,
- ❖ a fejlesztés kiscsoportos (szükség esetén egyéni) formában történik,
- ❖ az óvodapedagógus a differenciált nevelés-fejlesztés során kis lépésekkel halad, igazodik az egyéni szükségletekhez
- ❖ cselekvésbe ágyazott gondolkodás figyelembevételé;
- ❖ a munkához való időtöbblet biztosítása;
- ❖ nagy mennyiségű változatos (taktilis, mozgásos, látási, hallási) ingerek biztosítása a tapasztalati és ismeretkör bővítése érdekében;
- ❖ alapmozgások kialakítása, fejlesztése;
- ❖ szociális készségek, az önkiszolgálás és a kognitív funkciók fejlesztése;
- ❖ az adekvát játékhasználat elősegítése;
- ❖ változatosság biztosítása (ugyanazon funkció változatos módon való gyakoroltatása);
- ❖ tudatos önállóságra nevelés;
- ❖ az eltérő terhelhetőség figyelembevételé
- ❖ a gyenge oldalak észlelése mellett az erősségek ismeretében igyekszünk megtalálni és megvalósítani a gyermekhez legjobban illeszkedő eljárást
- ❖ a nevelési folyamat során elengedhetetlen a szülők bevonása és a folyamatos kapcsolattartás, az információcsere, a segítő tanácsadás.

Az óvodapedagógus feladata a BTMN gyermek fejlesztése terén:

- ☞ példát mutat az elfogadásban; segíti a beilleszkedést
- ☞ tünetek észlelésekor a család bevonásával szakértői vizsgálat kérését kezdeményezi
- ☞ együttműködik a szakemberekkel;
- ☞ figyelembe veszi a szakértői bizottság szakvéleményében leírt javaslatokat
- ☞ gondoskodik a gyermek személyiségének fejlődéséről, figyelembe véve egyéni képességeit,

adottságait, fejlődésének ütemét,

- ☞ biztosítja az egyéni és/vagy kiscsoportos foglalkozás lehetőségét
- ☞ gondoskodik a részképességek fejlesztéséről; és a felzárkóztatásról
- ☞ szoros kapcsolatot tart a családdal;
- ☞ (ki) alakítja a gyermekközösség pozitív, elfogadó hozzáállását,
- ☞ a különbözőségek elfogadására neveli és motiválja a gyermeket.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- ✓ a nehézség specifikumától és mértékétől, a terápiás idő tartamától, a gyermek terhelhetőségétől függően változik a fejlődés üteme és eredményessége
- ✓ a gyermek megkezdheti iskolás életét.

9.1.3 „Tehetség-ígéretek” kibontakoztatása

Az a gyermek, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció és elkötelezettség - kiemelkedő tehetsége okán, szintén különleges bánásmódot igényel.

Fontos feladatunknak tekintjük -minden nehézség ellenére- tehetséges óvodásaink képességeinek maximális kibontakozását. A tehetségesnek tekinthető gyermekek sok esetben érzékenyebbek, érzelmileg sérülékenyebbek és kiegyensúlyozatlanabbak társaiknál; ennek ellenére minden gyermek esetében törekszünk egyéni képességstruktúrájából az erős oldal megtalálására. Van, akiknél ez korábban mutatkozik meg, van, akiről kevésbé tapasztalható. Óvodáskorban vannak jól olvasó, számoló, kiemelkedően rajzoló, memorizáló, foci... gyermekek, de tapasztalatunk szerint kiemelkedő tehetséggel ritkán találkozunk.

Az igazi tehetség kibontakozásához több összetevő együttes megléte szükséges. Néha nagyobb a család elvárása, elfogultsága, anyagi vállalása, a gyermek korai fejlesztésére (pl. nyelv, úszás, foci...) és az óvodától is többet várnának el. Néha a gyermek nem szeretné megmutatni a gyönyörű éneklését, mert nincs elég bátorsága hozzá. Olykor a kimagasló képességű gyermek személyiségfejlődése egyenetlen és más képességei nem teszik alkalmassá tudása kibontakoztatására.

Fokozott erőfeszítés szükséges a gényusok problémáinak megértésére, és a megértés ismeretében, védelmükre, hogy életük során, ne érje őket indokolatlanul a deviáns jelző. A kivételes tehetségekben tudatosítani kell személyiségük sajátosságait, hogy ők is megértőbbek legyenek önmagukkal és a társadalommal szemben egyaránt.

Az óvodai nevelés és fejlesztés elvei a tehetség-gondozás kapcsán:

- * meleg, elfogadó légkör biztosítása, énkép erősítése
- * a napi tevékenységek differenciált tervezése
- * általános és speciális képességek komplex fejlesztése
- * kreativitás fejlesztése, és kompetenciafejlesztés
- * erős oldal erősítése, gyenge oldal felzárkóztatása

Az óvodapedagógus feladata a tehetségek kibontakozása érdekében:

- ☞ gondoskodik a napi tevékenységek differenciált megvalósításáról;
- ☞ biztosítja az általános és speciális képességek komplex fejlesztését;
- ☞ tapasztalatszerzéshez sokféle lehetőséget nyújt;
- ☞ lehetővé teszi és motiválja a kooperatív tevékenységeket
- ☞ biztosítja az egyéni foglalkozás lehetőségét,
- ☞ szoros kapcsolat tart a családdal.

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére a gyermek

- ✓ kiemelkedő képességei segítik az iskolai élet megkezdését (akár korábban is).

9.2 Hátrányos (és halmozottan hátrányos) helyzetű gyermek egyéni fejlődésének elősegítése

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet megállapításának feltételeit a a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény írja elő; a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságot a jegyző állapítja meg.

Az élet első évei meghatározó jelentőségűek minden gyermek életében. Az iskoláskor előtti fejlődés üteme messze meghaladja a későbbi életszakaszok fejlődésének sebességét. A hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek iskolai sikerességének záloga a megfelelő időtartamú és minőségű óvodai nevelés. Az alapvető készségek hatékony fejlesztése tudatos pedagógiai támogatással jelentősen csökkenthetik az iskolai kudarcokat.

Fontosnak tartjuk, hogy az otthonról hozott hátrányok kompenzálása nem nélkülözheti a család és az óvoda együttműködését, melyben az óvodapedagógusoknak -helyzetüknél és képzettségüknél fogva- kiemelt szerepük és jelentőségük van. Céljainkat csak akkor érhetjük el, ha elfogadjuk a szociális és egyéb különbözőségekből adódó sajátosságokat. Pedagógusainknak képesnek kell lenniük ismereteik folyamatos bővítésére annak érdekében, hogy a gyerekek fejlődését minél hatékonyabban tudják segíteni. A szülőket megismerve, megértve, hagyományait, szokásait, kultúrájukat, nevelési elveiket tiszteletben tartva bontakoztatják ki a gyermekek személyiségét.

Az óvodában nyugodt, biztonságot adó légkört teremtve érhetjük el, hogy a gyerekek nyitottakká váljanak a külvilág felé, merjenek adni és elfogadni is. Az esélyegyenlőség érdekében minden gyermeknek jár az egyéni, differenciált bánásmód.

A hátrányos helyzetű gyerekek esélyeinek növelésében meghatározó szocializációjuk sikeres megalapozása, melyben az óvodának jelentős szerepe van. Esetükben a szocializációt nem kezelhetjük spontán folyamatként, valamennyi hatást terveznünk, irányítanunk kell.

A hátrányos helyzetből származó lemaradások - szakszerű, a gyermek társadalmi helyzetére érzékeny pedagógiai szemlélettel és módszerekkel, a szülőket partnerré téve, velük együttműködve - sikeresen ellensúlyozhatóak.

Az óvodai nevelés és fejlesztés elvei a hátránykompenzálás kapcsán:

- * a különbözőségek megismerése és elfogadása,
- * a különbözőségeket okozó ok-okozati összefüggések felismerése és megértése,
- * minden gyereket elfogadása olyannak amilyen,
- * a helyes cselekedetek elismerése és bátorítása,
- * minden gyereket elfogadása egyenértékűnek, meghallgatni, kérdéseire válaszolni, ez által bizalmát elnyerni.

- * együttműködés a szülőkkel, olyan módszerek keresésére, melyek elfogadhatóak számukra és előremutató változásokat eredményeznek.

Főbb feladatok ennek érdekében:

- ⇒ HH és HHH gyermekek óvodai beíratásának támogatása,
- ⇒ integrációt elősegítő csoportalakítás,
- ⇒ az igazolatlan hiányzások minimalizálása,
- ⇒ egyéni, differenciált bánásmódot alkalmazása,
- ⇒ személyes kapcsolat kialakítása minden szülővel,
- ⇒ gyermekorvosi, védőnői tanácsadás támogatása a szülők számára,
- ⇒ gyermekjóléti szolgáltatások igénybevételének kezdeményezése,
- ⇒ a szociális ellátórendszerrel való együttműködés
- ⇒ családlátogatás, visszatérő családlátogatás (gyermekvédelmi felelős/óvodapedagógus/együtt),
- ⇒ tájékoztatás a lehetséges kedvezményekről,
- ⇒ szükség esetén eljárás kezdeményezése a hatóságoknál,
- ⇒ rendszeres tájékoztatás a gyermekekről,
- ⇒ egyéni beszélgetések, gyermekneveléssel kapcsolatos nézetek kicserélése, a család szokásainak, értékrendjének megismerése, megértése, a család erőforrásainak feltárása,
- ⇒ a gyermek fejlesztése
  - ismeretek bővítése,
  - készségek, képességek fejlődésének elősegítése,
  - szociális sémák átadása,
  - kommunikációs kultúra megalapozása,
  - nyelvi hátrányok csökkentése,
  - tevékenységi és tanulási motiváció fejlesztése,
  - a velük szembeni előítéletek csökkentése.

Az óvodapedagógus feladata a HH és HHH gyermekek fejlődésének elősegítése érdekében:

- ☞ törekszik a gyermek családi hátterének megismerésére, a problémák okainak észrevételére;
- ☞ ösztönzi és ellenőrzi a gyermekek rendszeres óvodába járását
- ☞ családlátogatások alkalmával meggyőződik az indokolatlan hiányzások okáról, lépéseket tesz ezek megszüntetésére;
- ☞ példát mutat az elfogadásban; segíti a beilleszkedést
- ☞ minden esetben a gyermekek érdekeit képviseli
- ☞ gondoskodik a gyermek személyiségének fejlődéséről, tehetségének kibontakoztatásáról, figyelembe véve egyéni képességeit, adottságait, fejlődésének ütemét,
- ☞ (ki) alakítja a gyermekközösség pozitív, befogadó és elfogadó hozzáállását,
- ☞ a különbözőségek elfogadására neveli és motiválja a gyermeket.
- ☞ biztosítja az egyéni és/vagy kiscsoportos foglalkozás lehetőségét
- ☞ gondoskodik a rész-képességek fejlesztéséről; és a felzárkóztatásról
- ☞ együttműködik a szakemberekkel;
- ☞ gondoskodik a gyermekvédelmi megbízott tájékoztatásáról;
- ☞ rendszeres tájékoztatja a szülőt a gyermekek fejlődéséről, és fokozottabb együttműködés kialakítása ösztönzi a nevelőmunkában
- ☞ ösztönzi a szülőket az óvodai szülői értekezleteken, rendezvényeinken való fokozottabb részvételre;

☞ szoros kapcsolat tart a családdal; és szükség szerint segítő tanácsadást nyújt

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végére

- ✓ az óvodai nevelés eredményeképpen a gyermek hátrányai csökkennek, képessé válik az iskolai beilleszkedésre, életesélyei növekednek.
- ✓ pozitív énképpel és önbizalommal rendelkezik.
- ✓ eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. (A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.)

10 GYERMEKVÉDELEM AZ ÓVODÁBAN

Az óvodai gyermekvédelem célja a prevenció, a gyermek hátrányos helyzetének csökkentése és a veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése; rászoruló családok segítése, esélyegyenlőség biztosítása, a szociális hátrányok enyhítése.

Óvodánkban a gyermekvédelmi feladatokat egy megbízott óvodapedagógus koordinálja éves munkaterv alapján. A gyermeki jogok védelme és pedagógiai eszközökkel való segítése azonban minden pedagógus és óvodai alkalmazott munkaköri kötelessége.

A pedagógust és a nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottakat titoktartási kötelezettség terheli a gyermekkel és családjával kapcsolatos minden olyan tény, adatot, információt illetően, amelyről a hivatásának ellátása során szerzett tudomást.

Az óvoda gyermekvédelmi feladatai:

- A gyermek személyiségének, emberi méltóságának és jogainak tiszteletben tartása.
- A gyermek gondolati -, lelkiismereti- és vallásszabadsághoz való jogának tiszteletben tartása.
- Az óvodai nevelés során bármilyen okból tilos a hátrányos megkülönböztetés.
- Humánus, megértő, egyéni bánásmód alkalmazása.
- A család gyermeke iránti felelősségének erősítése.
- Bizalmon alapuló szülő - óvodapedagógus viszony kialakítása, szükség szerint családlátogatások végzése, a veszélyeztető okok feltárása.
- A gyermekvédelemre szoruló felmérése, nyilvántartásba vétele
- A szociálisan hátrányos helyzetű családokban nevelkedő gyermekek óvodai felvételének biztosítása, rendszeres óvodába járásuk szorgalmazása.
- A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek személyiségfejlődésének, érzelmvilágának segítése pozitív megerősítéssel.
- A személyiségfejlődésben gátolt vagy lemaradt gyermekek a Pedagógiai Szakszolgálat szakembereihez irányítása.
- - A nevelési problémákkal, magatartászavarral küzdő gyermekek szüleivel folyamatos kapcsolattartás.
- A pedagógia eszközeivel helyes nevelési irányban való szemléletváltás elérése.
- Aktív együttműködés a Gyermekjóléti Szolgálat munkatársaival, a jelzőrendszer hatékony működtetése.
- Információ nyújtása a rászoruló családoknak a mindenkori rendelkezésekben, törvényekben megállapított juttatásokról, lehetőségekről
- Felzárkóztatás, differenciált foglalkozás, lemaradások korrigálása és tehetség-gondozás;
- A szülők segítése: nevelési, gondozási tanácsok, mentálhigiénés ismeretek átadása;
- Együttműködés a családgondozókkal, gyermekorvossal, szociális munkással és a gyámügy képviselőivel;

A gyermekvédelmi felelős feladata:

- A hátrányos helyzetű gyermekek felmérése;
- A hátrányos helyzet típusának mérlegelése, ez alapján a további teendők kidolgozása;
- A veszélyeztetett gyermekek felmérése, nyilvántartásba vétele, a veszélyeztetettség típusának és súlyosságának mérlegelése, ez alapján a javaslattevés további teendőkre;
- Nyilvántartás az óvodába járó gyermekekről (3 vagy több gyermekes család, gyermekvédelmi támogatásban részesülő gyerekek, étkezési kedvezményben részesülő gyerekek);
- Munkaterv készítése, óvodavezető rendszeres tájékoztatása, beszámoló az éves

munkáról;

- Kapcsolattartás a védőnőkkel; szükség szerint további szakemberekkel
- A gyermekvédelmi tevékenység összehangolása az óvodában dolgozó óvodapedagógusok között;
- Jogszabály- változások nyomon követése;
- Családlátogatás szükség szerint a csoport óvodapedagógusaival;

Az óvodapedagógus feladata a gyermekvédelem terén:

- ☞ gondoskodik a gyermek családi hátterének megismeréséről,
- ☞ jelzi a gyermekvédelmi megbízottnak a problémák, hátrányos helyzet okozta tünetek felismerését
- ☞ rendszeres tájékoztatja a gyermekvédelmi felelőst a veszélyeztetett gyerekek fejlődéséről, beilleszkedéséről (esetmegbeszélés);
- ☞ gondoskodik a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatást elősegítő fejlesztéséről a csoportban
- ☞ a prevenciót minden gyermekre kiterjeszti;
- ☞ figyelemmel kíséri a rendszeres óvodalátogatást, a hiányzást jelzi az óvodavezetőnek;
- ☞ elősegíti a szülőkkel együttműködő, partneri kapcsolatot kialakítását a szülői szerep eredményesebb betöltését;
- ☞ fokozottan figyelemmel kíséri a gyermek testi-, lelki-, érzelmi állapotát, ha
  - fejlődési, beilleszkedési, magatartásbeli zavart észlel,
  - sajátos törődést igényel (dyslexia, eltérő fejlődés),
  - egészségügyi problémákat tapasztal,
  - nemzetiséghez tartozik,
  - hátrányos, veszélyeztetett helyzetű
  - szülők egymás közötti kapcsolata rossz,
  - szülő - gyermek kapcsolata nem megfelelő

A gyermekvédelmi munka várható eredményei:

- ✓ Minden veszélyeztetett gyermek szerepel a gyermekvédelmi nyilvántartásban.
- ✓ Minden veszélyeztetett gyermek családja tájékoztatást kap a támogatás lehetőségeiről, és segítséget ügyeinek elintézéséhez.
- ✓ Minden rászoruló gyermek megkapja a jogosultság szerinti kedvezményeket.
- ✓ Bizalommal fordulnak felénk a szülők és elfogadják javaslatainkat, segítségünket.
- ✓ A rászoruló családok igénybe veszik és elfogadják a segítő szolgálatok tanácsait.

11 AZ ÓVODÁS GYERMEKEK FEJLŐDÉSÉNEK NYOMON KÖVETÉSE

Óvodánk mérési-értékelési rendszerének megfogalmazásakor célunk a gyermekek érésének, folyamatos fejlődésének nyomon követése és minél teljesebb megismerése. Alapértékként vesszük figyelembe a gyermekek saját ütemük szerinti fejlődését, önmagukhoz viszonyított fejlesztését, mérését, ezzel összefüggően az iskolásítás elkerülését. Szem előtt tartjuk, hogy a mérések többnyire a pillanatnyi állapotot és fejlettséget rögzítik, ezért a következtetések levonásakor a lehető legtöbb meghatározó okot és szempontot igyekszünk figyelembe venni.

Az óvoda nevelési intézmény jellegéből adódóan elsődlegesen a nem számasságra épülő ún. „puha” mérési módszereket tartjuk elfogadhatónak:

- » megfigyelés (természetes környezetben, tevékenység közben, folyamatos megfigyeléssel)
- » beszélgetés (természetes környezetben, nyugodt légkörben, életkori sajátosságok figyelembe vételével)
- » gyermekmunkák elemzése (emberrajz, esetleges munkalapok)
- » dokumentumelemzés (csoportnapló, feljegyzések, fejlesztő tevékenység).

A méréseket elsősorban a gyermekekkel foglalkozó óvodapedagógusok, vagy a fejlesztő team tagjai végzik, előfordulnak azonban olyan esetek, amikor „külső” emberek segítségét is igénybe vesszük. Nevelési céljaink megvalósítása során a gyermekek fejlődését folyamatosan figyeljük, értékeljük, írásban évente kétszer rögzítjük.

Tapasztalatainkat a „személyiségelepen” és a csoportnaplóban rögzítjük.

11.1 A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció

- a gyermek anamnézise (adatlap),
- a gyermek fejlődésének mutatói (érzelmi-szociális, értelmi, erkölcsi, beszéd-, mozgásfejlődés), valamint évenkénti emberábrázolás, súly, magasság, DIFER, finommotorika, monotónia tűrés, kimenet lap - A nevelőmunka során alkalmazott vizsgálatok rendje szerint,
- a gyermek fejlődését segítő megállapítások, intézkedések, az elért eredmény,
- amennyiben a gyermeket szakértői bizottság vizsgálta, a vizsgálat megállapítása, a fejlesztést végző pedagógus fejlődést szolgáló intézkedésre tett javaslatai, valamint a szakértői bizottság felülvizsgálatának megállapításai,
- a szülő tájékoztatásáról szóló feljegyzések.

Mérési eszközök:

- Pipalistán, DIFER, gyermekrajzok

Problémás, bizonytalan helyzetben a kollégák egyéb irányú vizsgálati tudása is igényelhető.

11.2 A nevelőmunka során alkalmazott vizsgálatok rendje

Korcsoport	Célja	Módszer	Határidő/ időpont	Felelős	Dokumentum
3-4 év óvodakezdés	Óvodakezdekéskor a képességek feltérképezése,	Megfigyelés, rögzítés	Óvodakezdés után, két hónapon belül	Csoportos óvodapedagógusok	Anamnézis Bemeneti lap
Minden korcsoport	Képességek fejlődésének nyomon követése, fejlettségi állapot rögzítése, egyéni fejlesztési tervek	Megfigyelés, rögzítés	Évenként 2x okt. 30 és márc. 30	Csoportos óvodapedagógusok	Személyiség lap
Minden korcsoport	Finommotorika, rajzkészség fejlődésének nyomon követése	Gyermekmunkák elemzése	Évenként 2x okt. 30 és márc. 30	Csoportos óvodapedagógusok	Emberrajzok
Minden korcsoport	Testi fejlődés nyomon követése	Súly és magasságmérés	Évenként 2x okt. 30 és márc. 30	Csoportos óvodapedagógusok	Személyiség lap
5. év	Fejlettség nyomon követése	DIFER szűrés	Gyermek 5. életéve	Csoportos óvodapedagógusok	DIFER lapok
Nagycsoport 6.+ év	Finommotorika, monotóniatűrés és téri tájékozódás vizsgálata csoportos helyzetben	Irányított feladatadás, megfigyelés, munkák elemzése	November 30.	Csoportos óvodapedagógusok	Gyermekmunka
Nagycsoport 6.+ év	Iskolakezdési alkalmasság megállapítása	Iskolaérettségi szűrés DIFER	December 15.	Csoportos óvodapedagógusok	Pontozó lap
3-4-5-6-+ év	Beszédbeindítás, beszédjavítás, diszlexia prevenció	Logopédiai szűrés, Logopédiai fejlesztés	Folyamatos (nagycsoportosok elsőbbsége)	Logopédus	Logopédiai napló
Mindhárom korcsoport	Részképességek, fejlődési fokok teljesülése a gyermek fejlettségében	Megfigyelés, pipálás	május 30.	Csoportos óvodapedagógusok	Pipalista

12 A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

1. A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

2. Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához:

a. A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.

b. A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

- ❖ az önkéntelen emlékezeti bevézés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevézés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
- ❖ megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
- ❖ a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek:

- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ, különböző mondatszerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét,
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak.

c. Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőtten és gyermektársaival.

A szociálisan érett gyermek:

- egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését,

- feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb - szükség szerint kreatív - elvégzésében nyilvánul meg; kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

3. A hároméves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus testi, lelki és szociális fejlődésének elősegítése.

4. A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettséget.

5. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben

13 ÉRVÉNYSÉGI RENDELKEZÉSEK

Az intézményi pedagógiai program hatályba lépésének feltétele

- ⇒ a véleményezési jog gyakorlásának biztosítása a Szülői Közösség részére
- ⇒ a nevelőtestületi elfogadás
- ⇒ az intézményvezetői jóváhagyás
- ⇒ fenntartói jóváhagyás, illetve elfogadás, amennyiben a rögzített feladatok ellátása finanszírozási többletet kíván.

Jelen pedagógiai program **2022. szeptember 01-től visszavonásig érvényes**; kötelező felülvizsgálata a 2026/2027. nevelési évben esedékes.

Az óvoda nevelőtestülete jogszabály-változás vagy egyéb módosító javaslat esetén, de legkésőbb 2027. augusztus 31-ig felülvizsgálatot tart és ennek eredményeképpen módosíthatja a programot.

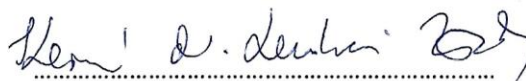
- * Módosításra vonatkozó javaslatokat tehet írásban a nevelőtestület legalább 3 tagja - a javaslat elfogadásának feltétele a nevelőtestület 50%+ 1 igenlő szavazata.
- * Amennyiben a változások program fő folyamatait nem érintik, akkor a változás bevezetése a nevelőtestület kompetenciája.
- * Amennyiben a program 50 %-ában módosítás történik, úgy a teljes programot felül kell vizsgálni.

14 LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A szülői szervezet véleményezési joga intézményi szék nem működése esetén

A Budakalászi Telepi Óvoda szülői szervezete az intézmény pedagógiai programjának módosításával kapcsolatos véleményezési jogát a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 122. § (9) bekezdésében meghatározottak szerint gyakorolta.

Budakalász, 2022. május 09.

Kernné dr. Lendvai Zsanett
-Szülői szervezet vezetője

A nevelőtestület elfogadó nyilatkozata

A Budakalászi Telepi Óvoda nevelőtestülete az intézmény pedagógiai programjának, módosítását a mai napon megtartott nevelőtestületi értekezletén 15 igen, 1 tartózkodás és 0 nem szavazattal elfogadta. (A jegyzőkönyvet készítette: Varga Babetta)

Budakalász, 2022. május 09.

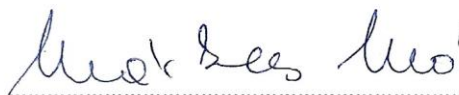
Márkus Mónika -óvodavezető

Az intézményvezető jóváhagyó nyilatkozata

A Budakalászi Telepi Óvoda 2022. szeptember 01-től hatályba lépő 2022/TO-PP azonosító számú Tevékenységközpontú helyi pedagógiai programját a mai napon intézményvezetői jogkörömben jóváhagyom.

A jelenlegi módosítás a fenntartóra vonatkozólag többletköltséget nem tartalmaz, ezért kérem a pedagógiai program fenntartó általi egyetértését, illetve jóváhagyását.

Budakalász, 2022. május 10.

Márkus Mónika -óvodavezető

A fenntartó jóváhagyó nyilatkozata

A Budakalászi Telepi Óvoda 2022. szeptember 01-től hatályba lépő 2022/TO-PP azonosító számú Tevékenységközpontú helyi pedagógiai programját, amelyet az intézmény nevelőtestülete 2022. május 09-én elfogadott, az intézmény vezetője 2022. május 10-n jóváhagyott, a mai napon a fenntartó képviselőjeként jóváhagyom.

Budakalász, 2022. május 30.

Balogh Csaba - TSZHB elnöke

15 MELLÉKLETEK

1.sz. melléklet Éves terv - téma ajánlat

Összeállította: Fehérváriné Básits Margit - óvodavezető (2015.)

Külső világ tevékeny megismerése - Matematika

Feldolgozásra javasolt témák

- Tárgyak, személyek, halmazok összehasonlítása
  - ☞ Szétválogatások: saját szempont szerint; megnevezett-ismert tulajdonság szerint; elrontott válogatás javítása, „Kakuktktojás” megtalálása; mások válogatásának folytatása felismert szempont szerint;
  - ☞ Sorba rendezések: magasság, hosszúság, szélesség, vastagság, körfogat összehasonlítása, valamint úrtartalmak, tömegek és területek összehasonlítása) spontán módon; óvodapedagógusi kérésre; „Mi változott meg?”; megkezdett sorozat folytatása; kombinatorikai sorba rendezés;
  - ☞ Összehasonlítások szavakban
- Számfogalom alapozása (halmazok számosságával, mennyiségek mértékszámával)
  - ☞ Mennyiségek összemérése: becslés; problémahelyzetek; ne higgyünk a szemünknek;
  - ☞ Halmazok összemérése, párosítása, számlálása: párosítás, megnevezés, „ugyanakkora”, mint tulajdonság érzékeltetése; helyes szóhasználat, mérőeszközök segítségével.
  - ☞ Kis számok összkép alapján
  - ☞ Mérések különböző egységekkel: darabszámok és mértékszámok megnevezése; sorszámnev;
  - ☞ Tapasztalatok a darabszám változásairól: műveletek; gyakorlati problémák megoldása bontással, összeadás, kivonás, egyenlő részekre osztás; a mindennapi életben előfordulótermészetes törtek.
- Tapasztalatok a geometria tükrében (cselekvő, képi, logikai gondolkodás)
  - ☞ Építések, alkotások szabadon és másolással: különböző kockák, anyagok; papír; gyurma, homok, saját test, bútorok;
  - ☞ Tevékenységek tükörrel: saját test kétoldali szimmetriája; tárgyak szimmetriája, szimmetria létrehozása; szó- és dallamjáték;
  - ☞ Tájékozódás térben és a síkban ábrázolt világban: környezet, testmozgás, körjáték, problémahelyzet teremtése (labirintus), a gyermek ábrázoló tevékenysége

Külső világ tevékeny megismerése - Természet-Társadalom Ember

Feldolgozásra javasolt témakörök:

- Születéstől felnőttkorig:
  - ☞ a család,
  - ☞ emberi test,
  - ☞ gyalogos közlekedés,
  - ☞ saját fejlődésük,
  - ☞ környezetük védelme.
- Természet - társadalom - ember
  - ☞ évszakok, természet változásai, időjárás, öltözködés, a hét napjai, napszakok,
  - ☞ az óvoda környéke, a felnőttek munkája, a közlekedés, a növények megfigyelése különböző időszakokban.
  - ☞ az állatok: háziállatok, háziszárnyasok, erdők - mezők madarai, hazai erdők - vizek állatai, állatkertben élő állatok.
  - ☞ színek, kísérletek - fizikai jelenségek, aktuális, gyermekeket érdeklő témák (bolygók, csillagok, ősszállatok, indiánok stb.), a természet védelme, környezetvédelem, környezettudatos magatartásformálás (Kézmosás Világnapja, Állatok világnapja, Föld Napja, Madarak, Fák Napja, Víz Világnapja, Európai Autómentes Nap).
  - ☞ hagyományok, amelyek szebbé, gazdagabbá teszik életet, a szülőföldünk, Budakalász illetve Magyarország megismerése, az itt élő emberek, a hazai táj, a helyi és nemzetiségi szokások, néphagyományok, a családi és a tárgyi kultúra értékei, ezeknek a szeretete, védelme.

Verselés, mesélés

		Kiscsoport	Középső csoport	Nagycsoport
Ősz	Mese	2-3 állatmese (tanító mese, láncmese, halmozó mese)	2 állatmese (tanító mese, láncmese, halmozó mese) 1-2 egyszerű szerkezetű tündérmese	1 évszakhoz kapcsolódó mese 2 állatmese (tanító mese, v. láncmese) 1 tündérmese 1 aktuális témához kapcsolódó (akár kitalált vagy kortárs mese)
	Mondóka	2-5 állathangutánzó, hintáztató, csiklandozó, táncoltató, lovagoltató, járáshoz való mondóka	1-2 mondóka (kiszámoló, állathangutánzó, hintáztató, mondóka mese)	1-2 kiszámoló, mondóka (felelgetős, tréfás, nyelvtörő, állathangutánzó, párválasztó)
	Vers		1-2 aktuális témához kapcsolódó 4-8 soros vers	1-2 8-20 soros évszakhoz kapcsolódó vers (gyümölcs, zöldség, időjárás) 1-2 8-16 soros állatokról szóló vers
Tél	Mese	1-2 ünnepekhez kapcsolódó mese 1-2 állatmese (tanító mese, láncmese, halmozó mese v. feldolgozott mese)	1-2 ünnepekhez kapcsolódó mese 1-2 állatmese (tanító mese, láncmese, halmozó mese v. feldolgozott mese)	2 ünnepekhez kapcsolódó mese 1-2 aktuális témához kapcsolódó (kitalált vagy tréfás) mese 1-2 tündérmese
	Mondóka	2-4 aktuális témához kapcsolódó mondóka (ujjszámoló, testrészekről szóló)	1-2 aktuális témához kapcsolódó mondóka (Lucázó, csúfolódó, testrészekről szóló)	1-2 aktuális témához kapcsolódó mondóka (felelgetős, leánykérős, Lucázó, csúfolódó)
	Vers	1-2 ünnepekhez kapcsolódó 4-8 soros vers	1-2 ünnepekhez kapcsolódó 6-10 soros vers 1-2 évszakhoz kapcsolódó 6-10 soros vers	2 ünnepekhez kapcsolódó 12-20 soros vers 1 évszakhoz kapcsolódó 12-24 soros vers 1 12-24 soros családhoz, munkához kapcsolódó vers
Tavaszi	Mese	1 ünnephez kapcsolódó mese (állatmese, láncmese, saját mese) 1 -2 feldolgozott mese 1-2 klasszikus mese	1 ünnephez kapcsolódó mese (állatmese, láncmese, saját mese) 1 -2 feldolgozott mese 1-2 klasszikus mese	1-2 ünnephez kapcsolódó akár verses mese 1-2 feldolgozott mese 1-2 aktuális témához kapcsolódó mese 2-3 klasszikus mese
	Mondóka	1-2 6-10 soros mondóka (locsolóvers, állatokról szóló, hangutánzó, táncoltató)	1-2 6-10 soros mondóka (locsolóvers, kiolvasó, állatokról szóló, hangutánzó)	1-2 mondóka (locsolóvers, játékra hívó, láncszakító, mesemondóka)
	Vers	1 ünnephez kapcsolódó 4-8 soros vers (anyák napja,)	1-2 ünnephez kapcsolódó 10-12 soros vers (anyák napja,) 1 évszakhoz, aktuális témához kapcsolódó 10-12 soros vers	4-6 ünnephez kapcsolódó 16-24 soros vers 1 évszakhoz, aktuális témához kapcsolódó 6-16 soros vers

Ének, zene, énekes játékok

	Kiscsoport	Középső csoport	Nagy csoport
szervezés	kötetlen heti 1. 10-15 perc	kötött v. kötetlen heti 1. 20-25 perc	kötött v. kötetlen heti 2. 30-35 perc
éneklési képesség	megközelítően törekedjenek tiszta éneklésre	segítséggel önkéntes éneklés indítás után önállóan, csop. megközelítően tiszta éneklés	önálló tiszta éneklés egyénileg is játékos beéneklés
dalok	10-14, 2-3 műdal	12-15, 3-4 műdal	16-20, 5-6 műdal /alkal. más népi/
hangterjedelem	4-6 mot. 5 hang pentaton /fél hang nélkül/	6-8 mot. 6 hang pentaton lefutó: f, t	6-9 mot. 6 hang pentaton lefutó: f, t, moll hexachord
s-m	3 (4)	2 (3)	2
l-s-m	3 (4)	2 (3)	2
s-m-d		2 (3)	1 (2)
m-r-d	2 (3)	2 (3)	1 (2)
s-m-r-d	2	2 (3)	2 (4)
l-s-m-r-d			6 (8)
m-r-d-l,		1	2
d-l,-s,	1	1 (2)	
r-d,-l,-s,			2
m-r-d-l,-s,			2 (3)
ritmikai képességek			
	I I I	I I I Z I I I	I I I Z I I I I I
mondókák	5-6 /2-4 motívum/	4-6 /4-6 motívum/	4-6 /6-12 motívum/
metrumérzék	egyenletes lüktetés érzékeltetése, mondóka, ének mozgás közben	egyenletes lüktetés kifejezése: mozgás, taps, járás kíséretével éneklés, mondókázás közben	lüktetés - ritmus összekapcsolása változatos módon, a szünet érzékeltetése is
ütemérzék /motívum /		motívumhangsúly kiemelése változatos mozdulatokkal	önállóan is érzékeltesse a motívumok indítását mozgással, tapssal, dobantással stb.
ritmusérzék	mindig az egyenletes lüktetéssel	ritmuskiemelés /dal, mond/	önálló, pontos ritmusérzékeltetés lüktetéssel összekapcsolva
tempóérzék	I = 66-80 tempótartás segítségével	I = 80-92 tempótartás, gy.-l. felismerése, alkalmazása: ének, mozgás	I = 92-108 normál-gy.-l. felismerése, alkalmazása ének- és mozgásban
hallási képességek			
hangmagasság iránti érzék /magas-mély/	érezkeltetésének megpróbálása, felismerése oktáv: ének, hangszer, kezdőhang változtatása	érezkelése:oktáv, kvint, változ. kezdőhang átvétele, dallamvonal rajzolása térben, érzékeltetés mozgással játékosan	dalok, motívumok dallamvonalának rajzolása térben magasságérezkelés több fokozata érezkeltetés pl.dallam hangszeren
dinamikai érzék /halk-hangos/	a különbség megfigyelése felismerése, alkalmazása beszédben, zörejekben	fogalompár megértése alkalmazása egyénileg is összehasonlítva a normál hangerővel	kapcsolat más fogalompárral érzékelés több fokozatban halkulás - erősödés
hangszín- érzék	2-3 hangszer hangszínének felismerése	finomabb különbségek meghallása, zörejek, beszéd, ze-	természet, környezet, beszéd, ének, hangszer finomabb árnya-

/zörejek/	zörejek: látható, fogható tárgyak, eszközök hangja	nei hangok, természet, környezet hangjai, irány, távolság zörejek felismerése pl. magnófelvételtől	latai, a hangszín-hangsúly változása és a mondanivaló értelme maguk is találják ki, mivel lehet zörejeket létrehozni, magnózás
összetett			
zenei	3-4 évesek	4-5 évesek	5-6-7 évesek
képességek			
zenei emlékező és reprodukáló képességek	változatos szövegű, dallamú motívumok visszaének lése 5 hang terjedelemben jól ismert dalok, mondókák közös felidézése	változatos ritmus-dallamú motívum 6 hangterjedelemben egyéni és csop. visszahg. önálló dal-mondóka felidézés, előadása	ritmus-dallamviszhang egyéni, felelgetős játék:1-2 motívum dalok, mondókák, zh.anyagának felismerése, önálló felidézése
felismerés	óvónő énekéről	dúdolásról v.hangszerjátékról	kezdő, záró, v. jellegzetes belső motívumról, ritmusról is
belső hallás		előkészítése felelgetős játékokkal	dallambújtatás
formaérzék hangsúlyozás tagolás indítás-zárás kreativitás	egyenletes lüktetés közben a dal, mondóka indító hangsúlya helyes légzés gyak. alkotókedv felébresztése énekes beszéd mondóka, dal kitalálása	egyenletes lükt. közben mozgással a motívum indítása minta alapján dallamfordulatok kitalálása, énekes beszéd, mese, mondókára dallam kitalálása	motívum hosszának érzékelése, helyes hangsúlyozás, légzés, változatos, önálló érzékeltetés hangulatnak megf. indítás-zárás vershez, mondókához, bábozás-hoz dallam kitalálás, énekes beszélgetés, mondatok-dallamfordulatok, játék és mozgás kital. a magyaros dallam-és ritmusfordulatokat kövessék
hangszerek	2-3 dallam-ritmus hangsz. felismerése, ritmus-hangszer használata a furulya hangjának megfigyelése	hangszerhasználat, hangszínük, nevük ismerete, lüktetés és ritmushoz hangszerkészítés 1-2 közismert hangszer hangjának meghallgatása pl hegedű, gitár	új hangszerek ismerete, használata, önálló hangszerkezelés hangszerek hangja, játékmód megismerésük élőben, az óvónő vagy zeneiskolás segítségével, pl. zongora, vibrafon, citera, doromb, körtemuzsika, stb.
zenehallgatás	egyszerű dalok: ének, v. hangszeres, nép-és műdal figyelmes, érdeklődő befogadására szoktatás pihenés előtt időnként hallgassanak altatódalt /óvónő előadásában/	magyar és más népek dalai ének és hangszerrel, zeneirodalmi alkotások, a zene nyugodt, érdeklődő, figyelmes befogadása vendég-előadó, gépzene, házi hangverseny pihenés előtt altatódal	magyar és más népek dalai hangszeres műzene, élő és gépi, a zene hallgatására nevelés, a kóruséneklés, hangszertanulás iránti érdeklődés felkeltése hangversenylátogatás házi hangverseny pihenés előtt altatódal, gépi zene
mozgás tér- és játékformák	kétszemélyes játékok utánzó mozgás, járás, sor álló kör, ismétlődő mozgulatok, végén leguggolás	körjáték, szerepsere, párválasztó, sorgyarapító, kapu, kifordulás, keresztfogás, hullám- és kígyóvonal, irányváltoztatás, önálló köralakítás páros mozgások, fogó	új térformák, sor, ügyességi, páros játék, bonyolultabb mozgásformák, esztétikus, ritmikus mozgás hidas, kapus, sorgyarapító-fogyó fogók, kettős-páros körforma párválasztó, több szereplős helyes testtartás, a körforma megtartása mozgás közben
tánc, táncos	utánzó, játékhöz kapcsolódó, tédruóg fordulattal	egyszerű játékos mozgások, egyöntetű esztétikus,	esztétikus testtartás, mozgás 2 oszlopsor szemben, csigavonal,

mozgás	ringás	nehezebb játékművek, ringás-lépés, sarokemelés, oldalzó lépés, zárólépés előre, szökellés járás közben, dobbantás, forgás/párban is/ helyes testtartás	dupla hullámvonal, kettős kör, páros kör, kapu-vonulás-ellenvonulás, csillagforma. Sarokkoppantás, sarokemelés, bokázás, ringás, oldalzó lépés, zárólépés előre-hátra, forgás egyéni és páros hangsúlyra koppantás, ritmikus, egyöntetű mozgás
--------	--------	---	--

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A vizuális nevelés tartalma:

Firkálás

Ábrázolás: képalakítás: rajzolás, festés, nyomatkészítés, papírtépés, nyírás, hajtogatás, ragasztás, varrás, applikálás

Kézművesség: tárgyformálás, eszközkészítés. (agyag, pasztilin, só-liszt gyurma; kézimunka: varrás, kötözés, fonás, szövés)

Díszítés: formai, színbeli vagy tónusbeli szabályosság (pl.: szimmetria, ritmus, folthatás, stb.) térkitöltő, hangulati szereppel bíró sík vagy plasztikus elem. A díszítés szerepe a szépítés, gyönyörködtetés, kiemelés, elleplezés.

Építés: meglévő (kész) alapelemekből történő összeszerkesztés, összerakás. Konstruktív játéktevékenység. A felhasznált alapelemek anyaga, formája, mérete, esetenként a súlya határozza meg, hogy milyen objektumot lehet belőle létrehozni. (homokban, hóban, dobozból, különböző méretű elemekből)

Művészetek: a művészetek a nevelésben a jelenlétükkel vesznek részt. Népművészeti és műalkotások nézegetése: együttes gyönyörködés. (táj, épület, festmény, szobor, album, kiállítás-látogatás) - diakép sorozat

Példa a nagycsoportos tevékenységekre -

Téma	Technika
Nyári élmények	Hajtogatás ceruzarajzzal
Nagycsoportosok lettünk	Óvoda megépítése dobozból
Barátom és kedvenc ruhája	Képkötés díszítéssel
Ősz színei	Ujjfestés
Őszi időjárás	Firkálás zenére
Múzeumlátogatás - Őszi fotókiállítás megtekintés	Pozitív attitűd kialakítása, művészeti fogékonyság alakítása
Ősz színei	Őszi levelekkel nyomatkészítés
Őszi gyümölcsök	Őszi gyümölcstál készítése só-liszt gyurmából
Gesztenyefa és termése	Gesztenyéből figurák barkácsolása
Tök, mint zöldség	Díztökök festése és díszítése
Télapó és a rénszarvasok	Gipsz öntése és festése
Télapó és az ajándékok	Télapó barkácsolása papírból
A csapadék megjelenési formái télen: jégcsap, dér, zúzmara, hópelyeg)	Hópelyeg sablon körül-rajzolása papírra és kivágása
Téli sütemények	Mézeskalács ház készítése, mézes formák kiszúrása, díszítése
Karácsony, mint ünnep	Szalmacsillagok készítése
Karácsonyi ajándékok	Különböző méretű dobozok csomagolása
Új esztendő	Malacpersely barkácsolása
Medve, mint állat	Medve ujjbáb varrása filcből
Téli sportok	Téli sportok kipróbálása utáni élmények elaborálása rajzolással
Hó, mint téli jellegzetesség	Hópalota és hóember építése hóból
Farsang, mint ünnep	Boszorkánylépcső hajtogatása
Bohóc	Báb készítése vágással és ragasztással árnyjátékhoz
Hóvirág, mint növény	Hóvirág hajtogatása
Család témakör	Ház építése kartondobozból
Jácint, mint növény	Jácint készítése applikálással

Március 15, nemzeti ünnepünk	Huszárok hajtogatása
Víz világnapja, március 22	Hajók barkácsolása parafából
Tulipán, mint növény	Tulipán készítése hajtogatással
Húsvét, mint ünnep	Babzsáknyúl varrása, töltése
Húsvét, húsvéti tojások	Tojások kifújása és festése, felfüggesztése
Föld világnapja, április 22	Bolygó készítése plasztikával
Anyák napja	Agyagedény készítése
Anyák napja	Szív varrása
Cseresznye, mint növény	Csendélet a természetben, rajzolás a szabadban - cseresznyefa megfigyelése, valóság utáni ábrázolása
Nap, mint égitest	Nap ábrázolása papírtépéssel és ragasztással

Mozgás, testnevelés

Szabadgyakorlati alapformájú gyakorlatok:

- egyszerű gyakorlatok
- összetett gyakorlatok

Kéziszer-, társas és padgyakorlatok

- **Kéziszerek:** babzsák, kislabda, léglabda, bot, karika, szalag, körkötél, játékeszköz. (Sajátos gyakorlataik is vannak. Holt idő kerülése. Azokat a gyakorlatokat vegyük kézzserrel, melyeket a gimnasztika során már megismertek. A legyen elegendő hely a ka. és a kh. felvételéhez.)
- **Társasgyakorlatok:** eszköz nélkül a társak együttműködése, egymásnak nyújtott segítsége, játékhangulatot teremt, lehetőséget az egyéni versengésre, az ügyesség fejlesztésére.
- **Padgyakorlatok**

Fő gyakorlatok

TORNA VONATKOZÁSÚ FŐ GYAKORLATOK	ATLÉTIKAI VONATKOZÁSÚ FŐ GYAKORLATOK	JÁTÉK VONATKOZÁSÚ FŐ GYAKORLATOK
<p>Természetes támasz gyakorlatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Kúszás (csúszás, mászás) ➢ Egyensúlyozó járás <p>Talajtorna gyakorlatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Gurulás a test hossz tengelye körül ➢ Gurulóátfordulás előre ➢ Tarkóállás és gurulóátfordulás hátra előkészítő gyakorlata ➢ Kézállás előkészítő gyakorlatai <p>Függés gyakorlatok:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Mászások függőleges, rézsútós, íves létrán, rácson ➢ Függés érintő magasan, lábmozdítások <p>Szerugrások:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Mélyugrás ➢ Felfelé történő ugrás ➢ Padon végezhető különböző előkészítő ugrások 	<p>Futások:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Közepes iramú futás ➢ Belegyorsuló futás ➢ Gyorsfutás állórajttal <p>Ugrások:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Helyből ugrások (távol, magas) ➢ Nekifutásos ugrások (távol, magas) <p>Dobások:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Hajítás távolba ➢ Hajítás célba (függőleges, vízszintes) alsó- és felső dobással 	<p>Labdagurítás</p> <ul style="list-style-type: none"> ➢ Alsó- és felső kétkezes dobás ➢ Egykezes felső dobás ➢ Labdavezetés

Testnevelési játékok

SZEREPES VAGY UTÁNZÓ JÁTÉKOK

Futójátékok:

Aranykapu 1-2-3
Alagút 3
Fecskék 1-2-3
Repülőgépek 2-3
Vonatozás 1-2-3
Hullámvasút 3
Guggolj le! 1-2-3
Körhinta 1-2-3
Gépkocsik 1-2-3
Ipiapacs 1-2-3
Kerítsetek be! 1
Házatlan mókus 2-3
Kukori és Kotkoda 1-2
Mackók a barlangban 1-2
Róka koma 1-2
Szalagszerés 2-3
Tűz, víz, repülő! 3
Kötélhúzás 2-3
Kakasviadal 2-3
Béka a tóban 2-3
Találd meg a helyedet a körben! 2-3
Találd meg a párod! 1-2-3
Ki lesz az első? 3

FELADAT VAGY SZABÁLYJÁTÉKOK

Fogójátékok:

Cica és az egerek 1-2
Békák és a gólya 3
Gyertek haza libuskáim! 2-3
Balatoni halászok 3
Növekvő fogó 3
Páros fogó 3
Láncfogó 3
Lepkefogó 2-3
Vadállatok 2-3
Kendőfogó 3
Én vagyok a fogó! 3
Nyulak a bokorból ki! 3
Egyéni versengések: 1-2-3
Futással, feladattal, akadályon át
Helycserével
Versenyfutás
Csoportos verseny: 2-3
Tárgyhordással, feladattal
Sorverseny: 2-3
Sorversenyek
Váltóverseny: 3
Burgonya ültetés és betakarítás
Kofás
Öltöző vetkőző verseny
Váltóverseny párokban
Lovacskázás kötéllel
Változatok talicskázással
Váltóverseny paddal
Labdajátékok:
Egyszerű labdakezelési feladatok 2-3
Fogd el! 3
Vigyázz a labdára! 3
Labdacica gurítással 3
Fogyasztó körben 3
Szerrel:
Roller, kerékpár verseny 2-3
Szánkózás 2-3
Pancsolás 1-2-3

Felhasznált irodalom

1. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja 1996., 2012.
2. Az óvodai nevelés programja 1989.
3. Fábián Katalin - Gáspár László - W. Mikó Magdolna: Tevékenységközpontú óvodai nevelési program 1996.
4. Útmutatók a Tevékenységközpontú óvodai neveléshez (Egészséges életmód, Művészeti nevelés, Matematikai nevelés, Mindennapi testnevelés, Tervezés) 1998.
5. Varga Domonkos: Kicsikről - nagyoknak I. 1997.
6. Porkolábné dr. Balogh Katalin: Kudarcc nélkül az iskolában 1996.
7. Forrai Katalin: Ének az óvodában 1994.
8. Nagy Jenőné: Óvodai programkészítés - de hogyan? 1996.
9. Mérei Ferenc - Binét Ágnes: Gyermeklélektan 1980.
10. B. Méhes Vera: Az óvónő és az óvodai játék. 1995.

NYILTKOZAT

A Budakalászi Telepi Óvoda 2022. szeptember 01-től bevezetésre szánt Tevékenységközpontú helyi pedagógiai programját a Szülői szervezet előzetesen megkapta és megismerte. Véleményezési jogával élve az alábbi nyilatkozatot teszi:

Véleményünk szerint a pedagógiai program logikusan tagolt, tartalmilag átfogó, az egyes témákat kellően részletezi. Szülői szempontból minden esetlegesen felmerülő kérdésre tartalmazza a választ.

Nyelvezete jól értelmezhető, nem található benne ellentmondás.

Az óvoda Szülői Szervezete a programban foglaltakat jóváhagyásra javasolja és támogatja annak bevezetését.

Budakalász, 2022. május 09.

Kernné dr. Lendvai Zsanett -
Szülői szervezet vezetője